

Eindevaluatie gemeenschappelijk beveiligingsplan Randwijck

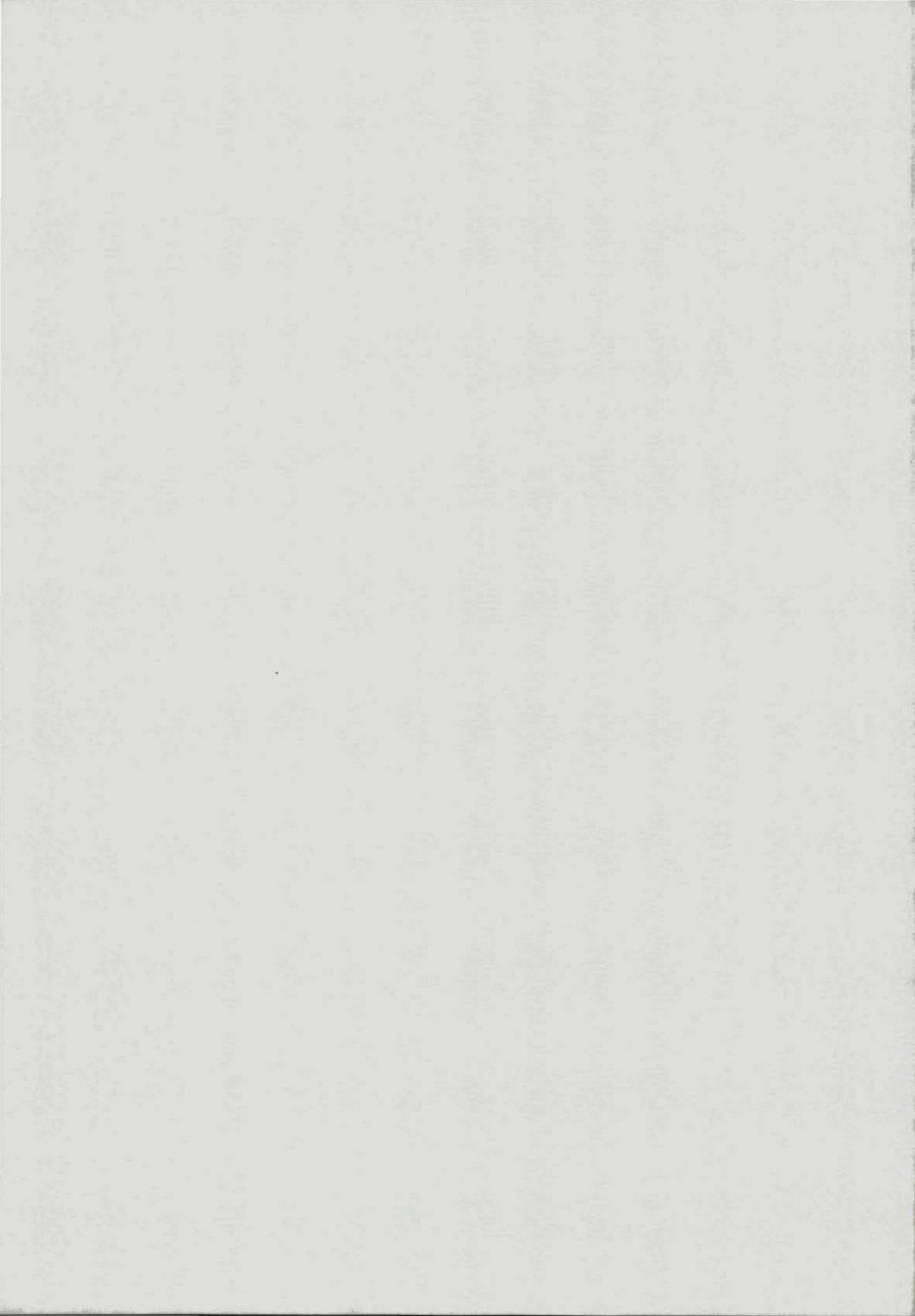
Van Dijk,
Van Soomeren
en Partners

Stichting
Criminologisch
Onderzoek
Limburg (SCOL)

Rijksuniversiteit
Limburg
Juridische
Faculteit

**Eindevaluatie
Gemeenschappelijk
Beveiligingsplan
Randwyck Maastricht**

augustus 1992
Rijksuniversiteit Limburg
Van Dijk, Van Soomeren en Partners
Stichting Criminologisch Onderzoek Limburg
door:
Mr. Maria Hendriks-Lemmen
Drs. Agnes van Burik
In samenwerking met
Drs. Bram van Dijk
Dr. Grat van den Heuvel
ISBN 90-70792-11-7

Voorwoord

Het Project preventie criminaliteit Maastricht Randwyck, een bestuurlijk preventieproject, in het kader van de beleidsnota Samenleving en Criminaliteit, heeft onder meer geleid tot de totstandkoming van een public-private-partnership op het gebied van beveiliging.

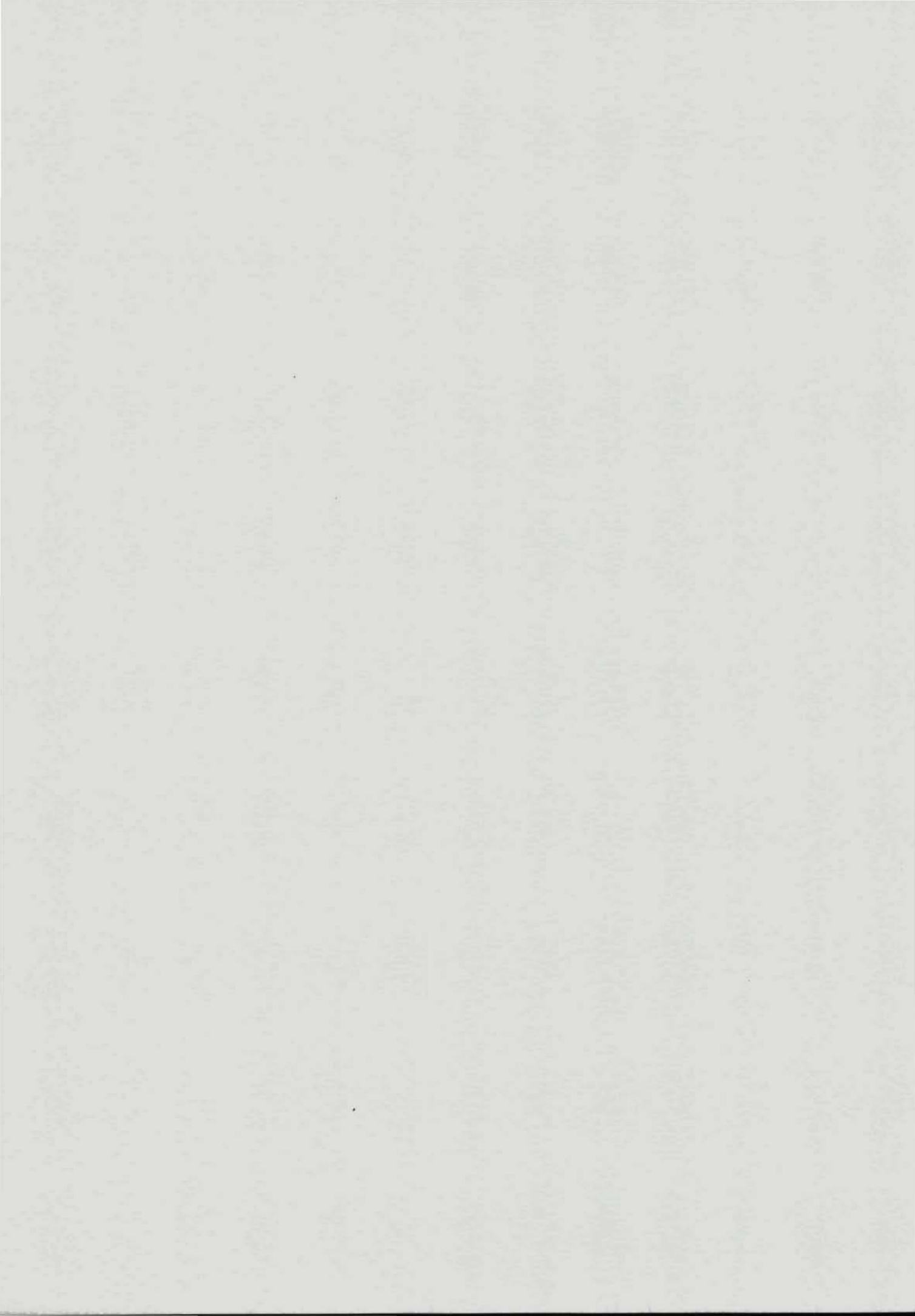
Op 1 september 1990 startte het gemeenschappelijk beveiligingsplan in deze Maastrichtse wijk officieel.

Een commercieel beveiligingsbedrijf surveilleert sindsdien elke avond en nacht en controleert daarbij gebouwen en openbare ruimten. Twee jaar eerder was een overlegorgaan opgericht waarin bewoners, ondernemingen en overheid gezamenlijk eerst de problemen hebben geïnventariseerd en daarna de plannen hebben opgesteld. Eén van die plannen was de oprichting van de Vereniging Beveiliging Randwyck en deze werd op zijn beurt weer de formele opdrachtgever voor dit beveiligingsbedrijf.

In dit rapport treft u een beschrijving en effectevaluatie aan van het gehele project. Opdrachtgever was het Ministerie van Justitie. De uitvoering was in eerste instantie gelegd bij de Stichting Criminologisch Onderzoek Limburg, die voor dit werk samenwerking heeft gezocht met de Rijksuniversiteit Limburg te Maastricht en het Bureau Van Dijk, Van Soomen en Partners te Amsterdam. Zij hebben het feitelijke onderzoekswerk verricht, bijgestaan door een begeleidingscommissie waarin zowel gemeente, politie, Ministerie van Justitie als de stichting vertegenwoordigd waren.

Het onderzoek heeft een jaar geduurd. Dat het binnen die termijn afgerond kon worden is mede te danken aan de actieve hulp van vele betrokkenen. In het bijzonder willen we hier noemen drs. J. Beckers, die de hele opbouwperiode begeleid heeft, ing. J. van Wunnik, voorzitter van de Vereniging Beveiliging Randwyck, de heer Pasmans, hoofd Stadsontwikkeling en projectmanager van Randwyck, de heer F. Wijnhoven voorzitter van het Gebruikersoverleg, de heer H. Holkamp; Bestuurlijk Preventie Coördinator en drs. H. Heijboer, voorzitter van S.C.O.L. en lid van het Adviescollege voor de Beveiliging. Ook een woord van dank aan het Ministerie van Justitie, directie criminaliteitspreventie, dat vanaf het eerste begin grote belangstelling heeft getoond in het beveiligingsproject Randwyck en dat deze evaluatie financieel heeft mogelijk gemaakt. Tenslotte dank aan de Stichting Criminologisch Onderzoek Limburg voor het in ons gestelde vertrouwen.

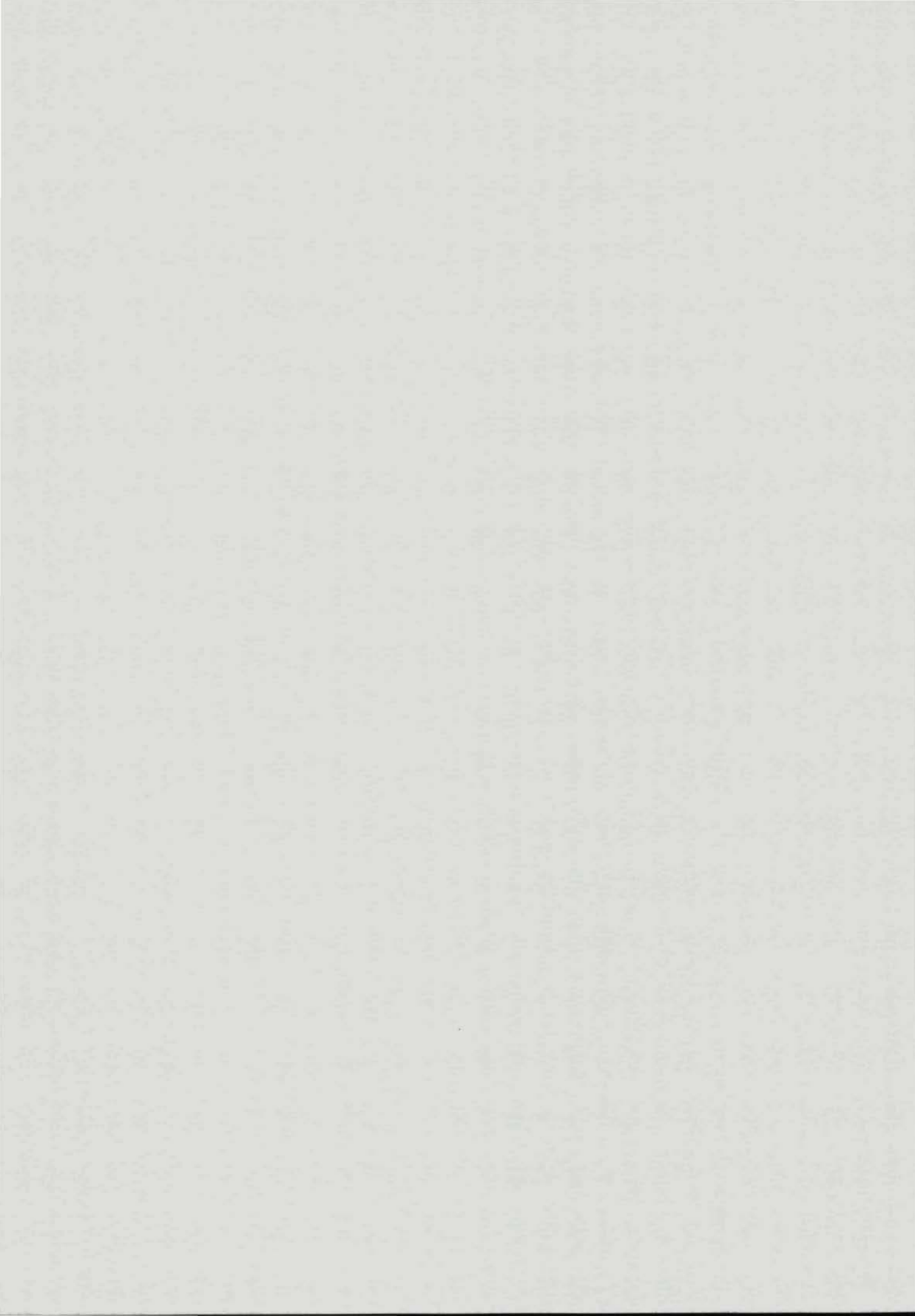
De onderzoekers

Inhoudsopgave

Pagina:

Voorwoord	
1	Inleiding
Deel 1 Resultaten Procesevaluatie	
2	Historisch overzicht
2.1	De lokatie Randwyck
2.1.1	Randwyck in historisch perspectief
2.1.2	Bestemmingsplannen Randwyck 1969-1980
2.1.3	De totaalvisie van Ungers en Von Brandt
2.2	Ontstaan van het gemeenschappelijk beveiligingsplan
2.2.1	De eerste initiatieven
2.2.2	Het gebruikersoverleg
2.2.3	De werkgroep beveiliging
2.2.4	De aanpak
3	Het beveiligingsplan: inhoud en werkwijze
3.1	Periode 01-09-1990 tot 01-09-1991
3.1.1	De stagiaires
3.1.2	Het barcodesysteem
3.2	Verlenging van het contract
4	Het netwerk Randwyck
4.1	Inleiding
4.2	De gemeentepolitie van Maastricht
4.2.1	De beleidsvorming
4.2.2	Afstemming op de Wet op de Weerkorpsen
4.2.3	Controle op de uitvoering
4.2.4	Conclusie
4.3	Het gemeentebestuur van Maastricht
4.4	Het gewestelijk arbeids bureau
4.5	Het bestuur van de vereniging beveiliging Randwyck
4.6	Het beveiligingsbedrijf
4.7	De deelnemers aan het beveiligingsplan
4.8	De satellieten
4.8.1	Het gebruikersoverleg
4.8.2	De bewoners
4.8.3	De begeleidingscommissie
5	Conclusies procesevaluatie
5.1	Positieve factoren
5.2	Aandachtspunten voor het beveiligingsplan
5.3	Vergelijkingen met andere projecten
5.3.1	Project Beveiliging Industrierrein Zoeterwoude
5.3.2	Het Havenproject te Enschede
5.4	Conclusies

Inhoudsopgave (vervolg)

Pagina:

Deel 2 Resultaten Effectevaluatie

6	Verantwoording effectmeting	52
6.1	Doelstelling en onderzoeksvragen	52
6.2	Het bewonersonderzoek	53
6.3	Het gebruikersonderzoek	55
6.4	Bekendheid met de maatregelen	57
6.5	Samenvatting	58
7	Bekendheid en waardering	59
7.1	Bekendheid en oordeel bij bewoners	59
7.2	Bekendheid en waardering bij gebruikers	60
8	Onveiligheid, vermijding en (angst voor) slachtofferschap	62
8.1	Veranderingen geconstateerd door bewoners en gebruikers	62
8.2	Onveiligheid: vergelijking voor- en nameting	62
8.3	Vermijding: vergelijking voor- en nameting	62
8.4	Angst voor slachtofferschap: vergelijking voor- en nameting	64
8.5	Slachtofferschap	65
8.6	Leefbaarheid	66
8.7	Samenvatting en conclusies	67
9	Politiecijfers	70
10	Samenvatting en conclusies effectmeting	76

Deel 3 Conclusies

11	Generale conclusies en aanbevelingen	78
11.1	Conclusies	78
11.2	Aanbevelingen voor continuering in Randwyck	81
11.3	Aanbevelingen voor uitbreiding naar andere wijken in Maastricht	83
11.4	Aanbevelingen voor projecten elders	84

Bijlagen: 5

1 Inleiding

Op 1 september 1990 ging te Maastricht een opmerkelijk project van start: een beveiligingsplan dat tot stand is gekomen door samenwerking tussen de publieke en de private sector. De doelstellingen van het beveiligingsplan zijn:

- door gerichte surveillance gedurende de nachtelijke uren, een zodanig preventief effect op de wijk Randwyck bewerkstelligen dat de veel voorkomende criminaliteit zal afnemen of minder zal toenemen dan in de lijn der verwachting ligt;
- de kansen op de arbeidsmarkt voor langdurig werklozen vergroten door hen als stagiaire in te schakelen bij het beveiligingsplan. De uitvoering van dit plan berust bij een commercieel beveiligingsbedrijf. Het wordt betaald door de bedrijven en instellingen uit de wijk, de gemeente en in geringere mate door enkele woningbouwverenigingen.

Wat het project bijzonder maakt is de totstandkoming. Op 1 januari 1988 nam in de wijk een bestuurlijk preventieproject ter voorkoming van kleine criminaliteit een aanvang¹. Naast de bedrijven en instellingen uit de wijk, bundelden bewonersverenigingen, vertegenwoordigers van de gemeente Maastricht en de gemeentepolitie hun krachten in een overlegorgaan dat als doel kreeg de wijk volgens eigen inzicht veiliger en leefbaarder te maken. Dit Gebruikersoverleg heeft met behulp van wetenschappelijk onderzoekers van de Rijksuniversiteit Limburg en het Bureau Criminaliteitspreventie uit Amsterdam² gezocht naar geschikte middelen om het gestelde doel te bereiken. Een van die middelen was het ontwerpen van een gemeenschappelijk beveiligingsplan door een uit hun midden samengestelde werkgroep. Door een goede verdeelsleutel en koppeling aan een werkervaringsproject waren de kosten aanvaardbaar voor de potentiële deelnemers. Teneinde een contract te kunnen afsluiten met het gekozen beveiligingsbedrijf, werd de werkgroep omgevormd tot een rechtspersoon: de Vereniging Beveiliging Randwyck.

Inmiddels functioneert het beveiligingsplan bijna twee jaar. In juli 1991 is een tussentijdse evaluatie gepubliceerd, met de bedoeling de eerste conclusies te trekken uit het functioneren van het project, gerelateerd aan de ontwikkeling van de criminaliteit in de wijk. Ook werd onderzocht op welke punten het plan bijstelling behoefde. In de conclusies werd gesteld dat het beveiligingsplan een gunstig effect lijkt te hebben op de ontwikkeling van de criminaliteit in Randwyck, in die zin dat in deze snel groeiende wijk de criminaliteitscijfers, na de start van het beveiligingsproject, een lichte daling laten zien. Een meerderheid van bewoners en gebruikers oordeelde positief over het plan. Naast de optimistische grondtoon waren evenwel ook enkele wensen omtrent bijstelling van het plan aanwezig. Deze zullen later in dit rapport ter sprake komen.

1 Zie 'Eindevaluatie project preventie criminaliteit Maastricht Randwyck' Amsterdam, Maastricht juli 1991, Rijksuniversiteit Limburg, J. Beckers en G. v.d. Heuvel, Van Dijk, Van Soomeren en Partners, H.J. Korthals Altes en A.G. van Dijk.

2 Inmiddels Van Dijk, Van Soomeren en Partners.

Leeswijzer

In dit rapport zullen het ontstaan, de ontwikkeling en de effecten van het beveiligingsplan worden besproken. Dit gebeurt aan de hand van een proces- en een effectevaluatie.

Deel 1 van dit rapport bevat de procesevaluatie, deel 2 de effectevaluatie. Naar aanleiding van beide onderdelen worden in deel 3 de eindconclusies getrokken.

De doelstellingen van de **procesevaluatie** zijn de volgende.

In de eerste plaats: tegen de achtergrond van de structuur en opbouw van de wijk inzicht krijgen in de groepsprocessen die tot het ontstaan van het beveiligingsplan hebben geleid.

Vervolgens: aangeven welke factoren bepalend waren voor de kwaliteit van het functioneren van dit 'public-private-partnership'.

Tenslotte: aandachtspunten benoemen die van belang zijn voor het voortbestaan van het beveiligingsplan.

De procesevaluatie bestaat derhalve uit de volgende hoofdstukken.

Hoofdstuk 2: de beschrijving van de geschiedenis van de wijk Randwyck in samenhang met de geschiedenis van het beveiligingsplan: een oriëntering in plaats en tijd.

Hoofdstuk 3: het functioneren van het beveiligingsplan. De beginsituatie wordt beschreven, de huidige werkwijze van het project en de wijzigingen die daarin tijdens het experiment zijn doorgevoerd. Tevens komen hierbij de problemen aan de orde waarmee de Vereniging Beveiliging Randwyck geconfronteerd werd.

Hoofdstuk 4: de beschrijving van het Netwerk Randwyck, ofwel van alle betrokken vormen van overleg en instanties die hun steun hebben bijgedragen aan het realiseren van het beveiligingsplan.

Hoofdstuk 5: op basis van de voorafgaande gegevens zullen conclusies worden getrokken over de ontwikkeling van het beveiligingsproject. Tevens worden voorwaarden geformuleerd voor het voortbestaan van het project te Randwyck. Er zal een vergelijking gemaakt worden met andere 'public-private-partnerships' en de oorzaken van hun succes of falen.

De gehanteerde methoden van onderzoek zijn:

- dossieronderzoek; eerder verschenen rapporten en nota's, notulen van vergaderingen van het Netwerk Randwyck en interne notities van de betrokken onderzoekers.
- literatuuronderzoek.
- observatie, deels participierend, bij de uitvoering van het veiligheidsplan en de surveillance door de wijkagent en de beveiligingsbeambte.
- interviews met de sleutelpersonen van het project; functionarissen van het beveiligingsbedrijf, leden van de Vereniging Beveiliging Randwyck, het Gewestelijk Arbeidsbureau, vertegenwoordigers van de gemeente Maastricht en van het politiekorps van Maastricht en de betrokken onderzoekers.

De doelstelling van de **effectevaluatie** is:

Nagaan in hoeverre de beoogde preventieve werking van het beveiligingsplan op de criminaliteit en de ervaren onveiligheid is gerealiseerd.

De effectevaluatie bestaat uit de volgende hoofdstukken.

In hoofdstuk 6 worden doelstelling en onderzoeksvragen nader uitgewerkt. De metingen (onder bewoners en gebruikers) worden beschreven en verantwoord.

In hoofdstuk 7 wordt aangegeven in hoeverre het beveiligingsplan bekend is bij bewoners en gebruikers. Ook wordt nagegaan hoe het project wordt beoordeeld.

In hoofdstuk 8 wordt nagegaan welke veranderingen zich hebben voorgedaan op het gebied van (ervaren) onveiligheid, vermijding en (angst voor) slachtofferschap sinds de beginperiode van het beveiligingsplan.

In hoofdstuk 9 worden geregistreerde cijfers van de politie gepresenteerd en geanalyseerd.

Hoofdstuk 10 bevat de samenvatting en conclusies van de effectmeting.

De gehanteerde onderzoeksmethoden zijn:

- een voor- en nameting onder bewoners en gebruikers van Randwyck door middel van schriftelijke enquêtes;
- geregistreerde gegevens van politie over de jaren 1988-1991.

Conclusies en aanbevelingen

Op basis van de gegevens uit de procesevaluatie en de effectevaluatie kunnen de eindconclusies getrokken worden omtrent het functioneren van het beveiligingsplan. Dan kunnen de antwoorden geformuleerd worden op de volgende vragen:

In welke mate heeft het beveiligingsplan aan haar doelstellingen beantwoord?

Welke factoren hebben hierbij een bevorderende rol en welke factoren hebben een belemmerende rol gespeeld.

Is het plan sterk genoeg om de komende jaren voortgezet te worden?

Kan het beveiligingsplan met aangrenzende wijken zoals Ceramique en Randwyck-Zuid II worden uitgebreid en, zo ja, onder welke voorwaarden?

Is het plan ook elders toepasbaar en, zo ja, onder welke voorwaarden?

Op basis van deze antwoorden zal het rapport besloten worden met enkele aanbevelingen.

Deel 1

Resultaten Procesevaluatie

2 Historisch overzicht

2.1 De lokatie Randwyck

De Eurotop van december 1991 heeft ervoor gezorgd dat de schijnwerpers van de wereld op Maastricht waren gericht. En speciaal op Randwyck, de locatie waar beslist werd over het lot van de Europese Unie.

Randwyck ligt op de oostelijke Maasoever tussen de spoorlijn Maastricht-Luik en de Maas. In het noorden wordt deze wijk begrensd door de Kennedysingel en in het zuiden door de dorpskern Heugem en de gemeentegrens met Gronsveld. Tot aan de bouw van de eerste grootschalige bouwprojecten aan het einde van de jaren zeventig, leek dit geschiedkundig onbetekenend gebied te wachten op een grootse toekomst.

2.1.1 Randwyck in historisch perspectief

Voorafgaand aan de bouw van het Academisch Ziekenhuis Maastricht (AZM), de universiteit en het provinciehuis heeft het Gemeentelijk Oudheidkundig Bouwonderzoek enkele interessante ontdekkingen gedaan. Randwyck bleek een onverwacht rijk verleden te bezitten. De vroegste gegevens omtrent een bewoond Randwyck dateren uit het neolithicum. In de bodem zijn resten aangetroffen van gebruiksvoorwerpen en sieraden. Vanaf 4900 vóór Christus tot aan het begin van onze jaartelling moet dit gebied regelmatig al of niet 'vernieuwend' zijn bewoond door diverse culturen.

Daarna bleef het eeuwenlang stil in Randwyck. De eerstvolgende gegevens dateren uit 1632: het beleg van Maastricht door Frederik-Hendrik. Op oude gravures zijn de eilanden te zien die, ter verdediging van het centrum, in de Maas waren aangelegd. Het versterkte eiland Sint Pieter lag tussen het gelijknamige dorpje en Randwyck. Tijdens de Franse bezetting werd op die locatie in 1677 een ommuurde redoute toegevoegd aan de verdedigingswerken, in 1742 gevolgd door de bouw van het bastion Randwyck. Een beveiligingsplan passend bij de tijd en de omstandigheden.

In de negentiende eeuw verdween de belangstelling voor verdedigingswerken. Het eiland was inmiddels aan Randwyck vastgeslibd. Maastricht verloor de status van vestingstad. Het bastion Randwyck werd gedeeltelijk ontmanteld en raakte langzamerhand in verval. Toen rond 1960 de Maas genormaliseerd werd, verdween de rest van het bastion. De fundamenteën van de Franse redoute werden daarna nog wel opgegraven, maar moesten al spoedig plaats maken voor de bouw van een ander bolwerk: het nieuwe gouvernement. De enige tastbare herinnering aan het krijgshaftige verleden van Randwyck is de naamsteen van het bastion: 'Randwyck 1742'. Deze is in de hal van het nieuwe gouvernement gemetseld³.

3 Bronnen: Brochure voorlichting gemeente Maastricht, 'Préhistorisch Randwyck'. L.J.Morreau, Die yseren stad Maastricht, 1982, Gadet-Maastricht. L.J.Morreau, Het Bastion Randwyck, Maastrichts laatste 'eiland-fortificatie' gaat verdwijnen, De Maasgouw, 1959, blz.167-172. L.J.Morreau, Bouwfragmenten van een 17-eeuwse redoute te Wijk-Maastricht, De Maasgouw, 1969, blz. 153-156.

2.1.2 Bestemmingsplannen Randwyck 1969-1980

Na eeuwen van betrekkelijke rust en leegte werd voor het gebied Randwyck op 12 november 1969 het globale bestemmingsplan Maastricht Zuid-Oost vastgesteld, met de bedoeling voldoende ruimte te reserveren voor stedelijke voorzieningen met een regionaal bereik, zoals scholen, kantoren en tentoonstellingsruimten.

Daarna deden zich enkele ontwikkelingen voor waarop niet gerekend was. Maastricht kwam in aanmerking voor een universiteit. De Stichting Maatschappelijk Economisch Centrum wilde ruimtelijke voorzieningen op multifunctionele basis creëren voor maatschappelijke en economische activiteiten. Grote instellingen zoals de Districts Gezondheidsdienst (DGD), de Sint Annastichting uit Heel en het provinciebestuur zochten nieuw te bouwen onderkomens. Zij allen lieten het oog op Randwyck vallen.

In 1977 werd de doelstellingennota Randwyck uitgebracht, waarin deze ontwikkelingen waren verdisconteerd. Centraal in deze nota stond de centrumfunctie van Maastricht en haar belang voor de stedelijke samenleving en de regio. Maastricht zou verder kunnen groeien, zowel in haar centrumfunctie voor de regio als in haar inwoneraantal. Wat het laatste betreft: de nieuwbouwwijken waren in de voorbije periode vooral ten westen van het centrum gesitueerd. Voor een goed evenwicht zou verdere uitbreiding in oostelijke richting moeten plaatsvinden.

De grondbehoefte bij de universiteit, die overigens geen campusvorming wenste, en de kantoren was toen nog niet bekend. Daarom streefde de gemeente naar *"een flexibele dynamische ruimtelijke planning waarbij de blik gericht is op nabije ontwikkelingskansen, zonder verwaarlozing van uitgroeimogelijkheden"*. Het was belangrijk dat geen functies naar Randwyck werden verplaatst die bedreigend waren voor het bestaan en de aantrekkelijkheid van de binnenstad. Dat hield in dat er geen schouwburg of winkelcentra gevestigd zouden worden. Ten aanzien van de ruimtelijke groepering koos de nota voor *"voorzichtige zonering en vervlechting"*, ofwel een menging van de functies 'wonen' en 'werken'.

Randwyck zou goede verbindingen krijgen met het centrum en de andere wijken. Om een fraai uitzicht op de sky-line te behouden zouden er eisen worden gesteld aan de maximale bouwhoogte. De woon-, verbijs- en werkomgeving moesten *"voldoende overzichtelijk en toch verrassend zijn. Dit vraagt om een fijnmazig patroon van openbare ruimten"*.

In het Structuurplan voor Maastricht uit 1979 werden de functies van Randwyck, inclusief wonen, bevestigd. Op 1 juli 1980 volgde de vastlegging in een bestemmingsplan van zowel de functies als de hoofdverkeersstructuur. Daarmee kregen zowel de doelstellingennota als het structuurplan in feite een juridisch bindend karakter. Het betrof in casu een globaal bestemmingsplan met, in overleg met de belanghebbenden, nader uit te werken 'witte vlekken'. In het bestemmingsplan werden zes onderdelen benoemd:

1. De bovenstedelijke centrumvoorzieningen, te weten de nieuwe universiteit, het AZM, en het Maastrichtse Expositie en Congrescentrum (MECC). Samen goed voor 70.000 m² grond. Daarbij kwamen de DGD, Provinciale Limburgse Electriciteits Maatschappij (PLEM) en de Koninklijke Nederlandse Papier industrie (KNP). Er waren plannen voor het Voorsorteercentrum van de PTT en de vestiging van de Vrije School. In het noorden van de wijk werd veel aandacht besteed aan de menging van de functies 'wonen' en 'werken'.

2. Het nieuwe provinciehuis, ofwel het nieuwe gouvernement, zou als enig bouwwerk in de uiterwaarden van de Maas gesitueerd worden.

3. Er werden 2.000 woningen gepland in Randwyck. In een later stadium is dat getal tot 1100 gereduceerd. Het noordelijk deel zou een stedelijk karakter krijgen, in tegenstelling tot Heugem dat het landelijk karakter zou behouden. Overigens zou voor Heugem een apart bestemmingsplan worden gerealiseerd. In het zuid-westen waren 300 woningen, voornamelijk in de premiesector gepland. Tenslotte zou nog in een aantal bouwblokken met eengezinswoningen en appartementen worden voorzien⁴.

4,5 en 6 hadden betrekking op situering van een zwakzinnigeninstituut, een recreatiegebied en een rioolwaterzuiveringsinstallatie in het uiterste zuiden van het gebied.

Het bestemmingsplan ging uit van een goede ontsluiting van de wijk. De A2 zou goed bereikbaar zijn. Voor de fietsers werden er tunnels geprojecteerd teneinde snel in andere wijken en het centrum te geraken. Er werd een NS-station in de wijk gepland en de woonstraten waren zodanig gesitueerd dat zij toegankelijk waren voor bus, ambulance en brandweer.

De 'witte vlekken' in een globaal bestemmingsplan vallen ingevolg art.11 WRO onder het takenpakket van het college van B&W. Het geeft, na overleg met de belanghebbenden, regels voor de uitwerking. Voor de genomen besluiten is goedkeuring nodig van Gedeputeerde Staten. In het kader van dit bestemmingsplan werd overlegd met de vertegenwoordigers van het MECC, bouwonderneming WILMA, het provinciebestuur en het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen. Er is getracht tot bindende afspraken te komen met de ontwerpers, met het doel Randwyck tot een architectonische eenheid te maken. Dat proces is zeer moeizaam verlopen en heeft uiteindelijk geresulteerd in de ontwikkelingsschets van 1985.

Het gebied Randwyck omvatte in aanvang het gehele gebied, gelegen ten westen van de A2 en ten zuiden van de Kennedysingel tot de gemeentegrens met Gronsveld. Voor Heugem is een apart bestemmingsplan tot stand gekomen. De rest van het gebied is opgesplitst in Randwyck-Noord en Randwyck-Zuid. Het laatstgenoemde deel kan weer in tweeën gesplitst worden;

Randwyck-Zuid I, te weten het terrein tussen de Oeslingerbaan en de Steynboekel, bedoeld voor de vestiging van 'hoogwaardige' bedrijven, zoals een bedrijvenpark voor ondernemingen met een beperkte milieubelasting.

Randwyck-Zuid II, te weten het terrein tussen Vogelzang en de Gronsveldergrubbe, bedoeld voor de vestiging van andere aanvaardbare bedrijven, waarbij rekening gehouden wordt met het landschap en de aangrenzende woon- en recreatiegebieden.

Tussen beide delen ligt het gehucht Vogelzang waarvoor de bestemming als agrarisch woon- en werkgebied gehandhaafd blijft (zie bijlage).

4 De voornaamste projecten zijn: ABP - 109 woningen, L.S.B.W. - 70 etagewoningen, Bouw-initiatief - 45 eengezinswoningen en 9 appartementen, Slokker - 51 eengezinswoningen en 16 appartementen, Stienstra - 49 eengezinswoningen en 24 appartementen (met aanvullende plannen voor appartementen en eengezinswoningen in de koopsector), Pensioenfonds Schildersbedrijf - 40 eenpersoonsappartementen voor studenten, RVB - 150 appartementen voor studenten en staf van het instituut, NSAW - 'vernieuwend wonen' een project van 75 woningen met centrale ruimten bij de Vrije School.

Vanwege de vestiging van grote markante bedrijven en de toenemende woonfunctie, kwam stedenbouwkundig de nadruk steeds sterker op Randwyck-Noord te liggen. In eerste instantie richtte zich daarop dan ook het nader te bespreken preventieproject.

2.1.3 De totaalvisie van Ungers en Von Brandt

In de jaren tachtig werd in Randwyck-Noord driftig gebouwd. Hoewel de ontwikkelingschets van 1985 de bedoeling had om de individuele verschijningsvormen tot een grotere eenheid te smeden, ontstond aan het einde van de jaren tachtig toch een discrepantie tussen theorie en praktijk. De gerealiseerde gebouwen hadden vaak een zeer markante vormgeving, maar vertoonden weinig samenhang met de directe of verder verwijderde omgeving.

In november 1988 kreeg de Duitse hoogleraar Ungers - een stedenbouwkundige van wereldfaam - de opdracht een totaalvisie voor Randwyck-Noord te formuleren met daarin plaats voor de bestaande bebouwing en voor nieuwe ideeën en invullingen. Ungers schakelde Diplom-Ingenieur Von Brandt uit Aken in. Hun samenwerking leidde tot een plan dat momenteel (februari '92) de juridische status van ontwerp-bestemmingsplan heeft en dat via inspraakavonden wordt voorgelegd aan de bewoners en gebruikers van Randwyck-Noord.

In de visie van de beide heren is Randwyck-Noord een stadsdeel dat bestaat uit een verzameling van verschillende onderdelen met een eigen karakter en identiteit. Zij hebben deze delen opgespoord en omschreven en ze door middel van invulling van de niet-bebouwde delen met elkaar verbonden tot een eenheid. Hun concept gaat uit van homogene buurten in een heterogeen stadsdeel. Ook hun plan bestaat uit zes onderdelen:

1. De medische zone, de 'Medizinische Kleinstadt', met als centrum het AZM en het faculteitsgebouw van de Rijksuniversiteit Limburg (RL). Kenmerkend voor dit gebied is het rechthoekig stratenpatroon en de ruime toegangswegen.
2. Het economisch centrum rondom het MECC. Vanaf de snelweg komt een nieuwe afrit die eindigt op een plein bij het MECC. Daaromheen komt bebouwing in gevarieerde vormgeving.
3. De werk- en woonwijk ten westen van het MECC. In de lus van de Kennedybrug komt vuurtorenachtige hoogbouw. Behoudens toevoeging van enkele woningprojecten, verandert hier weinig.
4. De woonbuurt in het groen in het zuid-westen, waar op beperkte schaal aan de westkant nog enkele woningen worden toegevoegd. In het oosten vloeit de wijk over in een Engels landschapspark.
5. Het centraal park met streng geometrische vormen, begrensd door randbebouwing in zes woonlagen. Het RL-gebouw uit de eerste fase wordt opgenomen in het park.
6. De groenstructuur wordt bepaald door de twee parken. De wegen worden voorzien van 'groene wanden', die de wijk een vriendelijke uitstraling moeten geven

Aldus hebben de ontwerpers getracht een samenhangend geheel te ontwerpen, ten faveure van de leefbaarheid van de wijk. Daarbij hoort eveneens een goede bereikbaarheid, waarin openbaar vervoer en langzaam verkeer een prominente plaats innemen, zonder voorbij te gaan aan de belangen van de automobilisten die de bedrijven en instellingen in de wijk moeten bereiken.

Met betrekking tot de sociale veiligheid wordt in het plan het volgende opgemerkt: *"...in de plannen wordt grote aandacht besteed aan de sociale veiligheid van Randwyck-Noord. Een eerste aanzet daartoe is gegeven in het door de rijksoverheid gesubsidieerde 'Project preventie kleine criminaliteit Randwyck'. De openbare ruimten worden ingericht op een manier, dat ze positieve belevingswaarde uitstralen en aantrekkelijk zijn voor voetgangers en fietsers. Naast invulling van publieksgerichte functies tussen het wonen op het begane grond nivo, zal bij bestaande en nog aan te leggen openbare ruimten rekening gehouden worden met de aspecten van veiligheid en leefbaarheid...."*

De onderzoeker van Bureau Criminaliteitspreventie beoordeelde het plan Ungers/Von Brandt op criminaliteitsgevoeligheid. Hij ontdekte sterke en zwakke plekken in het plan.

Als sterke punten noemde hij de duidelijke herkenbaarheid van de hoofdontsluitingsstructuur, een duidelijke functiescheiding en een dichte pakking. Daardoor is een goede oriëntatie mogelijk, publieksgevoelige functies kunnen worden afgescheiden van de woningbouw en doordat er geen plekken zijn waar men zich verlopen waant, is er minder angst bij bewoners en bezoekers van de wijk.

Als zwakke plekken werden genoemd: de losstaande objecten in het park, de gelede vormgeving van nieuwe kantoorgebouwen, de moeilijk door de politie surveilleerbare nevenontsluitingen, de geringe inbedding van openbare school en sporthal, de talrijke onderdoorgangen en poorten en de onduidelijke route tussen het woongebied Gandhiplein en het centrale stadspark. De genoemde punten verzwakken de sociale controle en vergroten de criminaliteitsgevoeligheid.

Hoewel de zwakke punten in de meerderheid zijn noemde de onderzoeker het plan in preventief opzicht geenszins ongelukkig, omdat de sterke punten de hoofdopzet van het plan betroffen en de zwakke punten detailzaken die nog te wijzigen waren zonder de hoofdopzet aan te tasten.

Ook buiten de tekentafel werd in Maastricht gewerkt aan criminaliteitspreventie.

2.2 Ontstaan van het gemeenschappelijk beveiligingsplan

2.2.1 De eerste initiatieven

Bij de advisering over de invulling van bewaking en beveiliging van het nieuw te bouwen AZM, signaleerden medewerkers van het Stafbureau in augustus 1986 de mogelijkheid in het kader van de beleidsnota 'Samenleving en Criminaliteit' subsidie te krijgen voor preventie en bestrijding van kleine criminaliteit⁵.

Met de gedachte aan het zich langzaam vormende Randwyck, werd de belangstelling bij de gemeente gepeild. Daar was inmiddels bij de gemeentelijke dienst Wel-

⁵ Samenleving en Criminaliteit, beleidsnota, Staatsuitgeverij, 's Gravenhage, 1985.

Door de Ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken aan de Tweede Kamer aangeboden op 22 mei 1985.

zijn een commissie gevormd, die zich bezighield met de vandalismedeproblematiek. Ook voor hen was 'Samenleving en Criminaliteit' een sterke prikkel om door te gaan. De groep werd aangevuld met ambtenaren van andere diensten en vertegenwoordigers van de gemeentepolitie. De wetenschappelijke ondersteuning was in handen van twee criminologen. In 1987 was de oprichting van de Coördinatiegroep Veel Voorkomende Criminaliteit een feit. Het initiatief van het AZM kwam dan ook daar terecht.

Een van de hoofdlijnen uit de beleidsnota is het "*ontwikkelen van een gebouwde omgeving die qua planologische en bouwtechnische kenmerken zo min mogelijk gelegenheid biedt tot het plegen van delicten*". Randwyck was een wijk in opbouw waar de mogelijkheid tot experimenteren op dit terrein nog volop aanwezig was. Daarom werd besloten een aanvraag in te dienen bij de Stuurgroep bestuurlijke preventie criminaliteit van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en het Ministerie van Justitie voor subsidiëring van een bestuurlijk preventie project met een looptijd van drie jaar. Medewerkers van het Bureau Criminaliteitspreventie (BCP) uit Amsterdam werden ingeschakeld om een conceptaanvraag op te stellen. De definitieve aanvraag werd door de gemeente Maastricht bij de Stuurgroep ingediend. Het verzoek werd gehonoreerd, zodat op 1 januari 1988 het Bestuurlijk Preventieproject Randwyck van start ging.

De doelstellingen voor het Randwyck-project waren;

- 1 Randwyck moet in planologisch en bouwkundig opzicht een zo veilig mogelijke wijk worden.
- 2 Het ontwikkelen van een wijze van beheer van de verschillende gebouwen en de wijk als geheel waarin zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met criminaliteitspreventie.
- 3 Het verkrijgen van inzicht in het proces waardoor preventiebelangen worden ingebouwd tijdens de verschillende fasen van ontwerp, bouw en beheer.

De Stuurgroep had de oprichting van een begeleidingscommissie verplicht gesteld. Het doel van een dergelijke commissie is het bewaken van de voortgang van het project. Op 9 november 1987 had de oprichtingsvergadering plaats. In de commissie namen zitting; de burgemeester (voorzitter), een beleidsmedewerker van Algemene Zaken (secretaris), een staffunctionaris van de politie, de voorzitter van de Coördinatiegroep Veel Voorkomende Criminaliteit, de projectmanager van Randwyck en vertegenwoordigers van de Ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken.

De projectuitvoering berustte bij de onderzoekers van de RL en van BCP.

2.2.2 Het gebruikersoverleg

Bij de aanvang van het project troffen de onderzoekers nog geen gestructureerde vormen van overleg tussen bewoners en/of bedrijven in Randwyck aan. Daar lag een eerste taak voor de onderzoekers. Zij hielden vraaggesprekken met vertegenwoordigers van instellingen, bedrijven en bewoners. De vragen betroffen het woon- en werkklimaat, de meningen van de ondervraagden omtrent criminaliteit in de wijk, een inventarisatie van de aanwezige problematiek en de bereidheid daar-

tegen samen iets te ondernemen. De onderzoekers bundelden hun bevindingen in de nota "Randwyckers doen het samen"⁶.

Die vormde de basis voor de oprichting van het Gebruikersoverleg. Hoewel de naam associaties oproept met een junkiebond of een alcoholistenplatform, is het evenwel een overlegorgaan, waarin bedrijven instellingen en bewoners van Randwyck als gebruikers vertegenwoordigd zijn. Zij zouden zich vooral gaan buigen over criminaliteitspreventie. Daarnaast zouden ook andere onderwerpen betreffende het algemeen belang van de wijk aan de orde komen. Op 21 april 1988 vond de eerste bijeenkomst plaats in het gebouw van de PLEM.

2.2.3 De werkgroep beveiliging

Vanuit het Gebruikersoverleg werden diverse werkgroepen geformeerd. Tijdens het eerste overleg werd een stuurgroep samengesteld om de zaak organisatorisch op de rails te zetten. Door het ontwerpen van een huishoudelijk reglement werden de doelstellingen van het Gebruikersoverleg verder uitgewerkt.

Tijdens de tweede bijeenkomst werden drie werkgroepen opgericht: 'Gebouwde omgeving en veiligheid', 'Bewoners' en 'Beveiliging'. De eerstgenoemde werkgroep hield zich bezig met de volgende taken: het kritisch volgen van de planvorming in Randwyck, signaleren van knelpunten aangaande de sociale veiligheid en formuleren van voorstellen ter oplossing daarvan. De werkgroep 'Bewoners' had tot taak het inventariseren, benaderen en organiseren van de bewoners van Randwyck teneinde van elk woonblok een vertegenwoordiger in het Gebruikersoverleg te krijgen.

De werkgroep 'Beveiliging' werd opgericht naar aanleiding van een beveiligingsplan dat de vertegenwoordiger van het MECC ter vergadering presenteerde. Dat plan ging uit van een 24-uurs surveillance van de wijk met de inrichting van een meldkamer in het MECC. Het plan was in de ogen van de gebruikers te sterk op het MECC gericht, maar bood toch aanknopingspunten om verder te denken over een gemeenschappelijk beveiligingsplan voor Randwyck. De werkgroep kon de animo in de wijk peilen, de haalbaarheid onderzoeken en op basis van die gegevens eventueel een beveiligingsplan ontwerpen. Wellicht zou een gezamenlijk plan ook lager in prijs zijn dan individuele beveiliging. Op dat moment waren al vier à vijf beveiligingsdiensten actief in de wijk.

In de werkgroep namen de vertegenwoordigers van het MECC, Dagblad 'De Limburger', het provinciehuis, de onderzoekers en een vertegenwoordigster van een groep bewoners plaats.

Na het derde Gebruikersoverleg volgden de vertegenwoordigers van de DGD en de PLEM. De vertegenwoordigster van de groep bewoners haakte af, omdat zij de indruk had dat haar bijdrage aan de werkgroep niet serieus genomen werd in de 'mannenwereld van de beveiliging'. Dat was spijtig, want daarmee verviel de bewonersinbreng.

6 H.J.Korthals Althes en J.Beckers, Randwyckers doen het samen, naar een gebruikersoverleg Maas-tricht-Randwyck, Bureau Criminaliteitspreventie/Rijksuniversiteit Limburg, Amsterdam/Maastricht, maart 1988.

2.2.4 De aanpak

Teneinde de animo voor een beveiligingsplan in de wijk te peilen, werd in februari 1989 een enquête gehouden onder bedrijven, instellingen en bewonersorganisaties.

De centrale vragen waren:

- Is er belangstelling voor een gemeenschappelijk beveiligingsplan?
- Bestaat de bereidheid die belangstelling in een financiële bijdrage te vertalen?

De meeste geënquêteerden stonden positief tegenover een gezamenlijk plan, waarvoor de beurs moest worden getrokken. Dat wil zeggen; 75% van de geënquêteerden was bereid te betalen, mits het kostenplaatje acceptabel zou zijn. Voor de werkgroep waren deze gegevens voldoende aanleiding om aan de slag te gaan met het opzetten van een plan. Het was echter een probleem om de kosten beheersbaar te houden en toch met een kwalitatief goede opzet aan te komen.

De werkgroep maakte een concept-beveiligingsplan met twee opties, uitgaande van deelname van 20 participanten:

- 1 Een surveillance van 12 uur per nacht met een extra surveillance van twee uur overdag in het weekend. Totale kosten per jaar f 184.778,-, hetgeen gemiddeld per deelnemende organisatie op f 10.339,- zou neerkomen.
- 2 Een surveillance van 8 uren per nacht. Totale kosten per jaar f 126.590,-, wat gemiddeld f 7.430,- zou vergen.

Voor een aansluiting op de meldkamer zou in beide gevallen per bedrijf per jaar f 1000,- extra betaald moeten worden.

Deze bedragen konden niet onder de noemer 'acceptabel' gerangschikt worden. Het plan moest zodanig gewijzigd worden dat de kosten voor de beveiliging veel lager zouden worden, of er zou een subsidiebron aangeboord moeten worden. Deze problemen leidden ertoe dat de werkgroep uitsprak dringend behoefte te hebben aan ondersteuning vanuit de politie of de gemeente. Beide instanties lieten weten op afroep beschikbaar te zijn.

Subsidiëring was nog niet in zicht. Daarom probeerde de werkgroep eerst aan het kostenplaatje te sleutelen. Omdat het belangrijkste voordeel van een meldkamer in de wijk zelf van psychologische aard zou zijn - lekker dichtbij, een gemakkelijk telefoonnummer - kon zonder kwaliteitsverlies van een externe meldkamer uitgegaan worden. Technisch maakte het volgens de beveiligingsdeskundige van de PLEM niets uit of de meldkamer in Randwyck of elders gevestigd zou zijn.

Verder zou het onjuist zijn de kleine organisaties evenveel te laten betalen als de grotere. De groep moest naar een geschikte verdeelsleutel zoeken. Dit maakte de participatie van de grote bedrijven en instellingen tot een absolute voorwaarde. De deelname van het MECC, het AZM en het provinciehuis was op dat tijdstip echter nog twijfelachtig.

De werkgroep berekende wat de geïnteresseerden maximaal konden bijdragen. Dat was in ieder geval niet toereikend. Er resteerde een tekort van f 80.000,-, uitgaande van de eerste optie, die toch wel de voorkeur genoot. Door al deze onzekerheden wankelde het beveiligingsplan.

Door onderhandelingen, door vorming van een 'petit comité de promotion' en door de persoonlijke inzet van de burgemeester, gingen de twijfelaars alsnog overstag. In juni 1989 kwam positief bericht van het AZM en in november 1989 van het MECC. Ook de provincie, die aanvankelijk problemen had met de competentie-afbakening tussen politie en beveiliging en vreesde voor ongewenste precedentwerkingen op het subsidiefront (deelname zou als verkapte subsidie gezien kunnen worden, hetgeen tot talloze verzoeken om geldelijke steun aan overheidsinstellingen in de diverse wijken zou kunnen leiden), ging meedoen.

De verdeelsleutel werd, na allerlei moeilijke berekeningen, afhankelijk gesteld van de financiële vertaling van de tijd die nodig was om een object te controleren. Hiermee kon ieder accoord gaan.

Het punt van een financiële bijdrage van derden - van bewoners werd geen structurele bijdrage verwacht- werd dank zij de burgemeester opgelost. Op het voorstel van de groep om het plan te koppelen aan een werkervaringsproject, nam hij tijdens een vergadering van de Begeleidingscommissie de telefoon ter hand, om het GAB ook voor dit plan te winnen. Van die zijde kwam een toezegging om mee te doen, waardoor het plan financieel uitvoerbaar werd.

De laatste keuze die de werkgroep moest maken was de onderbrenging van het plan bij de gemeente of bij een particulier beveiligingsbedrijf. Vanwege de aanwezige organisatorische infrastructuur werd voor de tweede mogelijkheid gekozen. Derhalve werden diverse bedrijven benaderd om een offerte uit te brengen. Op basis daarvan werd gekozen voor het kleine bedrijf SafeNed⁷. De offerte was het scherpste, doordat de subsidie voor het indienstnemen van drie langdurig werklozen in mindering werd gebracht op de rekening. Bovendien stelde het bedrijf bekend te zijn met werkervaringsprojecten en personeel te hebben dat op de hoogte was met de lokale situatie. De totale prijs voor een jaar beveiliging van Randwyck door SafeNed bedroeg ruim f 120.000 gulden.

Op hoofdlijnen was het beveiligingsplan gereed. Met betrekking tot de verdere invulling en de organisatie bleven diverse werkzaamheden over:

- a Verdere onderhandelingen over deelname met de geïnteresseerde organisaties.
- b Werving en opleiding van de kandidaten voor de werkervaringsplaatsen.
- c Afstemming van het plan op de Wet op de Weerkorpsen.
- d De werkgroep transformeren tot een rechtspersoon, teneinde een contract te kunnen sluiten met het beveiligingsbedrijf.
- e Een garantstelling verkrijgen voor een mogelijk gat in de begroting.
- f Een grote publiciteitscampagne voorbereiden.

Ad a: Onderhandelingen

Veel bedrijven hadden reeds contracten afgesloten met beveiligingsbedrijven. In de werkgroep waren drie leden - de onderzoeker van de RL en de vertegenwoordigers van de PLEM en 'De Limburger'- bereid de acquisitie voor hun rekening te nemen. Ze bezochten alle potentiële deelnemers om hen te overtuigen van de voordelen van een gezamenlijk beveiligingsplan en hen zodoende tot deelname te bewegen. Zij gebruikten daarbij de volgende argumenten:

- Het unieke karakter van het plan, te weten een van de eerste of zelfs het eerste private-public partnership in deze branche in Nederland.
- Een positieve uitstraling op de wijk.
- Solidariteit met de bewoners en bedrijven in de wijk.
- Een kwalitatief goede beveiliging voor een relatief lage prijs. Immers de op te richten rechtspersoon had geen winstoogmerk.
- Goede samenwerking met de politie.
- De mogelijkheid om incidenteel speciale activiteiten, zoals het hijsen van de vlag, te laten verrichten door de beveiligingsbeambten.

7 Inmiddels is de naam gewijzigd in KDG, Kantoren Diensten Groep.

- Een sociaal goede daad verrichten door een groep langdurig werklozen een opleiding en arbeidsperspectieven te bieden.
- Door de soort rechtspersoon, de vereniging, zouden de deelnemers invloed kunnen uitoefenen op het plan.

De zeer persoonlijke benadering en het enthousiasme van de acquisiteurs namen de laatste twijfel weg bij de toekomstige participanten.

Ad b: Werving en opleiding

Nadat het GAB accoord was gegaan met de inzet van langdurig werklozen bij het project, namen twee arbeidsconsulenten zitting in de werkgroep. Het perspectief op een baan in de beveiliging was goed. Volgens de nota "Werk in de beveiliging"⁸ uit 1989 zouden er door het verloop en de groei in de beveiligingsbranche in de volgende drie jaren 7500 arbeidsplaatsen ingenomen kunnen worden. Daarom werd het volgende besloten:

- Er zouden drie langdurig werklozen, in het bezit van het diploma beveiligingsbeambte, in dienst komen bij SafeNed. Voor hen zou het bedrijf f 12.000,- per persoon aan subsidie plus vrijstelling van werkgeverspremies ontvangen.
- Aan twaalf langdurig werklozen werd de mogelijkheid geboden om opgeleid te worden tot beveiligingsbeambte. De theorie zou verzorgd worden door het opleidingsinstituut OBP uit Sittard. Tijdens een wekelijkse lesdag zou hen het volgende lespakket aangeboden worden: een EHBO/reanimatiecursus, het basisdiploma beveiliging, een module bedrijfsbrandwacht en een cursus conflicthanteling. De praktijkopleiding zou tijdens het Randwyckproject plaatsvinden door de gediplomeerde werknemers van SafeNed. Voor de surveillance op Randwyck zouden de stagiaires niet bezoldigd worden. Er was alleen ruimte voor een reiskostenvergoeding en de aanschaf van een uniform.

De animo voor een opleiding in de beveiliging was groot bij de langdurig werklozen. Na een voorlichtingsbijeenkomst bleven achttien serieuze kandidaten over. Door gesprekken met de arbeidsconsulenten, de leden van de werkgroep en de rayon-manager van SafeNed werd dit getal tot twaalf gereduceerd. Een kandidaat werd op grond van het antecedentenonderzoek afgewezen. Maar omdat met het instituut OBP een opleiding voor twaalf kandidaten was geregeld (kosten f 42.000,-), mocht een ongediplomeerde werknemer van SafeNed de twaalfde plaats opvullen.

Ad c: De Wet op de Weerkorpsen⁹

Aan het begin van deze eeuw werden de eerste particuliere nachtveiligheidsdiensten opgericht; de voorgangers van de huidige particuliere beveiligingsorganisaties. Dat leverde geen problemen op. Toen echter in de jaren dertig door fascistische partijen knokploegen werden opgericht, wilde men een wet waarin de oprichting van

⁸ F.Heere, D.H.Grijpstra en J.W.Vreuls, Werk in de beveiliging, een arbeidsmarktbeschrijving van de bedrijfstak Particuliere Beveiliging, Leiden, december 1989, blz.57.

⁹ Wet op de Weerkorpsen, 11 september 1936, Stb.206, gew.KB 10 maart 1984, Stb. 91. Uitvoeringsbesluit Wet op de Weerkorpsen, KB 2 juli 1938, Stb. 247, gew. KB 18 augustus 1979, Stb.475. Beschikking van de Minister van Justitie, 1 augustus 1988, Stcrt.161, tot uitvoering van art.18 van het KB van 2 juli 1938.

quasi-politionele of quasi militaristische organisaties verboden werd¹⁰. In 1936 trad de Wet op de Weerkorpsen in werking. De omschrijving van het begrip weerkorps was zo ruim dat ook particuliere beveiligingsorganisaties daaronder vielen. Volgens de wet waren weerkorpsen verboden, tenzij ze bij of krachtens een Algemene Maatregel van Bestuur werden toegelaten. In een Koninklijk Besluit van 1938, herzien in 1979, werd een aantal organisaties opgesomd dat niet onder dat verbod viel. Daarbij hoorden ook de particuliere beveiligingsorganisaties. Zij worden in art. 17 lid 1 van het KB 1978 omschreven als "*door particulieren in het leven geroepen organisaties welke gericht zijn of mede gericht zijn op feitelijke handhaving van de openbare orde en rust*". De Minister van Justitie kreeg de opdracht een ministeriële regeling op te stellen waarin algemene toelatingseisen voor particuliere beveiligingsorganisaties werden neergelegd. De Beschikking Particuliere Beveiligingsorganisaties trad in 1979 in werking en werd in 1990 gewijzigd. Maar omdat de beveiligingsorganisaties sedert de laatste tien jaren enorm zijn toegenomen en er met steeds geavanceerder apparatuur wordt gewerkt, heeft het Adviescollege Bewaking en Beveiliging de Minister geadviseerd een aparte wet voor de particuliere beveiliging te ontwerpen¹¹.

In art.2 van de Beschikking Particuliere Beveiligingsorganisaties staat dat gevolg gegeven moet worden aan de aanwijzingen die door of vanwege het hoofd van de plaatselijke politie verstrekt worden. De politie moet ook toestemming verlenen voor de toelating van personen die in de beveiliging willen gaan werken¹². Deze is afhankelijk van de leeftijd, de lichamelijke en geestelijke gesteldheid en de justitiële antecedenten. Voorts bepaalt art. 11 dat een ambtsinstructie wordt opgesteld, waarvan het hoofd van de plaatselijke politie op de hoogte is en die de goedkeuring van de Minister van Justitie heeft.

De werkgroep Beveiliging nodigde, met het oog op aanpassing van de bestaande ambtsinstructie van SafeNed, de ambtenaar Bijzondere Wetten van de gemeentepolitie uit om deel te nemen aan de vergadering. De ambtsinstructie werd daartoe aangevuld met enkele op de situatie toegeschreven bepalingen, waarbij ervoor werd gezorgd dat zowel de VBR als SafeNed zich niet op het specifieke politieterrein zouden begeven. Art 4. van de ambtsinstructie stelt nogmaals nadrukkelijk dat de beambte een in hoofdzaak preventieve, signalerende en dienstverlenende taak heeft. De ambtenaar Bijzondere Wetten maakte met het bedrijf ook de afspraak dat meldingen die van belang zijn voor de politie meteen naar de wijkagent of de meldkamer doorgespeeld zouden worden.

10 J.J. de Waard en J. van der Hoek, Particuliere Beveiliging, Omvang, wet- en regelgeving in Nederland en Europa, Stafafdeling Informatievoorziening Directie Criminaliteitspreventie Ministerie van Justitie, december 1991, blz. 5-6.

11 Volgens J.J. de Waard en J. van der Hoek (blz 6. a.w.) is het de bedoeling dat in 1992 een conceptwetsvoorstel dienaangaande aan de betrokken instanties ter advisering zal worden aangeboden.

12 Over de verbindendheid van art.9 van de Ministeriële Beschikking heeft de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State op 13 december 1990, dus na de start van het beveiligingsplan op Randwyck, een uitspraak gedaan (zie *Ars Aequi*, november 1991, blz. 1005-1009, besproken door P.C.W. Akkermans). De ARRS verklaarde art. 9, waarin o.m. bepaald wordt dat in de particuliere beveiliging alleen personen aangenomen mogen worden die daartoe toestemming van het hoofd van de plaatselijke politie verleend hebben, onverbindend. Voor de medewerking van het hoofd van de plaatselijke politie is geen grondslag aan te wijzen in de Wet op de Weerkorpsen. De Minister van Justitie had bij het stellen van art.9 zijn regelgevende bevoegdheid overschreden. De casus betrof een besluit van een hoofdinspecteur van politie te Rotterdam: te weten, de intrekking van een verleende toestemming om beveiligingswerkzaamheden te verrichten.

Ad d: Naar een rechtspersoon

Om als opdrachtgever van de beveiligingsfirma te kunnen optreden was het nodig dat de werkgroep omgevormd zou worden tot een rechtspersoon. Na vergelijking van de mogelijkheden koos de werkgroep voor de verenigingsvorm. Daar komt de inbreng van de leden het duidelijkste tot uiting, omdat de beslissingsbevoegdheid bij de Algemene Ledenvergadering ligt. Op 16 augustus 1990 werden de statuten getekend. De doelstelling werd geformuleerd als *"het treffen van preventieve maatregelen ter voorkoming van (veel voorkomende) criminaliteit in Randwyck"*. Een middel om dit doel te bereiken was het opstellen en uitvoeren van een gemeenschappelijk beveiligingsplan.

Bij de start van de Vereniging Beveiliging Randwyck (VBR) werd uit de leden een bestuur van vijf personen gevormd. Dat waren de werkers van het eerste uur.

Ad e: Het contract met SafeNed

Daarna kon het contract over de uitvoering van het beveiligingsplan met SafeNed Beveiliging BV worden afgesloten. De afspraak was om op 1 september 1990 te beginnen voor een termijn van voorlopig een jaar. Na een evaluatie zou de VBR beslissen of het plan gecontinueerd kon worden en of het contract met SafeNed verlengd zou worden. SafeNed verklaarde zich bereid om in het kader van het werkgewenningsplan geschikte kandidaten als stageloper op te nemen bij de uitvoering van het beveiligingsplan.

Ad f: Het gat in de begroting

Ondanks de gunstige offerte van SafeNed was er toch nog een tekort van ongeveer f 30.000,- op de begroting. De oplossing van dat probleem werd door de gemeente aangereikt. Zij had heel wat eigendommen in de wijk staan : een sporthal, een openbare school, straatmeubilair, etc. Daarvoor droeg zij in substantiële mate bij. Ook stelde zij zich garant voor een eventueel gat in de begroting.

Ad g: Publiciteit

De participanten van het Bestuurlijk Preventie Project Randwyck hadden tijdens het gehele proces ook publicitair aan de weg getimmerd. Toen het beveiligingsplan zijn uiteindelijke vorm kreeg, werd dat breed in de regionale en landelijke pers uitgemeten. Ook via een radio-uitzending van Omroep Limburg en het televisieprogramma 'Van Gewest tot gewest' werd aandacht besteed aan Randwyck. Een positief gevolg van de 'free-publicity' was de bekendheid van zowel het project als het uitvoerend bedrijf. Die bekendheid, vooral gericht op Maastricht, werd versterkt door affiches op Publex-borden, een initiatief van de VBR en SafeNed samen. Belangrijker dan naamsbekendheid van het project waren voor de initiatoren de mogelijke gevolgen van de bekendheid van het project, zoals;

- Het publiek wordt geïnformeerd en dat is een noodzakelijke voorwaarde voor een mogelijke daling van de onveiligheidsgevoelens.
- De potentiële dader laat zich mogelijk afschrikken door de aanwezigheid van het beveiligingsbedrijf.

Het hoogtepunt in de publicitaire campagne werd gevormd door de officiële opening van het project op 11 november 1990 door Prof. Dr. J.J.M. van Dijk, Hoofd Directie Criminaliteitspreventie van het Ministerie van Justitie. Hij memoreerde dat in het Beleidsplan 'Recht in Beweging' burgers, bedrijven en instellingen opgeroepen worden hun eigen verantwoordelijkheid te nemen bij het tegengaan van criminaliteit. Hij noemde het beveiligingsplan Randwyck *"een uitstekend voorbeeld van een dergelijk particulier initiatief met betrekking tot de preventie van criminaliteit"*.

3 Het beveiligingsplan: inhoud en werkwijze

3.1 Periode 01-09-1990 tot 01-09-1991

Omtrent de uitvoering van het beveiligingsplan werd contractueel het volgende vastgelegd;

- a Een dagelijkse surveillance van 19.00 tot 07.00 uur.
- b Gedurende de weekeinden op zaterdag en zondag en op christelijke zon- en feestdagen, te weten Nieuwjaarsdag, Koninginnedag, Hemelvaartsdag, Pinksterdagen en de Kerstdagen twee uren extra surveillance tussen 07.00 en 19.00 uur.
- c Op 24 t/m 28 en 31 december 1990 een extra surveillance van twee uren tussen 07.00 en 19.00 uur.

De surveillance zou uitgevoerd worden door een werknemer van SafeNed, minimaal in het bezit van het basisdiploma beveiligingsbeambte. Daarnaast verplichtte SafeNed zich tot het inzetten van de stagiaires, die samen met het GAB geselecteerd waren. De beide bewakers zouden gebruik maken van een duidelijk herkenbare auto, voorzien van goed functionerende verbindingssystemen. De ongeregelde heden die tijdens de controles aangetroffen werden, zouden voor zover zij op het terrein van de politie lagen, aan de wijkagent of de meldkamer doorgegeven worden. De andere incidenten via speciale formulieren aan het betreffende bedrijf. Indien nodig volgde inschakeling van de aangewezen contactpersoon. Voor alarmeringen stond de meldkamer Alpha van SafeNed paraat.

Vanwege het experimentele karakter van het project was de termijn van het contract op één jaar gesteld. De meeste participanten wilden graag eerst 'de kat uit de boom kijken', alvorens tot verdere deelname te besluiten. De ervaringen uit het eerste jaar waren bepalend voor het voortbestaan van het project.

Er deden in het eerste jaar 27 bedrijven en instellingen mee aan het beveiligingsproject, hetgeen overeenkwam met 90 % van het totale aantal te Randwyck. Daarnaast werden twee eigenaars van woningcomplexen lid van de VBR. Het VBR-bestuur vond dat laatste teleurstellend, evenals het gegeven dat geen bewonersgroepen het lidmaatschap hadden aangevraagd. Met individuele bewoners uit woningcomplexen wil het bestuur geen zaken doen, vanwege de problemen bij de uitvoering van het plan door het beveiligingsbedrijf. Een collectieve deelname van bewoners van een woningcomplex was wel mogelijk. De organisatiegraad bij de bewoners was echter dermate laag, dat op deze wijze geen lidmaatschap van de VBR tot stand is gekomen. Evenwel het uitgangspunt van de VBR was de beveiliging van de gehele wijk. Derhalve voerde de route van de beveiligingsbeambte toch ook door de openbare ruimten en de woonstraten van Randwyck waar geen leden gevestigd zijn.

Om het werk van het beveiligingsbedrijf naar de deelnemers zichtbaar te maken, besloot de VBR tot de aanschaf van een barcodesysteem. Aan iedere pand werden één of meer strips bevestigd, die door een beveiligingsbeambte bij iedere controlebeurt met een speciale leespen werden afgetast. Via een computeruitdraai konden de leden kennisnemen van de tijden waarop hun pand gecontroleerd was. De barcodepen zou in de praktijk uitgetest worden. Bij goed functioneren zou de VBR de kosten van het systeem voor haar rekening nemen.

Zoals zoveel nieuwe zaken kende ook dit beveiligingsplan zijn kinderziekten. Snel na de start ontstonden er problemen met de stagiaires en met het materiaal. In de paragrafen 3.1.1. en 3.1.2. wordt hier nader op ingegaan.

Vanaf januari 1990 heeft het project zonder verdere problemen gefunctioneerd. Van de deelnemende bedrijven en instellingen zijn in het geheel geen klachten gekomen. De samenwerking tussen het VBR-bestuur en SafeNed verliep goed en de stagiaires hebben hun stage naar tevredenheid kunnen afronden. De aanwezige VBR-leden lieten op de Algemene Ledenvergadering van 13 juni 1991 blijken ingenomen te zijn met het beveiligingsproject en wensten voortzetting. Rondom hun panden was weinig sprake van criminaliteit. Bovendien was het beveiligingsbedrijf alert ten aanzien van de sluiting van deuren, poorten en ramen.

3.1.1 De stagiaires

De stagiaires zouden één dag per week een opleiding volgen tot beveiligingsbeambte. Daarnaast was voor ieder eenmaal per elf dagen een surveillance van twaalf uur ingepland. Gedurende die surveillances zouden zij in de praktijk geschoold worden door de drie langdurig werklozen met beveiligingsdiploma, die bij SafeNed in dienst waren getreden. De stagiaires namen deel aan de opleiding met behoud van hun werkloosheidsuitkering. Slechts een vergoeding voor de reiskosten zou daaraan worden toegevoegd.

De eerste irritaties ontstonden door een 'incompatibilité d'humeur' tussen de stagiaires en een begeleider van SafeNed. Volgens de stagiaires werden zij niet goed begeleid en kregen zij het vervelende werk toegeschoven, terwijl de begeleider een dutje ging doen. Voorts waren er problemen met het slecht functionerend materiaal en vonden zij een surveillance van twaalf uur veel te lang. De zaak escaleerde zodanig dat reeds in november vier stagiaires dreigden het bijltje erbij neer te gooien.

Het bestuur van de VBR discussieerde met de directie van SafeNed en de arbeidsconsulenten over mogelijke oplossingen. Gezamenlijk besloten zij de begeleiding van de stagiaires in handen te leggen van een bestuurslid van de VBR, dat ervaring had met het beveiligingsvak en met begeleiding van schoolverlaters. Het beveiligingsbedrijf besloot hun falende begeleider aan het Randwyckproject te onttrekken. Vervolgens werd een vergadering belegd met de stagiaires, waarin alle irritaties boven tafel werden gebracht. De stagiaires kregen de nieuwe regelingen te horen en hen werd verzocht met een schone lei te beginnen. Niettemin stelden drie personen alle vertrouwen kwijt te zijn in het project. Zij wensten nog uitsluitend aan het theoretische deel van de opleiding deel te nemen. Met de overigen werd een nieuw dienstrooster opgesteld, waarbij de surveillancetijd tot zes uur werd gereduceerd. Ook werd afgesproken maandelijks de voortgang van de stage te evalueren.

Behoudens enkele incidenten verliep de stage verder voorspoedig. Om de zaak nog iets eenvoudiger te maken voor de stagiaires, werden bij ziekte van een stagiair, geen reservesurveillanten meer opgeroepen. Bij de eindevaluatie was slechts één stagiair negatief over zijn ervaringen. Zijn verwijten waren gebaseerd op een onrealistisch verwachtingspatroon. Hij was van mening dat het VBR-bestuur en SafeNed hem actief hadden kunnen helpen bij een sollicitatie naar een baan bij een andere instelling, waar overigens uitdrukkelijk naar vrouwelijke kandidaten was gevraagd. Alle andere stagiaires waren positief over de kansen die zij gekregen

hadden, hoewel hier en daar kanttekeningen werden gemaakt ten aanzien van de woelige beginperiode.

In de interviews die gehouden zijn met bestuursleden van de VBR, een consultant van het GAB en de rayonmanager van SafeNed werden diverse oorzaken genoemd voor de moeilijkheden bij het experiment met de stagiaires.

Volgens het VBR-bestuur lag het aan:

- De onbekendheid met het werken met langdurig werklozen.
- De te hoog gespannen verwachtingen over het project.
- De onzekerheid en een sterke behoefte aan begeleiding bij de stagiaires.
- Het 'coûte que coûte' willen werken met twee mensen in de surveillance-auto, te weten een gediplomeerde werknemer van Safened en een stagiaire, waardoor weer roostertechnische problemen ontstonden.
- De organisatorische tekortkomingen bij SafeNed.
- De problemen bij het tijdig en correct nakomen van afspraken, bijvoorbeeld: de stagiaires zouden uniformen krijgen. Die kwamen, maar pasten niet.
- Het GAB, dat een half jaar achter was met de vergoeding van de reiskosten.

SafeNed gaf de volgende oorzaken aan:

- De onbekendheid met het werken met langdurig werklozen.
- Er was door de werkgroep wel veel tijd besteed aan de organisatie van het beveiligingsplan, maar niet aan de wijze waarop de werkervaringsplaatsen in de praktijk ingevuld zouden moeten worden.
- De te hoog gespannen verwachtingen over het project bij de stagiaires en het bestuur van de VBR; het 'te goed willen doen'.
- De onderschatting van het werk door de stagiaires, de onregelmatige tijden, de dienstroosters, etc.

De stagiaires signaleerden het volgende:

- De te hoge verwachtingen aangaande het project, te goed willen werken.
- De zware diensten van twaalf uur, zonder een geldelijke tegemoetkoming te ontvangen.
- De reiskostenvergoeding kwam een half jaar te laat.
- Er kwam van de deelnemers geen reactie op de incidentmeldingen, hetgeen demotiverend werkte.
- Slechte, autoritaire begeleiding door SafeNed in de beginfase.

Het GAB zag de volgende problemen:

- De groep was te groot, waardoor er een sub-circuit ontstond, waarin geklaagd werd, maar van waaruit de knelpunten niet naar de juiste plaats werden doorgegeven.
- De onzekerheid bij de stagiaires over welke organisaties of personen gerechtigd waren hen opdrachten te geven. Er werd heen en weer geschoven met de verantwoordelijkheid voor de praktijkopleiding van de stagiaires.
- Het ontbreken van extra vergoedingen of een bonus voor de stagiaires. 'Ze hadden voor hetzelfde geld lekker thuis in bed kunnen blijven liggen'. Ook bij het beëindigen van de stage was er geen financiële blijk van waardering voor hun inzet.
- Er was geen rekening gehouden met de leeftijd van de werklozen. Met name de oudere werkloze heeft problemen met het hoge tempo van de opleiding.
- De surveillances van twaalf uur duurden te lang.
- De stage-periode van een jaar was te lang. Een half jaar zou ruim voldoende zijn.

De bovengenoemde problemen deden zich voor in het eerste half jaar van het project. Ze werden nagenoeg allemaal opgelost voordat de stageperiode was afgelopen.

De geïnterviewden waren het er over eens dat het moment waarop het bestuurslid van de VBR de touwtjes in handen nam, het positieve keerpunt in het werkervaringsproject vormde¹³. Hij leidde de stagiaires strak en sprak ieder (SafeNed, gediplomeerden, stagiaires) aan op zijn verantwoordelijkheid. Dat waren vaak pittige gesprekken, maar zijn persoonlijke interesse in de betrokkenen werkte zeer motiverend.

3.1.2 Het barcodesysteem

Voor de plaatsing van één of meer strips aan de voor- en achterzijde van de te beveiligen objecten werden door het bestuur van de VBR diverse redenen gegeven:

- De beveiligingsbeambten controleren op deze wijze het gehele object.
- De leden van de VBR kunnen dat via computeruitdraaien ook zelf zien.
- Delicten die in de nachtelijke uren plaatsvinden kunnen zodoende voor de politie of verzekering in de tijd geplaatst worden.
- De beveiligingsbeambten maken voor zichzelf hun werk zichtbaar.

Maar het systeem werkte niet best. Er ontstond vrij snel materiaalpech, de strips verdwenen op mysterieuze wijze en de stagiaires zagen de controles als 'jennen'.

Ten aanzien van de materiaalpech merkte de rayon-manager van SafeNed op dat het systeem technisch moeilijk functioneerde. Het was storingsgevoelig en de enige firma die tot reparatie in staat was, moest daarvoor uit Rotterdam komen. Dat was voor een futiliteit bezwaarlijk.

De verdwijning van de strippen was een typische zaak. Verwijdering kon volgens de leverancier alleen door middel van een warme föhn gebeuren¹⁴. De plaatsten waar zich de strippen bevonden waren niet algemeen bekend. Dat wettigt het vermoeden dat de 'strippenfetisjist' in de kring van de betrokkenen gezocht moet worden. Al met al heeft het systeem in het eerste jaar slechts 60 dagen naar behoren gewerkt. Volgens de rayon-manager voldoet het systeem nu beter. Er is per bedrijf slechts één strip aanwezig, waarvan de plaatsing alleen aan de controlerende beveiligingsbeambte bekend is. Het VBR-bestuur krijgt eens per veertien dagen een computeruitdraai van de controletijden.

Met de stagiaires is ook gesproken over het systeem. Het VBR-bestuur heeft hen duidelijk proberen te maken dat zij het niet als een controle op hun doen en laten moeten zien, maar als service naar de leden.

De afslanking van het barcodesysteem tot één strip per bedrijf bleef voor het bestuur discutabel. Het VBR-bestuur had geen opdracht gegeven om tot deze maatregel over te gaan. Het hechtte er juist sterk aan om de deelnemers te kunnen tonen dat hun object aan alle kanten gecontroleerd werd. Dat kan nuttig zijn als de

¹³ Het bestuurslid van de VBR stelde dat het project nog iets te vroeg was begonnen. De stagiaires kampten nog met problemen. Ze waren nog geen hechte groep. Dat was volgens hem een voorwaarde voor succes. Daarbij was ook van belang dat de persoon die hen begeleidde zich niet boven, maar naast hen opstelde.

¹⁴ Tijdens een surveillance met een werknemer van SafeNed, vertelde deze dat de strips ook zonder föhn tamelijk gemakkelijk te verwijderen waren.

klanten gaan twijfelen aan een gerichte surveillance en eventueel met de gedachte spelen hun lidmaatschap op te zeggen.

3.2 Verlenging van het contract

Aangezien uit de tussentijdse rapportage was gebleken dat de geregistreerde criminaliteit sinds de start van het beveiligingsplan was gedaald en de betrokkenen over het algemeen te spreken waren over het verloop van het project, werd door de VBR gestreefd naar voortzetting van het beveiligingsplan.

Aan het einde van het eerste jaar bereikten de VBR geluiden dat andere beveiligingsorganisaties ook tegen een gereduceerde prijs het beveiligingsplan in Randwyck wilden uitvoeren. Er werden daarom offertes aangevraagd bij diverse bedrijven, maar wederom kwam SafeNed als goedkoopste uit de bus. De deelnemende bedrijven waren tevreden over de wijze waarop het beveiligingsbedrijf het project uitvoerde. Sommige VBR-leden maakten hun deelname voor een tweede jaar afhankelijk van de inzet van SafeNed als beveiligingsbedrijf. Ondanks de laagste offerte moest de prijs voor de deelnemers verhoogd worden. De basisuurlonen, toeslagen voor nachturen en autokosten waren inmiddels zodanig gestegen dat de bijdrage per deelnemer met 5% zou stijgen. De Algemene Ledenvergadering van 13 juni 1991 ging daarmee accoord.

Niet alleen de prijs werd veranderd. De meest ingrijpende verandering was dat er geen stagiaires meer ingezet werden. Het GAB constateerde dat op de arbeidsmarkt een verzadigingspunt was bereikt bij de vraag naar beveiligingsmensen. Plannen voor de voortzetting van omscholing van langdurig werklozen werden in de ijskast gezet. Wel werd de mogelijkheid aan SafeNed geboden om wederom tegen dezelfde voorwaarden drie langdurig werklozen, die het diploma voor beveiligings-beampte hadden, in dienst te nemen. Daarvan is gebruik gemaakt en aldus zijn enkele ex-stagiaires op vaste basis het bedrijf binnen gekomen. Het subsidiebedrag is wederom verdisconteerd in de offerteprijs. Het gevolg van deze ontwikkelingen is evenwel dat er nu structureel maar één persoon de surveillance uitvoert. Ook het aantal surveillance-uren wordt enigszins afgeslankt door overdag, tijdens weekenden en feestdagen, niet meer te surveilleren. Daardoor wordt de rekening van SafeNed aan de VBR op jaarbasis f 10.000,- lager. Dat bedrag zal gebruikt worden om de leden in de toekomst geleidelijk te laten wennen aan een hogere prijs. Immers, als er geen subsidiëring meer te verwachten is, zullen de leden een aanzienlijke prijsstijging voor de beveiliging van hun panden voor lief moeten nemen.

Tijdens de acquisitie voor het tweede jaar zegden alle 'oude' deelnemers hun medewerking toe. Er waren inmiddels tien nieuwe bedrijven in de wijk gevestigd. Drie daarvan konden als VBR-lid genoteerd worden. Dat viel de acquisiteurs tegen. Zij hadden erg veel moeite gedaan om de nieuwelingen voor het plan te winnen. De niet-deelnemende bedrijven maakten de indruk niet afkerig te zijn van een 'free-ride' op kosten van de participanten.

De bewonersverenigingen zijn door het VBR-bestuur schriftelijk benaderd. In een brief werd het beveiligingsplan wederom in de aandacht gebracht. De verenigingen werden opgeroepen lid of begunstiger van de VBR te worden. De brief heeft helaas geen financiële reacties opgeleverd.

Schets van een avondsurveillance

Tijdens de surveillance van 7 maart 1992 met de beveiligingsbeambte van SafeNed (nu KDG) heeft de onderzoeker van de RL kunnen waarnemen hoe er gewerkt wordt. Uit haar verslag:

"De uitrusting:

De beambte is geüniformeerd. De auto is aan beide zijden voorzien van een groot vignet met de letters KDG-beveiliging. Voor de wijk zijn zowel auto als beambte duidelijk herkenbaar. In de auto is verbindingssapparaat aanwezig. De beambte meldt zich ieder uur bij meldkamer Alpha te Rotterdam. Indien er een verdachte situatie is, schakelt de beambte de apparatuur in, zodat de meldkamer kan meeluisteren. Als de situatie bedreigend wordt, kan de meldkamer actie ondernemen. Ook met de collegae, die met andere projecten in de wijk of daarbuiten bezig zijn is rechtstreeks contact mogelijk. Dat is wel nodig, aangezien de beveiligingsman alleen werkt. Voorts is in iedere auto een staaflantaarn aanwezig en de leespen voor het barcodesysteem. Van diverse bedrijven heeft de beambte een sleutel in de auto. Ook heeft hij chipcards om afgesloten bedrijfsterrainen te bereiken.

De werkwijze:

De surveillance duurt van 19.00 tot 07.00 uur. In die periode wordt gemiddeld 130 km. afgelegd. Dat is een aanzienlijke afstand, vergelijkbaar met het traject Maastricht-Den Bosch. Het duurt ongeveer drie uur om alle objecten eenmaal te bezoeken. Tijdens de eerste ronde wordt het grondigst gecontroleerd, althans bij die bedrijven die alleen tijdens de kantooruren geopend zijn. De bedrijven waar avondwerkers aanwezig zijn krijgen tijdens de volgende ronde een gerichte controlebeurt. Tijdens een surveillanceronde wordt de hele wijk meerdere malen doorkruist. De meeste controle gebeurt vanuit de auto. De beveiligingsbeambte rijdt tot bij het complex, stapt uit, leest met de barcodepen de streepjescode af, controleert of de deuren gesloten zijn, schijnt waar mogelijk met de staaflantaarn naar binnen en vertrekt weer. Op sommige locaties wordt de wagen verlaten. Met name de binnenplaatsen bij woningcomplexen worden te voet gecontroleerd. Enkele gebouwen kunnen slechts lopend van alle kanten gecontroleerd worden.

Verslaglegging:

In de auto is een lijst waarop de tijden van de controles ingevuld kunnen worden. Ook is een logboek aanwezig, voor de neerslag van de bevindingen van de beveiligingsbeambten (zie ook bijlage 4). Indien er onregelmatigheden bij een object plaatsvinden, wordt hetzij de contactpersoon opgebeld, hetzij volstaan met een briefje voor het betreffende bedrijf. Indien het zaken zijn die de politie aangaan, wordt deze verwittigd.

Algemene indruk:

Tijdens de meegemaakte surveillance was het zeer rustig in de wijk. De surveillant, een ex-stagiair, vond zijn werk erg prettig. Hij maakte een zelfverzekerde indruk. Hij beoefent zes keer per week de krachtsport, hetgeen aan zijn fysieke gesteldheid af te lezen is. Alleen een krachtig voorkomen is niet voldoende voor het beveiligingswerk. De surveillant stelde dat goede sociale vaardigheden van belang zijn. Het werk vereist rust en tact. Het uniform verleent hem bij sommige mensen gezag, bij anderen daarentegen wekt het agressie op. Wanneer hij mensen moet verzoeken afgesloten terreinen te verlaten doet hij dat altijd zo rustig mogelijk. Vorig jaar is hij na een dergelijk verzoek bijna overreden. Door snel een duik in het nabijgelegen struikgewas te maken is de schade beperkt gebleven

tot een kapotte barcodepen en een beschadigd uniform. Sedertdien treedt hij nog behoedzamer op.

Het is een zeer vreemde gewaarwording om continu met een auto door een betrekkelijk klein gebied te rijden. De gevolgde route was niet voorspelbaar. Aan het einde van de surveillance had ik het 'botsauto-gevoel': een lichte vorm van draaierigheid."

4 Het netwerk Randwyck

4.1 Inleiding

De totstandkoming van het gezamenlijk beveiligingsplan te Randwyck was het resultaat van samenwerking tussen veel instanties. Als de goede feeën uit het sprookje van Doornroosje hebben zij aan de wieg gestaan en ieder hun bijdrage geleverd aan de levensvatbaarheid van het project. Al deze instanties hebben raakvlakken en vormen een netwerk om het vrij unieke beveiligingsplan van Randwyck.

In dit hoofdstuk zal het netwerk besproken worden. In de eerste plaats zijn dat de instanties zonder welke geen sprake kon zijn van dit public-private-partnership; te weten, politie, gemeentebestuur, GAB en de tandem VBR/SafeNed. Vervolgens worden de 'satellieten' daaromheen besproken.

4.2 De gemeentepolitie van Maastricht

Art. 28 van de Politiewet noemt als taken voor de politie de handhaving van de rechtsorde en hulpverlening aan hen die deze behoeven. Art. 17 lid 1 van het KB van 1979 behorend bij de Wet op de Weerkorpsen definieert particuliere beveiligingsorganisaties als organisaties die (mede) gericht zijn op feitelijke handhaving van de openbare orde en rust. De beveiligingsorganisaties komen hiermee op het terrein van de politie. Nu leggen de preventieve, openbare-orde taken van de politie veel beslag op de personeelscapaciteit en op de financiën. Inschakeling bij voetbalwedstrijden, wielercoursen, begeleiding en bewaking van personen en goederen bij bijzondere evenementen vragen veel manuren, om nog maar te zwijgen van de in december 1991 gehouden Eurotop. Daarom wordt er wel gepleit voor het gedeeltelijk afstoten van deze taken¹⁵ of het doorberekenen van de kosten aan de particulier¹⁶. De beveiligingsorganisaties kunnen de politie voor een groot deel ontlasten van de openbare-orde taken. In de Wet op de Weerkorpsen, de Uitvoeringsvoorschriften bij de bijzondere wetten en de beschikking particuliere beveiligingsorganisaties worden de marges aangegeven waarbinnen de beveiligingsdiensten mogen opereren. Daarbij wordt aan de politie een belangrijke rol toegekend bij de toelatingsprocedure en de naleving van de daaraan verbonden voorwaarden.

15 A. Heijder en E. Udink, Het project beveiliging industrieterrein Zoeterwoude, Justitiële Verkenningen, jrg. 16, nr.4, 1990, blz. 101.

16 A. Heijder en E. Udink, a.w. blz. 100-102. De auteurs inventariseren de meningen dienaangaande. Zij stellen dat de juridische vorm die het doorberekenen zou moeten krijgen nog niet is uitgewerkt. Er dient derhalve eerst een principiële discussie te worden gevoerd.

Op 20 februari 1992 verscheen in 'de Volkskrant' het bericht omtrent doorberekening van kosten op preventiegebied. In Amsterdam is door gepensioneerde en andere ex-agenten een Risico Advies Centrum opgericht, dat zich gaat toeleggen op het verkopen van adviezen over bedrijfsbeveiliging en risicobeheersing aan geïnteresseerden. Agenten in actieve dienst kunnen daaraan desgewenst in hun vrije tijd meewerken.

De gemeentepolitie van Maastricht was op drie niveaus betrokken bij het beveiligingsproject te Randwyck:

- Bij de beleidsvorming aangaande inschakeling van particuliere beveiligingsbedrijven bij preventieve, openbare-orde taken.
- Bij de afstemming van het project op de Wet op de Weerkorpsen,
- Bij de controle op het functioneren van het particuliere beveiligingsbedrijf.

4.2.1 De beleidsvorming

Zoals hierboven gesteld wordt van de politie veel tijd en energie gevraagd om bij allerlei evenementen de openbare orde te bewaren en ongeregelheden te voorkomen. Maar ook zaken die de mensen als het ware zelf regelen en die op het eerste oog ontlastend werken, zoals met alarminstallaties beveiligde objecten, kunnen voor extra werk zorgen.

In de uitoefening van haar taak wordt de politie herhaaldelijk geconfronteerd met alarmmeldingen. Een groot percentage daarvan is vals. Dat kan oplopen tot meer dan 90%¹⁷. In de gemeente Maastricht is een rapport verschenen, waarin de alarmmeldingen bij de meldkamer, betreffende de periode van 1 januari 1989 tot 1 augustus 1989, geanalyseerd zijn. Van de 980 meldingen bleken er 140 juist te zijn. De Werkgroep Optimalisering Alarmsystemen heeft berekend wat de gemiddelde kosten zijn van een loos-alarm melding. Op basis van de gemiddelde tarieven voor werkuren, wachttijden, aanrijtiden en meldkamerinspanningen, werd de minimumprijs gesteld op f 100,- per melding¹⁸. Dat betekent dat in Maastricht alleen al in die periode minimaal f84.000,- is opgeslokt aanodeloos alarm.

En òf staatssecretaris Kosto, die in 'De Volkskrant' van 12 november 1991 stelt dat de criminaliteit voor het eerst in 25 jaar is gedaald, gelijk heeft òf Heijboer, die in het Beveiligingsjaarboek 1992, uitgaande van statistisch materiaal, stelt dat de criminaliteit stijgt¹⁹, het niveau is in beide gevallen zorgwekkend hoog. Beide auteurs erkennen dat met name de repressieve taken in het algemeen de krachten van de politie te boven gaan.

Het is evident dat verlichting van een deel van het takenpakket van de politie zeker bij een corps zoals dat van Maastricht, dat kampt met een onderbezetting, welkom is²⁰. Het is inmiddels een algemeen aanvaarde opvatting dat, zeker bij de preventie van veel voorkomende criminaliteit, de politie niet als enige verantwoordelijk is. In het beleidsplan Samenleving en Criminaliteit wordt gesteld dat *"de aanvaarding van de opvatting van de commissie Roethof over het primaat van bestuur inzake het preventieve beleid op het terrein van de kleine criminaliteit, van de rijksoverheid vergt dat zoveel mogelijk steun wordt gegeven aan maatregelen ter*

17 E. Udink, Samenwerking onderzocht, Evaluatie van het Project Beveiliging Industrierrein Zoeterwoude, Stichting Maatschappij en Politie, Gouda Quint bv Arnhem, 1991, blz.23. Auteur haalt het onderzoek van de werkgroep Optimalisering Alarmsystemen uit 1988 aan. Het percentage nodeloos alarm wordt daar op 93,5 % gesteld.

18 E.Udink, a.w. blz. 26.

19 H.J. Heijboer, Aanhoudende groei van de criminaliteit, in: T. Boot, H.J. Heijboer, R. Meijer, Beveiligingsjaarboek 1992, Noorduijn bv, Arnhem 1992, blz. 17-29.

20 In 1990 was het toegestane aantal personeelsleden 272. Er was een tekort van 20 personen. In 1991 waren 283 personeelsleden toegestaan en bedroeg het tekort 10. In 1992 is het toegestane aantal 286 en is het aantal personeelsleden daaraan gelijk. Toch is het werkelijk aantal personeelsleden niet gelijk aan het aantal dat daadwerkelijk ingezet kan worden. Afgezien van de zieke personeelsleden, zijn nog eens 25 personeelsleden niet inzetbaar, omdat zij nog de opleiding aan de politieschool volgen.

preventie van bepaalde vormen van criminaliteit"²¹. De verantwoordelijkheid wordt in deze nota niet alleen bij de overheid gelegd, maar ook bij de burger en de maatschappelijke organisaties. Dit betekent dat overheid en particulier elkaar kunnen aanvullen en samen tot een algemeen aanvaardbaar niveau van maatschappelijke veiligheid komen²².

'Samenleving en Criminaliteit' legt het zwaartepunt van de organisatie van het preventiebeleid bij het lokaal bestuur, maar geeft aan dat de "*afstemming van het daarop gerichte beleid van politie en justitie daarom een dringend vereiste is*"²³.

De politie van Maastricht is vanaf de oprichting van de Coördinatiecommissie Veel Voorkomende Criminaliteit betrokken geweest bij de bestuurlijke preventie. Een staffunctionaris van de politie had zitting in deze groep. Ten aanzien van het Randwyckproject, dat daaruit is voortgekomen, participeerde dezelfde vertegenwoordiger in het Gebruikersoverleg en de Begeleidingscommissie. De vertegenwoordiging was er wel, maar om allerlei redenen kwam het werk, in de zin van eigen inbreng en sturing, maar moeizaam van de grond. Een beleidsnota aangaande bestuurlijke preventie was niet voorhanden. Bovendien heeft de gemeente, in tegenpraak met 'Samenleving en Criminaliteit' de overall-coördinatie in handen van de politie gelegd. Daar worstelde men met onderbezetting, interne reorganisaties en een hoog ziekteverzuim (los van de vraag of het een met het ander te maken had). Dat alles maakte dat noch voor de gemeente, noch voor de politie eind jaren tachtig een duidelijke beleidslijn aangaande de bestuurlijke preventie aanwezig was. De inbreng van politie en gemeente had voornamelijk een ad-hoc karakter.

Anno 1992 is er meer duidelijkheid bij de gemeente en de politie.

a De gemeente heeft sedert 1991 de bestuurlijke preventie in het kader van de sociale vernieuwing ondergebracht bij de projectgroep Buurtbeheer. Daarin heeft de politie door middel van haar coördinator 'bestuurlijke preventie', zitting. Laatstgenoemde functioneert daarin als aanspreekpunt en verleent ondersteunende diensten. In Maastricht staan nu diverse projecten op stapel, onder meer de introductie van stadswachten, een huismeesterproject, een fietsenstallingsproject, slachtofferzorg en buurt-en wijkbeheer (waarbij actieve inzet van bewoners ten aanzien van criminaliteitspreventie plaatsheeft).

b De gemeentepolitie van Maastricht geeft in de beleidsnota voor 1992 aan dat de voorafgaande twee jaren in het teken hebben gestaan van een ingrijpende, drastische reorganisatie. Daardoor was de aandacht vooral intern gericht. Nu wordt de externe gerichtheid verder uitgebouwd. De politie wil de relatie met het publiek verbeteren door zoveel mogelijk zichtbaar in de wijk te zijn, de aanspreekbaarheid vergroten, klantvriendelijk optreden en participeren in bestaande en nieuw te vormen netwerken in de buurten. *'Het initiatief tot een en ander zal van de politie moeten uitgaan'*.

Bij de ontwikkeling van een nieuw veiligheidsbeleid op het gebied van criminaliteit wordt het begrip 'criminaliteitsbeheersing' gehanteerd. Dat wil zeggen een brede ontwikkeling welke als onderdeel van een veiligheidsbeleid moet leiden tot een reductie van criminaliteit in algemene zin. Daarin werkt de politie samen met bestuur, justitie en andere maatschappelijke instellingen.

21 Beleidsnota Samenleving en Criminaliteit, blz. 49.

22 A. Heijder en E. Udink, a.w., blz. 103.

23 Beleidsnota Samenleving en Criminaliteit, blz. 49.

In de nota wordt geconstateerd dat ten aanzien van de veel voorkomende criminaliteit deze ontwikkeling zich al voltrokken heeft: *"Algemeen aanvaard is dat veel voorkomende criminaliteit niet langer een maatschappelijk te isoleren fenomeen is, maar onderdeel uitmaakt van de veiligheidsbeleving in het dagelijks leven van de burger, waardoor een steeds grotere behoefte is ontstaan aan een samenhangend beleid op het gebied van criminaliteitsbestrijding/-beheersing. De tot voor kort aan politie en justitie toebedachte exclusiviteit bij de aanpak van de veel voorkomende criminaliteit wordt daarmee verbreed naar een integrale verantwoordelijkheid voor ook vele andere betrokkenen"*.

Kortom in deze beleidsnota drukt de politie de intentie uit om gericht samen te werken met partners van binnen en buiten de overheid. Dat geldt zowel voor de beleidsontwikkeling als voor de uitvoering. Gekoppeld aan het Randwyckproject betekent dit dat het plan past in het beleid van de politie. Concreet betekent het een aanvulling op de preventieve taken van de politie. In de gehele gemeente Maastricht zijn gedurende de nacht acht politie-surveillanten actief. Zij zijn niet in staat om op dezelfde wijze als de beveiligingsfirma in Randwyck geheel Maastricht te bewaken. In die zin is het beveiligingsplan een soort extra.

Omdat veel alarmmeldingen rechtstreeks naar de meldkamer van SafeNed gaan en vervolgens naar de beveiligingsbeambte, hoeft de politie ook minder tijd te besteden aan de afhandeling van loos alarm. Alleen als het alarm terecht is gegeven, wordt de politie ingeschakeld. Zodoende wordt ook het traject naar de repressieve taken voor de politie korter. De politie kan, geïnformeerd door de beveiligingsbeambte meteen optreden.

Uit analyse van gegevens van SafeNed en de politie kan dat positieve resultaat van het beveiligingsplan worden bevestigd. Volgens gegevens van de gemeentepolitie kwamen in een periode van drie maanden in totaal 20 alarmmeldingen van inbraak (vanuit Randwyck) bij de politie binnen. Van de 14 alarmmeldingen die bij de meldkamer van SafeNed binnenkwamen bleken er acht ook in de politieregistratie voor te komen. Dit betekent dat een kwart van alle meldingen vanuit Randwyck door SafeNed werd afgehandeld, hetgeen een reductie van de werklast van de politie met 25% betekent.

De toekomst ziet er ten aanzien van het bestuurlijk preventiebeleid zonniger uit dan enkele jaren geleden. Zowel bij de gemeente als bij de politie is nagedacht over het belang van criminaliteitspreventie. Men heeft er een duidelijke plaats voor ingeruimd in het beleid. De aanpak van de preventie wordt niet meer exclusief bij de politie neergelegd, maar er wordt gestreefd naar structurele samenwerking tussen politie, lokaal bestuur en allerlei vertegenwoordigingen uit de maatschappij. Op diverse plaatsen in de gemeente zijn zulke samenwerkingsvormen ontstaan. Te Randwyck hebben in het Gebruikersoverleg en de VBR de overheid, de bewoners en de gebruikers samengewerkt bij de totstandkoming van het goed functionerend beveiligingsplan. Het huidige beleid bij politie en gemeente schept een gunstig klimaat voor uitbreiding of aanvulling van soortgelijke projecten.

4.2.2 Afstemming op de Wet op de Weerkorpsen

De ambtenaar Bijzondere Wetten op het politiebureau is door de werkgroep beveiliging ingeschakeld op het moment dat het plan in een vergevorderd stadium was. Er werd al volop gediscussieerd over de rechtsvorm die de werkgroep zou kiezen om het contract te kunnen sluiten. Genoemde ambtenaar schreef een nota (die op geheimzinnige wijze verdwenen is en waarvan de exacte inhoud niet aan ons bekend is) waarin hij zijn visie gaf over het functioneren van beveiligingsbedrijven in relatie tot de Wet op de Weerkorpsen. De corpsleiding nam zijn standpunt om het Randwyckproject te steunen over. Medewerking aan politionele taken voor de particuliere beveiligingsorganisatie werd uitdrukkelijk uitgesloten. De ambtenaar stelde een aanvullende ambtsinstructie op, toegespitst op de situatie te Randwyck teneinde bevoegdheidsoverschrijding te voorkomen. Met betrekking tot het constateren van strafbare feiten geeft art.11 van deze ambtsinstructie aan dat indien het feit geconstateerd wordt op openbare wegen en gedeelten, *"de beambte zich, bij ontdekking van een strafbaar feit op heterdaad, onthoudt van enig dwangmiddel als bedoeld in het Wetboek van Strafvordering, tenzij de komst van de politie in alle redelijkheid niet kan worden afgewacht of in geval van noodzaak of overmacht"*.

De ambtenaar Bijzondere Wetten is tevreden over het beveiligingsplan. Hij vindt het belangrijk dat er constant rijdend toezicht door dezelfde mensen in de wijk is. Deze zijn zo vertrouwd met de omgeving dat ze meteen zien wat normaal is en wat afwijkend. Delicten kunnen daardoor voorkomen of in de kiem gesmoord worden. Gaat er toch iets mis in de buurt, dan is een snelle reactie mogelijk. De voordelen van het functioneren van een beveiligingsplan zijn groot. De wijk wordt veiliger. Voor SafeNed is het een commercieel succes. De VBR kent een hoge deelname. *"Ook de politie profiteert ervan. Zij krijgt als het ware extra ogen en oren in de wijk. Hoewel er nog geen negatieve ervaringen zijn geweest met het project, moeten we wel alert blijven op de inachtneming van de Wet op de Weerkorpsen"*, aldus de ambtenaar Bijzondere Wetten.

4.2.3 Controle op de uitvoering

Het laatste artikel van de aanvullende ambtsinstructie luidt: *"van de geconstateerde feiten en omstandigheden zal wekelijks een rapportage worden opgemaakt, welke gestuurd zal worden aan het hoofd plaatselijke politie en de opdrachtgever"*. Dit artikel werd al snel geschrapt. Volgens de ambtenaar Bijzondere Wetten gaf de beveiligingsfirma zoveel informatie door, ook over zaken die de participanten wel en de politie niet aangingen, dat besloten werd om alleen te evalueren naar aanleiding van de incidenten die op het terrein van de politiebevoegdheden kwamen. Bijzondere incidenten zouden aan de wijkagent doorgegeven worden en constateringen van strafbare feiten aan de meldkamer. De evaluatiegesprekken tussen de rayonmanager van het beveiligingsbedrijf, de ambtenaar Bijzondere Wetten en de wijkagent werden verschoven van eenmaal per maand naar eenmaal per jaar, met daarnaast de mogelijkheid om ad hoc te evalueren.

De wijkagent was eveneens betrokken bij de totstandkoming van het beveiligingsplan. Hij nam zitting in het Gebruikersoverleg op het moment dat SafeNed nog niet gecontracteerd was. Participatie in de werkgroep trok hem niet aan, omdat deze zich voornamelijk bezighield met de technische uitvoering van het beveiligingsplan en met de financiële aspecten. Met de beveiligingsfirma was de afspraak gemaakt om bijzondere meldingen door te geven aan de wijkagent.

Dat is tot op heden (01-02-1992) slechts twee keer gebeurd. Beide keren ging het om verdachte voertuigen.

Volgens de wijkagent loopt het project goed. Hij ontvangt geen klachten uit de wijk. De criminaliteit is, naar zijn zeggen, opvallend laag en ook sociale-ordeproblemen zijn er nauwelijks. Andere wijken uit zijn rayon kennen meer problemen. Daar is zijn aanwezigheid dringender vereist. Daarom vindt hij het geen bezwaar dat de evaluatiegesprekken op beperkte schaal plaatshebben. Met de medewerkers van SafeNed heeft hij normaliter geen contact. Hij wordt ook niet herkend wanneer hij, in burger, beveiligingsbeambten in Randwyck ontmoet. Toch stelt hij dat voor een goede controle op het functioneren van een beveiligingsbedrijf eigenlijk geregeld overleg tussen politie en beveiliging geen overbodige luxe is. Verder heeft hij de indruk dat het project er iets meer is voor de beveiliging van bedrijven en instellingen dan voor de bewoners. Hij zou graag zien dat daarnaast, bijvoorbeeld via het Gebruikersoverleg, gewerkt zou worden aan een buurtpreventieproject, waarbij de bewoners geactiveerd worden om mee te doen aan een alarmsysteem en zo de sociale controle opvoeren. Dat blijkt volgens hem in andere steden aardig te werken. De wijkagent acht het echter niet zijn taak om een dergelijk aanvulling te entameren.

4.2.4 Conclusie

Het Adviescollege Bewaking en Beveiliging heeft aangegeven dat samenwerking tussen politie en bedrijfsleven een goede zaak is als de eigen identiteit, de beleidsvrijheid en de verantwoordelijkheid van de betrokkenen behouden blijven²⁴. Met betrekking tot de eigen identiteit kan opgemerkt worden dat deze in de beginperiode van het project niet duidelijk herkenbaar was. Dat werd veroorzaakt door interne reorganisaties bij de politie, ziekte, en de opvatting van de gemeente dat de overall-coördinatie van de bestuurlijke preventie bij de politie thuishoorde, terwijl 'Samenleving en Criminaliteit' de verantwoordelijkheid bij de gemeente legt. De politie is daar nu veel duidelijker in. De samenwerking met het lokaal bestuur is beter gestructureerd, hoewel het spijtig blijft dat de bestuurlijk preventiecoördinator bij de politie is ondergebracht. In het beleidsplan voor 1992 wordt samenwerking met het bestuur en andere maatschappelijke organisaties noodzakelijk genoemd voor criminaliteitsbeheersing.

Het doel van het beveiligingsplan te Randwyck was in de ogen van de politie om burger en bedrijfsleven bewust te maken van de eigen verantwoordelijkheid voor veiligheid en het bevorderen van de zelfwerkzaamheid in deze. De grote respons met name van bedrijven en instellingen op het beveiligingsplan heeft de politie laten zien dat men de eigen verantwoordelijkheid heeft aanvaard. De politie stelt nadrukkelijk dat het niet betekent dat de veiligheid van Randwyck met een gerust hart aan SafeNed overgedragen kan worden. De politie houdt haar verantwoordelijkheid. Het beveiligingsplan is slechts aanvullend. Het grote voordeel is dat zonder extra investering, in een wijk uitvoerig gesurveilleerd wordt. Voor de politie is daarbij van belang, dat de scheidslijnen tussen wat wel en niet van een beveiligingsbedrijf verwacht kan worden duidelijk blijven. Het behoort tot de verantwoordelijkheid van de politie controle op het doen en laten van de beveiligingsorganisatie uit te oefenen. Hoewel de werkdruk bij de politie hoog is en het project voor-

24 H.J. Heijboer, Advies inzake wijziging Wet op de Weerkorpsen, in: T.Boot, H.J.Heijboer e.a., Beveiligingsjaarboek 1989, Noorduijn bv, Arnhem 1989, blz.37-40.

spoedig verloopt, kan men het betreuren dat de evaluatiegesprekken tot op dit moment zo zelden plaatsvinden en dat het initiatief hiertoe overwegend bij het beveiligingsbedrijf ligt. En dat staat een goede controle in de weg²⁵.

Schets van een avondsurveillance

Op 20 maart heeft de onderzoeker van de RL een avondsurveillance van de wijk-agent meegemaakt. Uit haar verslag:

"Ik wilde ontdekken of er een duidelijk verschil is tussen de wijze waarop een beambte van een beveiligingsbedrijf naar de wijk kijkt en hoe een wijkagent dat doet. Volgens Hoogeboom²⁶ hanteren beveiligingsbeambten een ander criminaliteitsbegrip als politiefunctionarissen. Een beveiligingsbeambte bekijkt de situatie pragmatisch, niet normatief. De vraag die voor hem van belang is betreft het economisch verlies voor zijn opdrachtgever. De bestrijding van de totale criminaliteit in de samenleving staat verder van hem af. Voor politiefunctionarissen geldt overtreding van de norm als criterium. Hierbij kan wel de aantekening gemaakt worden, dat beschikbaarheid van geld en manschappen (of juist het ontbreken daarvan) invloed heeft op het pragmatisch denken bij de politie.

Om 19.00 u. was ik op het politiebureau. De wijkagent zette uiteen welke activiteiten hij die avond wilde ondernemen. De meldingen die de wijkagent persoonlijk of via het intakebureau had gekregen, zouden worden behandeld, maar waarschijnlijk niet afgehandeld. Dat vraagt meer tijd. Gedurende de surveillance zou er gelet worden op geluidsoverlast, vernielingen, inbraakgevoelige straten, loslopende bijtgrage honden, samenscholende, groepen lastige jongeren en crosende bromfietzers. De surveillance voerde door zijn totale gebied. Dat zijn de wijken Randwyck, Heugem, De Heeg, Eyldergaard, Heer en Scharn. Gemiddeld is hij eenmaal per week 's avonds in zijn rayon te vinden. Hij werkt dan tot ongeveer half twaalf. De surveillance in de avonduren vindt hoofdzakelijk per auto plaats, hoewel er ook ruimte is voor huisbezoek. In zijn rayon krijgen niet alle wijken evenveel aandacht. In bijvoorbeeld Scharn zijn zelden problemen. Er wonen tamelijk goed gesitueerde mensen, die volgens de wijkagent hun huizen in het algemeen voldoende beveiligd hebben. Hij komt er derhalve niet vaak. In

25 Ten aanzien van dat laatste enkele opmerkingen. Bij de controle op het doen en laten van een beveiligingsbedrijf betreedt men het delicate grensgebied van de raakpunten van bevoegdheden. Controle kan op twee manieren plaatsvinden; via het coöperatieve controle model of het repressieve controlemodel. Het coöperatieve model werkt op informele basis. Het gaat uit van samenwerking en communicatie tussen in beginsel gelijkwaardige partijen. Het is een preventieve vorm van controle en werkt effectiever dan de repressieve pendant. Daarbij gaat het om een controle achteraf tussen partijen die in een ongelijke verhouding tot elkaar staan. De gecontroleerde partij is ondergeschikt. In het coöperatieve model wordt een sfeer gecreëerd van 'samen een gemeenschappelijke klus klaren'. Het woord 'controle' heeft daarbij wellicht een iets te strenge lading. In het repressieve model wordt de controle meer als 'op de vingers kijken' ervaren, waardoor de welwillendheid ten aanzien van de controlerende instantie niet altijd even groot is. Met betrekking tot het beveiligingsproject te Randwyck is ons inziens het coöperatieve controlemodel, zeker met het oog op de leereffecten voor volgende projecten, een aanbevelenswaardige vorm van toezicht op het functioneren van de beveiligingsfirma.

Literatuur: in Hawkins, K. en Thomas, J.M., (eds), *Enforcing Regulations*, Kluwer Nijhoff Boston. Hawkins, K.;1984, *Environment and Enforcement*, Clarendon Press, Oxford).

26 A.B.Hoozenboom, Samenwerking tussen publieke en particuliere sector, in: T.Boot, H.J.Heijboer e.a. *Beveiligingsjaarboek* 1989, blz.41-46.

De Heeg en Heugem daarentegen komen vrij veel problemen voor en daar is hij een groot deel van de avond te vinden.

Het regende tijdens de avondsurveillance. De wijkagent vermoedde daarom dat het een rustige avond zou worden. De wijken werden in een vaste volgorde bezocht. Randwyck vormde het begin en het einde van de tocht. Daar volgde hij ongeveer dezelfde route als de beveiligingsbeambte. Laatstgenoemde lette daarbij vooral op de panden van de deelnemers. De wijkagent op samenscholende jongeren, skateboarding op verboden plekken en, omdat daaromtrent meldingen waren binnengekomen, op geparkeerde auto's in straten met een parkeerverbod. Zijn blik was meer gericht op de mensen in de wijk en hun mogelijk vreemde gedragingen. Hij kende ook de samenstelling van veel families in die wijk.

Randwyck was die avond een toonbeeld van rust. Dat was niet ongevoel. In andere wijken was de aanwezigheid van de wijkagent dringender gewenst. Daar bracht hij de meeste tijd van de avondsurveillance door.

De situering van de woningen te Randwyck is een verademing in vergelijking met die in de naburige wijk De Heeg. Er zijn in de huurwoningensector in De Heeg heel aardige woningen, maar ze liggen zo dicht op elkaar dat een vergelijking met een doolhof snel gemaakt is, temeer omdat de straten een kronkelend verloop hebben. De wijk geeft een beklemmend gevoel. Het maakt haar ook gevoelig voor geluidsoverlast, zowel door bewoners onderling, als door groepen jongeren die op kleine open veldjes tussen de huizen samenkomen.

Er is onder de laatstgenoemden groepen een soort straatcultuur ontstaan, waar niet iedere bewoner gelukkig mee is. De wijkagent houdt de ontwikkelingen binnen deze groepen goed in de gaten. Door zijn jarenlange werk 'kent hij zijn pappenheimers'. Hij beschouwt gerichte aandacht voor de jeugd als een investering in de toekomst.

De surveillance voerde door het gehele gebied waarvoor de agent de wijkzorg heeft. Bij de frequentie van één avond-surveillance per week moeten er keuzes gemaakt worden in de aandachtspunten. In de eerste plaats wordt gekozen voor behandeling van de meldingen door de burgers. Die avond werd bijvoorbeeld ieder bericht omtrent geluidsoverlast gecontroleerd. Van de surveillancewagen, die overigens niet als zodanig herkenbaar was, werd de motor uitgeschakeld en werd een poos geconcentreerd luisterd of er sprake was van overlast. Een dergelijke observatie is uiteraard een momentopname. Daarom moet de wijkagent dit meerdere malen herhalen. Daarnaast lette hij op vreemde gedragingen van burgers. Door zijn ervaring merkt hij ook erg veel op. Hij wist feilloos te vertellen wie hij die avond al vaker had gezien en op welke plaats. Dat geeft dan weer het verschil aan tussen de wijkagent en de beveiligingsbeambte. De wijkagent is voornamelijk geïnteresseerd in mensen, de beveiligingsbeambte in objecten. De agent heeft de sociale kaart van zijn rayon in het hoofd. Hij hecht ook aan een goede relatie met de bewoners van zijn gebied. Vandaar dat zijn werk zich voornamelijk overdag afspeelt en sterk gericht is op contacten met de burgers. Zijn werk leidt daarom eerder tot een bemiddelende rol bij burenruzies, dan bijvoorbeeld tot verbaliseren van fout-parkeerders.

De beambte van het beveiligingsbedrijf heeft maar een betrekkelijk klein terrein om te beveiligen. Daarin is hij twaalf uur continu aanwezig. Primair behartigt hij de belangen van zijn klanten, waardoor hij vooral gericht is op de te beveiligen objecten. Daarnaast worden de woongebieden van de niet-leden in de surveillance meegenomen. Door het verschil in de wijze waarop de wijkagent en de

beveiligingsbeambte werken, vullen ze elkaar in Randwyck aan. Immers voor een even intensieve beveiliging van objecten als SafeNed die uitvoert, ontbreken bij de politie geld en manschappen. Daarbij komt nog dat er in een stad als Maastricht andere zaken hogere prioriteit hebben, zoals bijvoorbeeld de aanpak van de drugsproblematiek. Daarom is het een goede zaak dat door samenwerking tussen de overheid en de publieke sector een aanvulling op het werk van de politie gegeven kan worden. Ik vind het overigens jammer dat er geen geregelde rapportage over de situatie in de wijk plaatsvindt door de beveiligingsbeambte aan de wijkagent. Ook al is het rustig in de wijk, een goede verstandhouding met de wijkagent werkt voor de beveiligingsbeambte motiverend. Alleen al door geregeld samen een kop koffie te drinken en 'bij te praten' is het duidelijk voor de beveiligingsbeambte dat criminaliteitspreventie een gezamenlijke taak van de overheid en de particulier is.

Die avond zagen we éénmaal de auto van het beveiligingsbedrijf. We hebben een kleine 'achtervolging' ingezet, maar het tempo lag dermate hoog, dat we het spoor snel bijster raakten."

4.3 Het gemeentebestuur van Maastricht

Het beleidsplan 'Samenleving en Criminaliteit' heeft de hoofdrol bij criminaliteitspreventie aan het lokale bestuur gegeven. De gemeente Maastricht was daar in eerste instantie niet zo gelukkig mee en heeft de hoofdrol doorgeschoven naar de politie. Ondanks dat er een duidelijk beleid ten aanzien van bestuurlijke preventie ontbrak, heeft de gemeente zich toch ingezet voor de totstandkoming van het beveiligingsplan. Dat is in de eerste plaats via ondersteunend werk gegaan. Het initiatief voor een bestuurlijk preventieproject werd niet zelf genomen, maar van het AZM overgenomen en voorgelegd aan de Commissie Veel voorkomende Criminaliteit. In de ontwikkeling van het plan is de gemeente allengs actiever geworden en heeft ervoor gezorgd dat het beveiligingsplan gecombineerd werd met een werkervaringsproject. Het werkgelegenheidsaspect was zeer belangrijk voor het gemeentebestuur. Bovendien draagt de gemeente Maastricht structureel en in substantiële mate financieel bij voor de beveiliging van haar bezit in Randwyck. In het eerste jaar ging het om f 20.000 en een garantstelling voor een eventueel gat in de begroting. Voor het tweede jaar van het beveiligingsplan is deze regeling door een raadsbesluit op 3 september 1991 vervangen door een structurele bijdrage van f30.000,- per jaar. Hiervoor is sterk gepleit door de Coördinator Buurtbeheer. Hij stelde dat het politiek veel moeilijker is jaarlijks om opvulling van het gat in de begroting te verzoeken. Het verenigingsbestuur moet dan steeds weer opnieuw aan de Raad tonen alles te hebben gedaan om het gat zo klein mogelijk te houden. Dat kan, afhankelijk van de gemutstheid van de gemeenteraadsleden, tot verregaande discussies en onzekerheden leiden.

Naast de financiële inbreng draagt de gemeente ook nog steeds bij in de vorm van menskracht. In de diverse platforms van overleg zijn medewerkers van de gemeente vertegenwoordigd: in het Gebruikersoverleg als lid en als bestuurslid en in de VBR als vertegenwoordiger van de gemeente.

Het voornaamste doel voor de gemeente was: goede kansen op de arbeidsmarkt creëren voor de stagiaires. Daarnaast had zij nog andere doelen voor ogen bij het beveiligingsproject. Die betroffen een stabilisering c.q. een beperkte groei van de criminaliteit te Randwyck. Volgens gemeentewerknemers van PWS komen uit Randwyck minder meldingen omtrent beschadiging van gemeentelijke eigen-

dommen. Volgens vertegenwoordigers van de gemeente, die in het kader van deze evaluatie zijn ondervraagd, is het beveiligingsplan een succes. Ze hadden evenwel enkele opmerkingen over de gevolgen van het project:

- De voorzitter van het Gebruikersoverleg vond het jammer dat door de oprichting van de VBR de interesse in het Gebruikersoverleg gevoelig was gedaald. Veel kader was naar het VBR-bestuur gevloeid.
- De projectmanager van Randwyck betreurde het dat alle aandacht naar het beveiligingsplan ging en dat niemand zich voor de bouwkundige sociale veiligheid interesseerde. De externe deskundigen waren, na beëindiging van het bestuurlijk preventieproject uit het zicht verdwenen en daarmee zakte de belangstelling voor dat onderwerp in.
- De Coördinator Buurtbeheer vond het voor het voortbestaan van het project jammer dat men afhankelijk was van een commercieel beveiligingsbedrijf met een monopoliepositie in de wijk.

Laatstgenoemde persoon had al ideeën over een andere aanpak. Hij wilde een beveiligingsdivisie formeren uit werknemers van de Maastrichtse Toeleverings Bedrijven (MTB). Het feit dat deze mensen in meerdere of mindere mate ongeschikt zijn verklaard voor hun vorige werk, staat een omscholing niet in de weg. Sommigen van hen hebben al een beveiligingsdiploma. Naast een blijvende kern van beveiligingsbeambten, zou ieder jaar een groep langdurig werklozen opgeleid kunnen worden voor de beveiliging. Precies zoals dat te Randwyck is gebeurd, compleet met werkervaringsplaatsen. Op deze wijze zou de gemeente goedkoop mensen als stadswacht of beveiligingbeambte kunnen leveren, waardoor de afhankelijk van de VBR van het commerciële beveiligingsbedrijf verdwijnt.

Ten aanzien van dit laatste idee moet opgemerkt worden dat de uitvoering van een dergelijk plan samenhangt met de vraag of er sprake is van oneigenlijk gebruik van beveiligingsdiensten²⁷ en met de vraag of er op de arbeidsmarkt plaatsen vacant zijn voor de pas opgeleide beveiligingsbeambten. De tweede vraag is bepalend voor de medewerking van het GAB.

4.4 Het gewestelijk arbeids bureau

Nadat het GAB ingeschakeld was in verband met de combinatie van het beveiligingsplan met een werkervaringsproject, zijn twee arbeidsconsulenten gaan participeren in de werkgroep Beveiliging. Daarin hebben zij mede vorm gegeven aan de omscholing van twaalf langdurig werklozen voor een functie in de beveiligingsbranche.

Het GAB stelde als doelen dat binnen een jaar na afloop van het project acht stagiaires een baan in de beveiliging moesten hebben en dat negen stagiaires voor het basisdiploma beveiliging geslaagd moesten zijn.

De stand van zaken op dit moment - het jaar is nog niet om - is zodanig dat aan beide doelen is voldaan. Er zijn reeds elf personen geslaagd voor het basisdiploma beveiliging. De meningen over het theoretisch gedeelte waren unaniem positief.

27 In het eindrapport van de Stuurgroep Bestuurlijke Preventie van criminaliteit, een verslag over de periode 1985-1990, onder redactie van A.Rook en J.W.Leeuwenburg, maart 1991, uitgegeven door de Ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken, oordeelt de Stuurgroep over de inschakeling van toezichthouders door de overheid. Bij de voorwaarden waaronder de Stuurgroep toelating geoorloofd acht, wordt gesteld dat ' de overheid zich - uit overwegingen van concurrentievervalsing - door inschakeling van de toezichthoudende functionarissen, niet mag begeben op de markt van de particuliere beveiliging' (blz. 29).

Daar hebben zich geen problemen voorgedaan. Dat was wel het geval bij het praktijkgedeelte (zie hoofdstuk 3); daardoor hebben drie stagiaires vroegtijdig het Randwyckproject verlaten. Wat betreft het vinden van een baan: acht mensen werken in de beveiliging, waarvan vijf bij Safened. Van de overigen heeft slechts één persoon nog geen concreet uitzicht op een baan. Eén persoon werkt op de Graffiti²⁸, één werkt in een magazijn en één staat op de nominatie als conciërge bij een school geplaatst te worden.

Hoewel de doelen bereikt zijn besloot het GAB na het eerste jaar om geen langdurig werklozen meer op te leiden voor een baan in de beveiliging. Wel werd aan SafeNed nog eenmaal de gelegenheid geboden om tegen dezelfde voorwaarden drie gediplomeerde werkloze beveiligingsbeambten in dienst te nemen. Daarvan is gebruik gemaakt.

Een van de consultants verklaarde waarom er geen stagiaires meer ingezet worden. De nota die zulke goede prognoses gaf voor het werk in de beveiliging, had het voor de regio Maastricht bij het verkeerde eind. Het GAB heeft nu moeite om gediplomeerde beveiligingsbeambten geplaatst te krijgen. De investering in de omscholing loont niet meer. Het GAB legt de prioriteit nu bij beroepen die wel goed in de markt liggen, zoals functies in de horeca.

Overigens past hier de kanttekening dat landelijk gezien de perspectieven op dit segment van de arbeidsmarkt nog steeds rooskleurig zijn. Volgens de gegevens uit het Jaarboek Beveiliging 1992 neemt het aantal vacatures toe²⁹. Een belangrijke factor daarbij, naast groei en verloop, is de afstoting van de eigen bedrijfsbeveiliging van grote bedrijven zoals Philips. Zij gaan externe beveiligingsorganisaties inschakelen.

4.5 Het bestuur van de vereniging beveiliging Randwyck

De VBR heeft zich - zoals we eerder zagen - losgemaakt van het Gebruikersoverleg en is een zelfstandig leven gaan leiden. De organisatie is goed geregeld. Er zijn statuten en er is een huishoudelijk reglement. In de statuten is de doelstelling opgenomen: te weten het treffen van maatregelen ter voorkoming van veel voorkomende criminaliteit. Om dit doel te bereiken geeft de VBR onder meer uitvoering aan het gemeenschappelijk beveiligingsplan. Het huishoudelijk reglement regelt de verplichtingen en bevoegdheden van de leden en het bestuur. Er is een schema van aftreding bijgevoegd, zodat de leden niet geconfronteerd worden met plotselinge mutaties, maar kunnen anticiperen op bestuurscontinuïteit. Het bestuur bestaat uit vijf personen. Twee van hen mogen van buiten de deelnemende bedrijven komen. De leden kunnen een voordracht doen voor een nieuw bestuurslid. Doen zij dit niet, dan gaat het bestuur zelf op zoek naar een geschikte kandidaat.

De taken van het bestuur van de VBR liggen in eerste instantie op het terrein van de uitvoering van de statutaire doelstelling. Daartoe zoekt het naar geschikte beveiligingsbedrijven, vraagt offertes aan en sluit vervolgens een contract af. Daarbij is twee keer de keuze gevallen op SafeNed (inmiddels KDG). Met dit bedrijf heeft het bestuur afspraken gemaakt omtrent de manier waarop de beveiliging geschiedt.

28 Via de MTB is een speciaal project gestart. Enkele werknemers bemannen een busje, dat allerlei materialen bevat om graffiti te verwijderen. Tegen betalen maken zij vervuilde objecten schoon. Het project heeft succes en krijgt landelijk aandacht en opvolging.

29 M.G.M.Mos en N.J.Epker-Laverman, De beveiliging in kengetallen, in: T.Boot, H.J.Heijboer en R.Meijer, Beveiligings Jaarboek 1992, Noorduijn bv, Arnhem 1992, blz. 71-79.

Vrij snel na de start van het beveiligingsproject heeft de VBR een aanvullend contract afgesloten om tijdens de surveillance bij de aangesloten bedrijven barcode-strips te controleren, waardoor de leden een overzicht krijgen van het werk van de beveiligingsorganisatie. Meer vormen van schriftelijke rapportage vinden op dit moment naar het VBR-bestuur niet plaats. In het beginstadium van het project stuurde SafeNed regelmatig een overzicht van de geconstateerde meldingen naar het VBR-bestuur. Daar is in onderling overleg een einde aan gemaakt. Volgens het VBR-bestuur had een dergelijke rapportage weinig zin. De meldingen betroffen zaken, die voor de leden waardevol waren, maar waar het bestuur niets aan had (bijv. bij bedrijf X brandde licht, bij bedrijf Y zat een barst in de ruit, bij bedrijf Z stond een kantelraam open). Een nadelig gevolg van dit besluit is dat er nu geen overzichten meer gemaakt worden van alle incidenten die door Safened in de wijk aangetroffen worden. Op deze wijze is geen zicht te krijgen op het werk en de alertheid van SafeNed.

De andere vorm van controle op het werk van Safened vindt plaats door het regelmatig overleg tussen het VBR-bestuur en de rayonmanager van SafeNed. Dat overleg noopt zelden tot bijstelling van het plan. Wel heeft het bestuur op basis van de computeruitdraaien van de barcode-controle geconstateerd dat de gereden route nu te voorspelbaar is. Samen met SafeNed zullen dienaangaande op korte termijn nieuwe afspraken gemaakt worden. Daarnaast heeft het VBR-bestuur geconstateerd dat de tijdsspanne tussen het aflezen van de barcodestrips aan, met name, het MECC en andere aangesloten objecten vaak onaanvaardbaar groot is. Ook dit zal een onderwerp van gesprek zijn tussen SafeNed en het VBR-bestuur.

De acquisitie is in handen van de bestuursleden van de VBR. Bij de start van het project vervulde de onderzoeker van de RL daarbij een zeer actieve rol. Op basis van de ervaringen van het eerste jaar besloot de ledenvergadering van 13 juni 1991 door te gaan met het project. Alle aangesloten bedrijven gaven te kennen wederom voor een jaar mee te doen. De acquireurs bezochten ook de tien nieuwe bedrijven in de wijk. Het kostte veel moeite hen warm te krijgen voor het beveiligingsproject. Sommige benaderde personen zeiden niet rechtuit dat ze niet mee wilden doen, maar hielden zich niet aan gemaakte afspraken en ontweken de acquireurs. Uiteindelijk sloten zich drie nieuwe deelnemers aan. De anderen gaven de indruk niet vies te zijn van de uitdrukking 'als het bij de burens regent, druppelt het hier'. Hetzelfde effect is bij de bewoners waar te nemen. Er is een klein percentage dat graag met het beveiligingsplan wil meedoen. Omdat op Randwyck veel woningcomplexen zijn, sluit het bestuur van de VBR geen contract af met individuele bewoners, maar wordt deelname van het totale woningblok verwacht. Daarvoor is echter de organisatiegraad bij de bewoners te laag. Een brief van het VBR-bestuur aan de bewonersverenigingen met de oproep lid of begunstiger te worden, had geen effect.

De acquireurs blijven alert. Zodra er een nieuw bedrijf in de buurt komt stappen zij erop af. Inmiddels hebben zij over de wijkgrenzen heen gekeken. Er hebben gesprekken plaatsgevonden met de ondernemers van Randwyck-Zuid II om te kijken welke activiteiten in het kader van een beveiliging gebundeld kunnen worden. Ook de nieuw te bouwen wijk op het aangrenzende Ceramiqueterrein wordt met gretigheid als potentieel werkterrein gezien.

Twee bedrijven die niet hebben meegedaan aan het beveiligingsplan zijn gevraagd naar hun motieven. Een bedrijfsvertegenwoordiger was heel positief over het plan en de acquisitie, maar gaf aan dat de deelname aan het project geen directe gevolgen had voor verlaging van verzekeringspremies. Dat was de reden om niet mee te doen en 'het was toch wel erg rustig in de wijk'. De andere bedrijfsvertegen-

woordiger gaf in eerste instantie aan een principieel tegenstander te zijn van de hedendaagse dwang de bedrijven zwaar te beveiligen. Naderhand gaf hij toe ook bezwaren te hebben tegen de prijs. Hij was met zijn zaak gevestigd in een gebouw dat hij deelde met diverse andere bedrijven. Hij zag het gebouw als één complex 'je kunt er immers ineens omheen lopen' en vond dat de prijs daarom lager kon. Ook stoorde hij zich aan de 'agressieve' manier van acquisiteren van de VBR. Hij had een nieuwjaarskaart gekregen waarop het belang van beveiliging nogmaals werd aangehaald.

Een ander probleem waarmee het bestuur van de VBR worstelt is de financiële haalbaarheid van het plan op lange termijn. Het GAB heeft te kennen gegeven de prioriteiten elders te leggen, waardoor subsidiëring van die zijde vervalst. Dat zal verhoging van de deelnemersbijdrage tot gevolg hebben. Voor het tweede jaar is een prijsverhoging van ruim 5% doorgevoerd. Dat was toen geen probleem, maar tijdens de gehouden vraaggesprekken hebben enkele vertegenwoordigers van grote bedrijven aangegeven dat de rek uit de financiën is. Eén instelling heeft duidelijk te kennen gegeven het contract niet meer te verlengen. Gezien de tegenvallende aanwas van nieuwe leden is het bestuur van de VBR gaan anticiperen op de situatie, waarin de prijs voor deelname aan het beveiligingsplan verhoogd moet worden. Dat is reeds gebeurd door de dagsurveillance in het weekend te laten vervallen en de besparing van f 10.000,- te reserveren. Ook wordt de financiële inbreng van nieuwe leden gereserveerd. Deze bedragen worden gebruikt ter voorkoming van een te grote prijsstijging na het wegvallen van overheidssubsidie. De penningmeester heeft op de Algemene Ledenvergadering van 16 januari 1992 zijn financieel verslag over het eerste beveiligingsjaar gepresenteerd en daarbij al een netto 'winst' van f 16.031,99 kunnen laten zien. Een goede reservering over het tweede jaar zal de voortzetting van het project gedurende een derde jaar kunnen garanderen, maar daarna wordt het moeilijk. Vandaar dat het bestuur van de VBR de vinger aan de pols houdt met de acquisitie. Als de inschakeling van een commercieel beveiligingsbedrijf niet meer betaalbaar is, wordt de inzet van banenpoolers overwogen. Hierover is door het VBR-bestuur een oriënterend gesprek gevoerd met de organisatie die daarvoor zorg draagt.

Tijdens de Algemene ledenvergadering hebben de leden van de VBR uiting gegeven aan hun waardering voor de wijze waarop het bestuur de vereniging leidt. Het bestuur werkt inderdaad hard aan het voortbestaan van het beveiligingsplan. Indien het project niet kan worden gecontinueerd, ligt het niet aan de inzet van het bestuur, maar aan het 'ambivalente karakter van het produkt'. Wordt het werk goed gedaan en creëert men een veilige wijk, dan lijken de kosten voor beveiliging al snel te hoog en overbodig. Er wordt vergeten dat zij onderdeel en voorwaarde zijn voor die veiligheid.

4.6 Het beveiligingsbedrijf

Het beveiligingsbedrijf SafeNed (nu KDG) slaagde er twee keer in de goedkoopste offerte aan de VBR aan te bieden. Beide keren bracht het de ontvangen subsidie van het GAB in mindering op de rekening. De rayon-manager noemde dat 'strategisch management'. Het bedrijf was klein op het moment dat het beveiligingsplan startte. Na ruim een jaar is het aantal personeelsleden sterk toegenomen. Het bedrijf heeft kunnen profiteren van de gratis publiciteitscampagne rondom het project. Veel deelnemers hebben van SafeNed aanvullende diensten verlangd. Voor SafeNed is het project zeker geslaagd. Het bedrijf wil dan ook graag verder gaan. Er zijn evenwel enkele opmerkingen te maken.

Het werken met de stagiaires was met name in het begin geen succes. Voor deze problematiek verwijzen we naar 3.1.1. van dit rapport.

Ten aanzien van het barcodesysteem waren er eveneens wrijvingspunten. Daarvoor wordt verwezen naar 3.1.2.

Op de Algemene Ledenvergadering gaf het VBR-bestuur te kennen dat het systeem uitgebreid diende te worden. Inmiddels zijn aan enkele panden extra strips bevestigd. De ontevredenheid over het functioneren van het systeem blijft (de barcodesystemen is daarom nog steeds niet betaald door het VBR-bestuur). De nadruk die op het werken met het barcodesysteem wordt gelegd, lijkt overtrokken, maar het is nu de enige manier om een indruk te krijgen van het werk van SafeNed. Intern wordt door de medewerkers aan het Randwyck-project sedert een jaar een logboek bijgehouden. Daarin worden de aangetroffen incidenten, alarmmeldingen en materiaalpech genoteerd. Indien het beveiligingsbedrijf, eventueel op basis van dat logboek, wederom schriftelijk aan het VBR-bestuur zou rapporteren, dan was het barcodesysteem in afgeslankte vorm zeker toereikend.

Een ander punt dat ook met een ontoereikend zicht op de kwaliteit van de uitvoering van het beveiligingsplan te maken heeft, betreft de bezetting van de surveillancewagen door slechts één persoon. Meer is voor de leden, bij ontstentenis van de stagiaires, financieel niet mogelijk. Aangezien de surveillant alleen moet werken is controle op zijn functioneren slechts via de barcodestrips mogelijk. Dat roept bij de leden wel eens vragen op ten aanzien van de kwaliteit. Een ander aspect (aan deze situatie) is de veiligheid van de surveillant. Het is overigens in de beveiligingsbranche, vanwege de signalerende functie van de surveillant, de gewoonte om solitair te werken. In noodsituaties, die ook tijdens de controles kunnen ontstaan, is de surveillant hoofdzakelijk afhankelijk van zijn eigen kwaliteiten. De aanwezigheid van een afgerichte hond zou al een veiliger gevoel kunnen geven, maar ook daarvoor moet betaald worden.

Tussen SafeNed, de VBR en de politie is afgesproken dat er gerapporteerd wordt over de ongeregelde heden die het bedrijf tijdens de surveillance aantreft. Incidenten op het terrein van de politie worden aan de wijkagent of de meldkamer doorgegeven. Voor de andere zaken wordt de contactpersoon van een bedrijf gewaarschuwd of wordt volstaan met het deponeren van een briefje met de melding in de brievenbus van het bedrijf. In de laatst genoemde vorm van berichtgeving is enigszins de klad gekomen. Dat kan gedeeltelijk op het conto van enkele aangesloten bedrijven worden geschreven. Die hebben SafeNed te kennen gegeven dat bepaalde meldingen niet meer gedaan hoeven te worden, zoals bijvoorbeeld rapportages over openstaande ramen op een bovenetage. Dat kan precedentwerking hebben naar andere bedrijven. Bovendien kan de verzekeringsmaatschappij problemen maken als er daadwerkelijk ingebroken wordt.

Om de klanten tevreden te stellen en hen bij het project betrokken te houden is het een goede zaak voldoende informatie te bieden. Dat kan door aan deelnemers regelmatig uitdraaien toe te sturen van de tijden waarop de objecten gecontroleerd zijn. Dat kan door wederom het bestuur van de VBR lijsten te geven waarop het aantal en de soort incidentmeldingen staan aangegeven, liefst uitgesplitst naar criminaliteitsmeldingen en meldingen van andere aard. In bijlage 4 is een dergelijk overzicht over de periode september tot en met november 1991, dat door de onderzoekers is opgesteld, opgenomen. Hun ervaring met de administratie van het beveiligingsbedrijf is overigens niet goed te noemen. De onderzoekers hebben ondanks de toezeggingen van het bedrijf en hun aanbod zelf de dagrapporten van de meldkamer Alpha te controleren op meldingen van het Randwyckteam (het zou te veel

arbeidstijd van het SafeNed-personeel vragen), geen volledige inzage gekregen in de dagrapporten.

Het VBR-bestuur zou het initiatief kunnen nemen een aangepaste, geanonymiseerde versie van de (opnieuw verstrekte) incidentenrapportage in het wijkblad te publiceren teneinde het effect van het beveiligingsplan zichtbaar te maken.

Doordat de deelnemende bedrijven nu weinig zicht hebben op de manier waarop het beveiligingsbedrijf werkt, nemen bedrijven die aanvullende diensten met SafeNed hebben afgesproken, deze als toetssteen. Dat leidt tot onjuiste vergelijkingen. Bovendien werd tijdens de laatste Algemene Ledenvergadering twijfel uitgesproken over de oorzaak van de rust in de wijk. Lag die aan het beveiligingsplan of aan de wijze waarop de wijk gegroeid was? Inzicht in de activiteiten van SafeNed in de wijk had die twijfel weg kunnen nemen.

Een laatste positieve opmerking ten aanzien van het beveiligingsbedrijf. Nagenoeg alle betrokken instanties gaven aan dat, zeker na de moeilijke aanloophase, de samenwerking met SafeNed soepel en prettig was verlopen en tot op heden prettig verloopt.

4.7 De deelnemers aan het beveiligingsplan

In het eerste jaar namen 27 bedrijven en instellingen deel aan het beveiligingsplan. Voor het tweede jaar kwamen daar drie bedrijven bij. Ten behoeve van de eind-(proces)evaluatie zijn dertien deelnemende bedrijven ondervraagd. Zij varieerden in omvang van 1 tot 3300 werknemers.

Alle ondervraagden hadden, naast deelname aan het beveiligingsproject, nog aanvullende beveiligingsmaatregelen getroffen. Die liepen uiteen van zeer goed hangen en sluitwerk met dievenklauwen tot de meest geavanceerde apparatuur (zoals persoonlijke chip-cards en code-sleutels) in combinatie met een interne veiligheidsdienst. De ondervraagden waren zich bewust van de zwakke plekken in hun bedrijf, zeker als het ging om een voor het publiek vrij toegankelijk gebouw. Dat laatste brengt een kwetsbaarheid mee die door goede sociale controle slechts gedeeltelijk te ondervangen is.

Bijna alle ondervraagden die vanaf het eerste jaar aan het beveiligingsplan deelnamen, hadden in de beginperiode van hun vestiging problemen met criminaliteit. Er was graffiti, vervuiling en vernieling. Die overlast werd veroorzaakt door een groep uitgaanders wier looproute van het uitgaanscentrum naar de Heeg of Heugem dwars door Randwyck voerde, én een groep jongeren uit diezelfde contraien die een verzamelpunt had bij de Leuvenstraat. De looproute wordt niet meer gebruikt en de groep jongeren is door intensieve aandacht van de wijkagent en omwonenden uitgeweken naar oorden waar minder controle op hun doen en laten plaatvindt.

Een tweede bron van onrust was de aanwezigheid van druggebruikers in de buurt van het nieuwe NS-station 'Randwyck'. Die locatie vormde via het spoor en de snelweg, waar zij naast ligt, een uitstekende uitvalsbasis naar België. De groep druggebruikers was overwegend van Belgische afkomst. De handel en de vervuiling drong tot diep in Randwyck door. Een gerichte aanpak door gemeentepolitie en spoorwegpolitie heeft ertoe geleid dat deze groep uit de wijk is verdwenen.

Na het criminaliteitsvolle begin, is de overlast bij de bedrijven nagenoeg verdwenen. Rond de jaarwisseling 1991/1992 had een kleine opleving van criminaliteit plaats, maar inmiddels is de situatie weer rustig. Uiteraard wordt bij grote evene-

menten in het MECC nog wel eens een auto opengebroken, maar overigens is het, zeker in de nacht, opmerkelijk rustig in de wijk. Dat zou een intens gevoel van tevredenheid ten aanzien van het functioneren van het beveiligingsplan teweeg moeten brengen bij de deelnemers, maar gaat niet voor iedereen op. Er worden niet geheel zuivere argumenten gehanteerd. Veel bedrijven geven aan dat, naast eigenbelang, de deelname aan het beveiligingsplan ook voor een groot deel op solidariteit met de wijk was gebaseerd. De redenering van sommigen is nu als volgt: 'er is in de wijk geen criminaliteit, dus ik betaal alleen voor de solidariteit met anderen. Die prijs is erg hoog'. Vervolgens wordt luchtig heengestapt over de mogelijke oorzaken van de afwezigheid van criminaliteit in de wijk.

Als we de verwachtingen van de bedrijven en instellingen ten aanzien van het beveiligingsplan in ogenschouw nemen, kan geconcludeerd worden dat de positieve verwachtingen zijn uitgekomen. De enige met een negatief verwachtingspatroon - het beveiligingsplan zou de drugsklanten wel eens in de min of meer toegankelijke gebouwen kunnen jagen - kon toegeven dat hij het bij het verkeerde eind had. Ook is men in het algemeen tevreden over SafeNed, heeft althans geen reden tot klagen. De bedrijven met een minder positieve visie baseren deze op de aanvullende diensten. Zij hebben moeite te onderscheiden welke werkzaamheden van SafeNed onder de VBR en welke onder de firma 'an sich' vallen.

In het algemeen zijn de deelnemers zeer positief over het beveiligingsplan. De drie nieuwe deelnemers zijn dat ook. Zij hebben de voorgeschiedenis niet meegemaakt en zijn vanwege zakelijke motieven toegetreden tot de VBR. Op deze wijze was een goede en goedkope beveiliging mogelijk: goedkoper dan via andere beveiligingsbedrijven en goedkoper dan de aanschaf van een eigen alarminstallatie. Het thema solidariteit komt in hun verhaal niet voor. Veel van de bedrijven die dat wel aanhalen hebben zich inmiddels ook intern goed beveiligd. Het succes van het beveiligingsplan is zo gewoon geworden dat ze denken hun bijdrage alleen nog maar uit solidariteitsoverwegingen te storten. Dat kan bij prijsverhogingen tot een heroverweging van deelname leiden. Het lijkt paradoxaal dat meer criminaliteit in de wijk voor meer motivatie bij de deelnemers zorgt.

4.8 De satellieten

4.8.1 Het gebruikersoverleg

Sedert de verzelfstandijking van de VBR lijdt het Gebruikersoverleg aan een soort bloedarmoede. Ten aanzien van de belangrijkste doelen is actie ondernomen. De werkgroep "Gebouwde omgeving en veiligheid" heeft haar werk gedaan: architecten bewerkt om hun ontwerpen sociaal veilig te maken en kritiek geformuleerd op het plan Ungers/Von Brandt. Het Bewonersplatform houdt zich bezig met zaken die de onmiddellijke omgeving van woonhuis en school betreffen maar daardoor oninteressant zijn voor de bedrijven en instellingen in de wijk. Bovendien heeft de vorming van de VBR heel wat kader onttrokken aan het Gebruikersoverleg. Het gevolg van deze ontwikkelingen is dat activiteiten van de VBR de zwaartepunten vormen van de vergaderingen van het Gebruikersoverleg. Dat is voor niemand bevredigend, hetgeen ook onderkend is door het bestuur van het Gebruikersoverleg.

De fut is er uit. Dat blijkt uit de vergaderfrequentie. De vergadering van 30 mei 1991 kreeg pas op 17 januari 1992 een vervolg. In de convocatie hadden de voor-

zitter en de secretaris het voortbestaan van het Gebruikersoverleg ter discussie gesteld. Dat vormde dan ook het voornaamste agendapunt. In de discussie ter vergadering waren enkele stromingen te onderscheiden:

a: De groep die op de lijn zit van het bestuur van de VBR. Dat bestuur stelde voor om het Gebruikersoverleg te reserveren voor de bewoners. De bedrijven hebben hun platform van overleg binnen de VBR. Ook zijn de meeste bedrijven betrokken bij een andere vorm van overleg waar de Kamer van Koophandel als voorzitter optreedt. Hierin komen voornamelijk infrastructurele zaken aan de orde. Dat heeft al geresulteerd in het verschijnen van een verkeersnota. De bedrijven stellen geen behoefte te hebben aan een herhaling in het Gebruikersoverleg van zaken die al op andere wijze aan de orde zijn gekomen. Daarom achtte het bestuur van de VBR het gewenst, mede omdat de belangen van de bedrijven niet parallel lopen met die van de bewoners, ieder te voorzien van een eigen overlegplatform. Zaken op het gebied van criminaliteitspreventie kunnen geheel naar de VBR doorgesluisd worden. Contacten tussen de VBR en het Gebruikersoverleg worden daarbij niet uitgesloten. Als bijvoorbeeld de VBR in de toekomst door financiële perikelen op een andere wijze zou moeten werken, zouden de bewoners via het Gebruikersoverleg daarbij kunnen adviseren.

b: De groep die niet aan de samenstelling van het Gebruikersoverleg wil tornen. Deze vond het uitstekend dat de VBR zich bezighoudt met de uitvoering van het veiligheidsplan, maar achtte criminaliteitspreventie in brede zin toch een duidelijke taak voor het Gebruikersoverleg. Met name de signalering van onveilige plekken³⁰, de sociale veiligheid, het buurtbeheer en de inspraak op het plan Ungers/Von Brandt werden daarvoor geschikte items bevonden. Daartoe zou het Gebruikersoverleg nieuw leven moeten worden ingeblazen. De voorzitter en de secretaris wilden, omdat zij wonen noch werken in de wijk, hun plaatsen ter beschikking stellen aan mensen met meer affiniteit met de wijk. Maar eerst zouden zij enkele concrete plannen voor de voortzetting van het Gebruikersoverleg op papier zetten.

Omdat de meningen nogal verdeeld waren, werd de laatst gehouden vergadering besloten met de opdracht aan de deelnemers eens goed na te denken over het besprokene. Naar aanleiding van de voorstellen van de voorzitter en de secretaris zou op de volgende vergadering definitief beslist worden over het lot van het Gebruikersoverleg.

Een meerderheid is toch van mening dat het spijtig zou zijn om het Gebruikersoverleg op te heffen of uitsluitend als platform van overleg voor de bewoners te hanteren. Mede door de aanwezigheid van enkele grote bedrijven en door de aanwezigheid van vertegenwoordigers van politie en gemeente, heeft het huidige platform een bepaald gezag. Ongerechtigheden die nu gesignaleerd en ter bestemder plekke aangekaart worden, neemt men sneller serieus, dan wanneer er alleen bewo-

30 In het kader van het emancipatie-beleid is in Maastricht in 1991 onderzoek gedaan naar 'enge plekken'. Er is dienaangaande een nota en een actieplan verschenen. De Maastrichtse Vrouwenraad heeft een enquête gehouden over sociale veiligheid. Daaraan hebben 525 vrouwen hun medewerking verleend. Zowel door het gemeentelijke emancipatiewerk als door de Maastrichtse Vrouwenraad zijn onveilige plaatsen in Maastricht benoemd. Voor Randwyck zijn dat: het fietspad langs de Maas en dat tussen het Gouvernement en Heugem, de parkeerplaatsen bij de sporthal, het ziekenhuis, postkantoor en universiteitsgebouw, fietstunnel bij 'De Limburger', de Oeslingerbaan en de Hogeweerd. In het actieplan van het emancipatiewerk staat de fietstunnel bij 'De Limburger' op de lijst om opgeknapt te worden. Er wordt meer verlichting aangebracht.

nersgroepen bij betrokken zijn. Bovendien blijven de bewoners en de bedrijven binnen deze opzet in dialoog met elkaar. Verandering heeft onherroepelijk verandering tot gevolg.

De doelstelling van het Gebruikersoverleg was aanvankelijk een integrale aanpak van de criminaliteitspreventie in de wijk, zowel in de ontwerpfase als in het beheer. Met het beveiligingsplan wordt dit terrein slechts ten dele bestreken. Er blijft, zeker omdat de wijk bouwkundig nog lang niet is voltooid, voldoende werk aan de sociale-veiligheidswinkel. Bovendien kan het Gebruikersoverleg als voedingsbron voor het beveiligingsplan fungeren. Niet alleen voor het aandragen van aandachtspunten bij de beveiliging, maar eventueel ook als denktank in het geval dat de VBR, door financiële perikelen gedwongen, een totaal andere koers moet gaan varen. Wil het Gebruikersoverleg op deze wijze functioneren dan zal het daartoe eerst geïtaliseerd moeten worden, zodat de 'moeder in staat zal zijn het kind te voeden', in plaats van de huidige omgekeerde situatie.

4.8.2 De bewoners

Vanaf het begin was de werkgroep beveiliging zich ervan bewust, dat bij de kostenberekening van het beveiligingsplan deelname van bewonersgroepen niet mocht worden verdisconteerd. Er waren nogal wat woningcomplexen in de wijk gebouwd. Een contract met afzonderlijke bewoners was niet haalbaar en naar gebleken is, een organisatiegraad van 100% bij de bewoners evenmin. Immers de georganiseerden waren niet van zins voor de ongeorganiseerden mee te betalen. Daardoor was de inbreng van bewoners, waar toch wel in beperkte mate op gehoopt was, vrij teleurstellend. Van de zijde van de verhuurders van woningcomplexen is de inbreng ook beperkt gebleven. Twee hebben het lidmaatschap van de VBR aangevraagd.

Veel bewoners zijn wel georganiseerd in bewonersverenigingen, maar in de statuten staat als doelstelling het goed beheren van gemeenschappelijke ruimten en eigendommen. Op deze basis werken bewoners onderling samen om, door middel van duidelijke afspraken en sociale controle, veiligheid voor hun woningblok te creëren. Verder gaat deze zorg niet. Toch wordt zeker onderkend dat het beveiligingsplan positieve effecten heeft op de bewonersblokken. Een beveiligd object, dicht bij woonhuizen, geeft een veilig gevoel, zo is meerdere malen door de bewoners gesteld.

Maar andere zaken hebben meer prioriteit bij hen. Die betreffen in de eerste plaats de realisering van winkels voor de eerste levensbehoeften in de wijk. Er wonen nogal wat ouderen in appartementswoningen om aldaar de levensavond door te brengen. Ze hebben geen auto meer. Voor hun sociale contacten zouden ze dan ook graag even in de wijk de dagelijkse boodschappen halen. Dat is in Randwyck moeilijk, want er zijn geen winkels van dien aard geprojecteerd. En de wijken met winkelvoorzieningen liggen voor de oudere bewoner buiten loopafstand.

Voorts zijn de bewoners meer betrokken bij zaken die de onmiddellijke woonomgeving betreffen, zoals de straatverlichting, de parkeervoorzieningen, de inrichting van de braakliggende terreinen en de kinderspeelplaatsen.

Een ander punt dat voor wrijving zorgt is de indruk bij bewoners dat zij, in vergelijking met de bedrijven, niet serieus genomen worden in hun wensen, ideeën en opvattingen. Dit is ook verwoord in het Gebruikersoverleg. Het verlaagt hun motivatie om deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten met de bedrijven. Daarbij komt nog dat de bewoners in de overlegorganen 'à titre personnel' zitten. Ze zijn

wel afgevaardigd door hun bewonersvereniging, maar missen statutair het mandaat om beslissingen te nemen die de gehele bewonersvereniging raken.

Het is duidelijk dat deelname aan het beveiligingsplan niet afgedwongen kan worden. Het is ook duidelijk dat sommige bedrijven een beetje geïrriteerd zijn over de minimale financiële inbreng van bewonerszijde in het beveiligingsplan. Er wordt kribbig vastgesteld dat bewoners toch maar fijn meeprofiten van het beveiligingsplan. Een deelname op grotere schaal door bewoners, zelfs met een zeer geringe financiële bijdrage, zou de doelstelling - een gezamenlijk beveiligingsplan- beter uitdragen. Het zou eveneens de onderlinge samenwerking en waardering tussen bewoners en gebruikers ten goede komen.

Overigens moeten de bedrijven het belang ook niet onderschatten van het liggen in een woonomgeving. Dat kan 'sociale-controle-verhogend' werken. We hebben er geen harde gegevens over, maar we vermoeden wel dat ook de bewoners een positieve bijdrage leveren aan de veiligheid van de bedrijven.

4.8.3 De begeleidingscommissie

Bij het experiment met het Bestuurlijk Preventie Project Randwyck was door de Stuurgroep bestuurlijke preventie de vorming van een begeleidingscommissie verplicht gesteld. Haar werkzaamheden eindigden gelijk met de afronding van het Bestuurlijk preventieproject Randwyck. In verband met de evaluatie van het beveiligingsproject Randwyck is wederom een begeleidingscommissie geformeerd. De evaluatie wordt gesubsidieerd door het Ministerie van Justitie. Naast een vertegenwoordigster van dit Ministerie hebben in deze commissie de coördinator bestuurlijke preventie van de politie, de coördinator buurtbeheer van de gemeente en de voorzitter van het VBR-bestuur zitting. De tussentijdse evaluatie en de voortgang van het project zijn in deze commissie besproken. Toen is afgesproken dat men pas weer bijeen zou komen als de eindevaluatie in concept gereed zou zijn, of eerder, als er zich urgente problemen zouden voordoen, wat tot nu toe niet het geval is geweest.

5 Conclusies procesevaluatie

5.1 Positieve factoren

Uit de vraaggesprekken met de betrokkenen is naar voren gekomen dat het gezamenlijk beveiligingsplan Randwyck door allen als een succes wordt ervaren. Daarvoor worden diverse factoren genoemd. In de eerste plaats is het bewustwordingsproces dat zich bij de deelnemers heeft afgespeeld een factor van belang. De bewoners en de gebruikers die zich in de wijk vestigden hadden een verwachtingspatroon omtrent toenemende criminaliteit, mede gebaseerd op de vernielingen die in de wijk plaats hadden en de toenemende drugshandel rondom het NS-station te Randwyck. Bovendien waren zij zich ervan bewust dat een rommelige, in aanbouw zijnde wijk in het algemeen meer van vandalisme te lijden heeft, dan een geordende nette omgeving. De problemen in Randwyck waren nog beheersbaar. Het was meer de angst voor de criminaliteit die nog zou komen, die leidde tot de bewustwording dat beveiliging noodzakelijk was, dan de angst voor de criminaliteit die reeds aanwezig was. Door de oprichting van het Gebruikersoverleg is via discussie en overleg de bewustwording bij de deelnemers zodanig verbreed dat het niet meer ging om individuele beveiliging, maar om een gezamenlijke inspanning voor de veiligheid in de wijk.

Hoewel in eerste instantie het eigenbelang de sterkste drijfveer vormde om mee te doen aan het beveiligingsplan, werd door de aanwezigheid van grote en kleine bedrijven, van bewoners en gebruikers ook het element solidariteit toegevoegd. Een veilige nette wijk is immers in het belang van de bedrijven en instellingen. Indien enkele groepen niet mee zouden doen, zouden er zwakke schakels in de beveiliging komen. Bij een aantal grote bedrijven ontstond een gevoel van verantwoordelijkheid voor de beveiliging van de hele wijk en de bereidheid ook bij te dragen voor de niet-participanten. De structuur van de wijk - de menging van wonen en werken - maakte het plan betaalbaar, zeker door de participatie van de grote organisaties zoals het MECC en het AZM. Zij hebben een grote aanzuigende werking op mensen van buiten de wijk. En bij een veilige wijk hebben deze grote organisaties direct belang. Zij stellen dan ook hun financiële bijdrage aan het beveiligingsplan, mede uit een gevoel van solidariteit mét en verantwoordelijkheid vóór de wijk, te hebben geleverd. En niet zonder resultaat, het geld lijkt goed besteed.

Een derde positieve factor voor de totstandkoming van het plan was de kwaliteit van de groep die het ontstaansproces begeleidde en de ruime hoeveelheid tijd die in de voorbereiding gestoken kon worden. Door de subsidiëring van het Bestuurlijk Preventieproject Randwyck kon een medewerker aangetrokken worden met een academische achtergrond en een haast voltijds-dienstverband. Hij heeft de werkgroep en later de VBR daardoor goed kunnen ondersteunen, onder meer in het zichtbaar maken van de wensen en verwachtingen van potentiële participanten. In de werkgroep participeerden mensen met kennis op het gebied van beveiliging en met hogere kaderfuncties. Dat laatste maakte de onderhandelingen met de andere bedrijven een stuk gemakkelijker. Daarnaast was de rol van de Begeleidingscommissie Bestuurlijke Preventieproject Randwyck van essentieel belang. Door de vrij zware bezetting, waren de lijnen om actie te ondernemen vrij kort. Vanuit het Gebruikersoverleg en de werkgroep Beveiliging was er meteen op het hoogste niveau contact met het gemeentebestuur en de politie, waardoor er geen kostbare

tijd verloren ging met het doorlopen van de hiërarchieke weg en het gevaar van het inzakken van het enthousiasme bij de potentiële deelnemers geëlimineerd kon worden.

Ook de vertegenwoordiging naar het Gebruikersoverleg en de VBR bestond uit het hoger kader van de bedrijven. Veel vertegenwoordigers waren beslissingsbevoegd ten aanzien van deelname. Dat bespoedigde de implementatie van het plan.

De aanwezigheid van een behoorlijk financieel draagvlak, in eerste instantie gevoed door eigenbelang en in tweede instantie door een gevoel van verantwoordelijkheid voor de wijk, bleek onvoldoende geld op te leveren om het beveiligingsplan te realiseren. Om de laatste eindjes aan elkaar te knopen was een volgende positieve factor verantwoordelijk: de subsidiëring van het project door het GAB via inschakeling van langdurig werklozen. Het gecontracteerde beveiligingsbedrijf bracht de ontvangen subsidie in mindering op de rekening. Daardoor werden de kosten voor het beveiligingsplan per deelnemer lager dan wanneer individueel een beveiligingsbedrijf gecontracteerd zou zijn, hetgeen een deelnemerspercentage van 90% opleverde.

Ook de bijdrage van de gemeente speelde een niet geringe rol bij de totstandkoming van het beveiligingsplan, mede omdat zij zich, naast de betaling van f 20.000 voor de beveiliging van haar eigendommen, tevens garant stelde voor het gat in de begroting.

Voorts was de wijze van berekening van de individuele bijdrage van de participanten een positieve factor in het geheel. Een verdeelsleutel, gebaseerd op de financiële vertaling van de tijd die nodig was om een object te controleren, bleek voor ieder aanvaardbaar.

Een beslissing die eveneens positieve gevolgen had is de keuze van de rechtsvorm. Door de verenigingsvorm te kiezen blijven de leden betrokken. Immers zij hebben door middel van de Algemene Ledenvergadering beslissingsbevoegdheid. Dat doet recht aan de gezamenlijkheid van het plan.

Tenslotte is de inzet van het bestuur van de VBR van groot belang geweest voor de totstandkoming en voor het voortbestaan van het beveiligingsplan. De organisatie van het bestuur is goed geregeld via een huishoudelijk reglement, waarbij ook aan de continuïteit is gedacht. Er is en wordt veel aandacht en tijd besteed aan de acquisitie. Nieuwe bedrijven worden in een vroeg stadium bezocht en de weigeraars worden opnieuw benaderd. Ook aan de financiële toekomst is gedacht door reserveringen op te bouwen met het doel de deelnemers geleidelijk aan een subsidieeloos tijdperk te laten wennen. Voorts is er regelmatig overleg met het gecontracteerde beveiligingsbedrijf, waardoor wensen en opmerkingen van leden en beveiligingsbedrijf tijdig doorgesproken en ingepast kunnen worden.

5.2 Aandachtspunten voor het beveiligingsplan

Hoewel het beveiligingsplan tot tevredenheid van nagenoeg alle participanten functioneert, is het voor het voortbestaan van belang de knelpunten c.q. aandachtspunten nog eens beknopt op een rij te zetten met de mogelijke oplossingen.

In het eerste jaar betroffen ze:

1a: Het werken met stagiaires.

Aandachtspunten: Problemen met de begeleiding, met de verantwoordelijkheidsvraag, de afspraken met de werkbaas, de omvang en duur van de stage en de verhouding tussen nul-uren contracten en de opleiding.

Oplossingen:

- Zorg dat de stagebegeleider onafhankelijk is van de werkbaas.
- Zet afspraken op papier.
- Hou regelmatig evaluatiegesprekken met alle betrokkenen.
- Belast de stagiaires in het begin niet te zwaar.
- Bekort de stage zowel in het aantal uren per dag als in de totale duur.
- Maak de afspraak dat de verplichtingen, verbonden aan de omscholing te allen tijde voorgaan.

1b: Het functioneren van het barcodesysteem.

Aandachtspunten: De apparatuur was storingsgevoelig, de barcodestrips verdwenen en het personeel werkte niet graag met het systeem.

Oplossingen:

- Ga pas tot aanschaf van apparatuur over als ze is onderzocht op deugdelijkheid.
- Motiveer het personeel.
- Slank het systeem af, maar spreek af dat het beveiligingsbedrijf aanvullende informatievoorziening verschaft.

In het tweede jaar gaat het om de volgende aandachtspunten:

2a: Er wordt nog maar met één surveillant gewerkt.

Aandachtspunten: Hoe wordt de veiligheid van de beambte zo veel mogelijk gegarandeerd? Hoe wordt de geboden kwaliteit naar de leden toe duidelijk gemaakt?

Oplossingen:

Ten aanzien van de veiligheid:

- De aanwezigheid van perfecte verbindingapparatuur in de auto.
- Dagelijks aanmelden en afmelden bij de politie, zodat ook zij zich bewust blijft van de aanwezigheid van de beveiligingsbeambten in de wijk.
- Het gezelschap van een afgerichte hond.
- Door te blijven proberen wederom stagiaires in het project te betrekken.

Ten aanzien van de geboden kwaliteit:

- Een goede administratie bij het beveiligingsbedrijf. Dan is het mogelijk, ook buiten de uitdraaien van het barcodesysteem, meer informatie aan het VBR-bestuur en de leden te bieden, bijvoorbeeld in de vorm van kopieën van het logboek en verzamelstaten van de aangetroffen incidenten.
- Een verdeling tussen twee beveiligingsbeambten van de nachtelijk surveillance. Het is moeilijk om gedurende een termijn van twaalf uur geconcentreerd met het werk bezig te blijven.
- Alle participanten individueel blijven voorzien van meldingen omtrent openstaande deuren, ramen, brandende verlichting en andere aangetroffen ongerechtigheden.

2b: De teruglopende motivatie bij sommige deelnemers.

Aandachtspunten: Hoe behouden we het lidmaatschap, met name van die bedrijven en instellingen, die zelf veel aandacht aan de interne beveiliging hebben besteed.

Oplossing:

- Zorg dat de participanten stilstaan bij de oorzaken van de rust in de wijk. Maak het werk van het beveiligingsbedrijf zichtbaar door informatie vanuit het bedrijf en, indien mogelijk, door publikatie van politiecijfers, die een daling c.q. stabilisering van de criminaliteit, mét het oorzakelijk verband, laten zien.
- Wijs een participant die veel bezoekers naar de wijk trekt, waaronder een deel met minder goede bedoelingen, op een verantwoordelijkheid die verder reikt dan het eigen, goed verdedigde territorium. Zeker als, na een eventuele opzegging van deze bedrijven, de andere bedrijven in de wijk veel meer moeten gaan betalen voor de beveiliging.
- Wijs een participant op de mogelijkheid om in de eigen pr-sfeer de deelname aan het beveiligingsplan te verkopen. Ze kunnen aan hun klanten en relaties laten zien wat zij voor de wijk doen.

2c: Het ontbreken van deelname van bewoners.

Aandachtspunt: Bij sommige bedrijven heerst irritatie over ontbreken van de participatie van bewoners via bewoners- verenigingen. Het gevaar is aanwezig dat hetzij de bewoners hun interesse verliezen in het plan, hetzij de VBR de interesse in de bewoners verliest en alleen nog kiest voor bewaking van de aangesloten objecten.

Oplossingen:

- Stimuleer de betrokkenheid van de bewoners bij het beveiligingsplan door hen via een wijkblad op de hoogte te houden van de voortgang van het plan.
- Probeer via gerichte acquisitie de bewoners te bewegen alsnog, eventueel tegen een zeer geringe bijdrage, mee te doen bij het plan.
- Tracht hen in ieder geval op te wekken samen met de bedrijven en instellingen deel te nemen aan een geïntegreerd Gebruikersoverleg, waarin de beveiliging van de wijk in een breder perspectief geplaatst wordt dan alleen door hantering van een beveiligingsplan.

2d: De betrokkenheid van de publieke sector.

Aandachtspunten: Diverse werknemers van de gemeente en de politie zijn betrokken bij het beveiligingsplan en/of het netwerk Randwyck. Er is echter weinig aandacht voor de wijze waarop het plan wordt uitgevoerd. De ervaringen met dit project kunnen juist van belang zijn voor geplande bestuurlijke preventieprojecten.

Oplossingen:

- Met name de politie, die de taak heeft toe te zien op de inachtneming van de Wet op de Weerkerkers, zou via preventieve controle regelmatig met het beveiligingsbedrijf kunnen praten, ook over de voortgang van het plan, de ontwikkelingen in de wijk en eventueel aanvullende acties. Dat zal de motivatie bij het Randwyck-team beslist ten goede komen. Bovendien kan de politie bij onregelmatigheden snel ingrijpen, zodat de kwetsbare reputatie van de beveiligingsbranche geen nodeloze deuken oploopt.

5.3 Vergelijkingen met andere projecten

We beperken ons hier tot twee verwante public-private-partnerships, om te zien in hoeverre de ervaringen daarbij parallel lopen aan het Randwyckproject. We hebben gekozen voor een public-private partnership die op het eerste gezicht minder succesvol is verlopen en een die meer succes kent.

5.3.1 Project Beveiliging Industrierrein Zoeterwoude³¹

Het betreft de beveiliging door een particulier beveiligingsbedrijf van een industrie-terrein, waar 97 bedrijven gevestigd zijn. Daartoe heeft het beveiligingsbedrijf een raamcontract afgesloten met een stichting, waarin wordt samengewerkt door politie, gemeentebestuur en ondernemers. Het doel van de stichting is door het treffen van adequate preventiemaatregelen een ongestoord gebruik van goederen en zaken op het industrierrein te bevorderen. De samenwerkende vertegenwoordigers uit de publieke en de private sector hebben daar belang bij. De gemeente, omdat het vestigingsklimaat voor ondernemers verbetert, de politie vanwege de preventieve effecten op de criminaliteit en de afname van de nodeloze alarmeringen. Immers de beveiligingsbeambten gaan eerst een kijkje nemen en schakelen als dat nodig is door naar de meldkamer van de politie. Ten slotte werkt het project op langere termijn kostenbesparend voor de ondernemers. De verzekeringspremies zullen volgens de stichting dalen, omdat tengevolge van de betere beveiligingsmaatregelen de bedrijven in een andere risicoklasse vallen.

De kosten voor de extra beveiliging moeten door de ondernemers gedragen worden. Om een contract aan te kunnen gaan met de beveiligingsfirma heeft de initiatiefgroep een rechtspersoon opgericht: een stichting. Deze bestaat uit een bestuur en een Raad van Toezicht. In het laatste orgaan wordt de gemeente vertegenwoordigd door een wethouder, de politie door een van de initiatiefnemers en de groepscommandant en de bedrijven door twee ondernemers. Er is expliciet gekozen voor de stichtingsvorm, omdat de verenigingsvorm te veel tijd van de participanten voor vergaderingen zou vergen.

Dit project schijnt helaas mislukt te zijn. In de evaluatie zijn daarvoor diverse redenen aangehaald. Een vergelijking met de situatie in Randwyck:

a Er is weinig criminaliteit op het industrierrein. Het bewustzijn dat beveiliging noodzakelijk is, ontbreekt.

Randwyck kampte bij het begin van het project met bepaalde vormen van criminaliteit, te weten: vandalisme en drugscriminaliteit. Bij de nieuwe bewoners en gebruikers was de angst voor toename van criminaliteit aanwezig. Daardoor ontstond bij hen het bewustzijn dat een vorm van beveiliging noodzakelijk was.

b De kosten liggen te hoog in Zoeterwoude. Er werken reeds enkele beveiligingsbedrijven, waarvan sommige goedkoper dan het door de stichting beoogde bedrijf. Bovendien was de verdeelsleutel in een te laat stadium bekend.

Te Randwyck kon de VBR een beveiligingsbedrijf contracteren dat de ontvangen subsidies voor de tewerkstelling van langdurig werklozen op de rekening in mindering bracht. Daardoor en door een goede verdeelsleutel kregen de deelnemers een zeer goedkope vorm van beveiliging.

c Door het gebrek aan collectiviteit zijn veel ondernemers niet wars van een 'free-ride'.

Te Randwyck heeft het project vorm gekregen in een overlegorgaan, waarin bewoners en gebruikers vertegenwoordigd waren. Er is bij bedrijven en instellingen een gevoel van solidariteit met de hele wijk ontstaan. Zij waren bereid ook voor de veiligheid van de niet-betalenden, voornamelijk bewoners, te zorgen. Het is voor

³¹ Zie E.Udink, a.w. H.T.Molenaar, Bedrijven niet enthousiast voor gezamenlijke beveiliging, Preventie, juni/juli 1991, nr.112, blz.2-5.

bedrijven minder bezwaarlijk voor bewoners te betalen, dan voor onwillige bedrijven.

Overigens is bij de nieuwe bedrijven te Randwyck ook een tendens naar 'liftgedrag' waar te nemen.

d Er was op het industrieterrein reeds veel aandacht besteed aan de voorkoming van misdrijven.

Randwyck is een nieuwe wijk, waar bewoners en gebruikers ten tijde van het initiatief voor het beveiligingsplan op zoek waren naar geschikte methoden van beveiliging.

e Het initiatief lag niet bij de ondernemers. Zij hadden weinig belang bij de samenwerking.

In Randwyck werd een bestuurlijk preventieproject gestart. Vanuit dit project is op initiatief van deelnemende bedrijven een beveiligingsplan ontworpen. Dit is goed ondersteund door een medewerker van de RL, maar vooral door en met vertegenwoordigers van de gevestigde bedrijven tot stand gekomen. Ook door de gekozen rechtsvorm, de vereniging, is het gezamenlijk belang onderstreept.

f De informatie is niet altijd goed geweest.

Randwyck heeft de betrokken platformen van overleg goed georganiseerd. De informatie is duidelijk naar alle betrokkenen doorgegeven. Ook hier was de aanwezigheid van de wetenschappelijke ondersteuning van belang.

g De acquisitie was niet goed.

De acquisitie te Randwyck is, toen het plan rond was, door een gemotiveerde vertegenwoordiging van gebruikers, met ondersteuning van een medewerker van de RL, geschied.

Het spiegelbeeld van de remmende factoren van Zoeterwoude leidt tot de stuwende factoren voor de realisering van het gemeenschappelijk beveiligingsplan te Randwyck.

5.3.2 Het Havenproject te Enschede³²

Ook hier betreft het de beveiliging van een industrieterrein. Er zijn 598 bedrijven gevestigd, variërend van een autosloperij tot een automatiseringsbedrijf. Dit project is als een bestuurlijk preventieproject opgezet, met het doel de daar voorkomende criminaliteit aan te pakken. Er werd door het bedrijfsleven, de politie, het lokaal bestuur en het OM samengewerkt om de criminaliteit met 50 % te reduceren. Door te experimenteren wilde men tevens ervaring opdoen met betrekking tot de samenwerking tussen het bedrijfsleven en het bestuur. Het project werd voor een jaar gesubsidieerd: gedeeltelijk door de gemeente Enschede (werkgelegenheids-initiatief en arbeidsbureau) en uit de gezamenlijke subsidiepot van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Justitie in het kader van de bestuurlijke preventie.

32 Zie: R.Dirx, Evaluatie van het project Reductie Criminaliteit Industriepark Enschede-Haven, doctoraalscriptie, Enschede 1991.

Er waren drie middelen om het doel te bereiken voorgesteld.

- 1 Het verhogen van het preventieve toezicht door: plaatsing van waarschuwingsborden bij de toegangswegen naar het Haventerrein, de aanpak van de groenstroken en de verbetering van de straatverlichting. Deze maatregelen zijn grotendeels gerealiseerd.
- 2 De verbetering van de technische beveiliging bij de individuele bedrijven door aanbidding van een basispakket beveiliging. Dat heeft in zeer beperkte mate plaatsgevonden.
- 3 Het opzetten van een groep Speciaal Toezicht. Deze groep, bestaande uit langdurig werklozen, zou gerecruteerd worden uit de pools van het GAB en het Werkgelegenheids-Initiatief. De geselecteerden zouden een opleiding tot beveiligingsbeambte krijgen. Hun taak zou gaan bestaan uit preventieve surveillance en alarmopvolging. De surveillances waren gepland van 17.00 tot 07.00 uur en in de weekeinden werd 24 uur gesurveilleerd. Ze werden telkens door twee personen in diensten van vijf à zeven uur uitgevoerd.

De resultaten van dit experiment voldoen niet geheel aan de gestelde doelen. Na een jaar is een significante daling van de diefstallen, inbraken en vernielingen waar te nemen. Door vergelijking van het project-gebied met een controle-gebied kan de daling met 33,4 % (niet de gestelde 50%) voornamelijk toegeschreven worden aan de Groep Speciaal Toezicht, want de daling vindt plaats vanaf de inwerkingtreding van het Havenproject op de uren dat de Groep actief is. Buiten die tijd verandert er niets. De criminaliteitsgevoelige bedrijven lijken geen profijt te hebben van het project.

In een aanvullend gesprek met een medewerker van het Havenproject is nadere informatie versterkt over het verloop van het project na het experimenteerjaar. De medewerker stelt dat in de evaluatie van Dirx niet verdisconteerd is dat door de surveillance van de Groep Speciaal Toezicht ook meer zaken zijn opgemerkt, waardoor het zelfs lijkt alsof sommige delicten in aantal zijn toegenomen. De facto is volgens onze informant de criminaliteit zelf met 70% gereduceerd. Ook de onveiligheidsgevoelens zijn afgenomen.

Door deze vorm van beveiliging zijn de 250 deelnemers aan het project te Enschede zo 'verwend' dat zij een coöperatieve vereniging hebben opgericht en het beveiligingsproject hebben voortgezet. Daartoe is een commercieel beveiligingsbedrijf ingeschakeld, dat weer medewerkers van de groep Speciaal Toezicht via een vaste baan heeft binnengehaald.

De projectgroep heeft het terrein uitgebreid. Zij heeft de stichting in het leven geroepen, een public-private-partnership die in Twente soortgelijke projecten opzet. Momenteel zijn er vier projecten operationeel (Enschede Haven, Almelo binnenstad, Oldenzaal winkelcentrum, Oldenzaal transportoverslag) en zijn er vier in optie. Het betreft beveiligingsprojecten met een looptijd van één jaar. Met behulp van subsidie van de Europese Commissie worden langdurig werklozen omgeschoold tot beveiligingsbeambte. Zij ontvangen een opleiding en werken in het projectgebied samen met ingehuurde medewerkers van een commercieel beveiligingsbedrijf. Indien de ondernemers na het experimenteerjaar het project wensen voort te zetten, treden de langdurig werklozen in dienst van het ingeschakelde beveiligingsbedrijf.

De 35 stagiaires die tot op heden mee hebben gedaan aan de projecten hebben inmiddels een vaste baan in de beveiligingsbranche. In het najaar van 1992 start wederom een omscholingsprogramma voor 20 langdurig werklozen en in januari

1993 beginnen eveneens 20 langdurig werklozen met de opleiding tot beveiligingsbeambte.

Zowel het beveiligingsplan Enschede-Haven als Randwyck laten zien dat de participanten gaan hechten aan een collectieve vorm van beveiliging, als ze er in de praktijk mee hebben kennis gemaakt. De ondernemers zijn geactiveerd en hebben een goede beveiliging als een gezamenlijk belang erkend. Beide projecten kennen nagenoeg geen uitvallers. De aanwezigheid van een subsidie schept de mogelijkheid ook de twijfelaars over de streep te trekken en het plan in werking te laten treden.

Voor de ingeschakelde langdurig werklozen zijn zowel in Enschede als in Randwyck goede perspectieven voor het vinden van een vaste baan gecreëerd. In Enschede heeft zelfs iedere stagiair een plekje op de arbeidsmarkt kunnen veroveren. De vooruitzichten zijn in Twente dermate gunstig dat op korte termijn nogmaals 40 personen de kans krijgen omgeschoold te worden tot beveiligingsbeambte. Jammer dat het GAB van de regio Maastricht andere opvattingen heeft omtrent de beroepsperspectieven van beveiligingsbeambten.

Het is in het Havenproject eveneens positief dat de projectgroep de opgebouwde ervaring niet verloren laat gaan, maar deze via de oprichting van een rechtspersoon in dienst stelt van de gehele regio. Een idee dat in Maastricht wellicht ook toepasbaar is.

5.4 Conclusies

Het beveiligingsproject van Randwyck functioneert sedert september 1990 tot tevredenheid van nagenoeg alle betrokkenen en heeft aan hun verwachtingen voldaan.

- De politie heeft extra ogen en oren in de wijk gekregen. Door de constante aanwezigheid van beveiligingsbeambten - geoefende waarnemers - worden afwijkende zaken snel opgemerkt. Indien het incidenten zijn die de politie aangaan, volgt onverwijld een melding. Dit preventieve toezicht werkt taakverlichtend voor de politie.
- De gemeente krijgt, naar eigen zeggen, minder meldingen binnen over de beschadiging van de gemeentelijke eigendommen in de wijk. Naast dit directe voordeel bestaat een misschien belangrijker indirect voordeel. De samenwerking tussen bewoners en gebruikers te Randwyck heeft geleid tot een gezamenlijke gevoel van verantwoordelijkheid voor een veilige en leefbare wijk. Dergelijke wijken kunnen alleen maar voordelig zijn voor een gemeente, vanwege een prettige woonsfeer voor de bewoners en een goed vestigingsklimaat voor de ondernemers.
- De gebruikers, verenigd in de VBR, hebben materieel belang bij een veilige wijk. Zij hebben te kennen gegeven dat het beveiligingsplan bijdraagt aan hun eigen veiligheid, maar ook aan de veiligheid van de wijk als geheel. Randwyck heeft een positieve uitstraling. Door de onderlinge contacten die via het Gebruikersoverleg en de VBR zijn ontstaan, vinden ondernemers ook bij andere problematiek sneller de weg tot gezamenlijke actie. Wij wijzen hierbij op de verkeersnota, onderzoek naar beperking van het woon-werk-autoverkeer en pooling van parkeerruimte bij bijzondere gelegenheden.
- Voor de bewoners is er tijdens de nachtelijke uren de structurele controle van hun woonomgeving door de beveiligingsbeambten.
- Ook het beveiligingsbedrijf heeft extra voordeel van dit project. Het heeft veel publiciteit gekregen. Mede door dit project is de omzet en het personeelsbestand

toegenomen. Het bedrijf heeft met enkele VBR-leden contracten gesloten voor de uitvoering van aanvullende diensten.

- De stagiaires hebben betere kansen op de arbeidsmarkt gekregen. Acht personen werken nu in de beveiligingsbranche. Twee zijn doorgestroomd naar andere banen.

Bij de bestudering van de ontstaansgeschiedenis van het beveiligingsplan kunnen de volgende voorwaarden aangemerkt worden als bepalend voor het succes;

- 1 De aanwezigheid van mensen die een aanzienlijke hoeveelheid tijd kunnen investeren in de voorbereiding van een dergelijk project, die deskundig zijn op het gebied van beveiliging en die, zelf behorend tot het hoger kader van een organisatie, gemakkelijk met andere bedrijven kunnen onderhandelen. Die 'gouden' combinatie was aanwezig in de personen van de medewerker van de RL, de begeleider van de stagiaires en de voorzitter van de VBR.
- 2 Een wijk waarin een menging van de functies wonen en werken aanwezig is. De functie 'werken' is van belang voor het financieel draagvlak. De aanwezigheid van bewoners maakt het gemakkelijker de bedrijven op hun gevoel voor solidariteit aan te spreken. Op industrieterreinen zonder bewoning, zal dit een stuk moeilijker zijn.
Een wijk met alleen de functie 'wonen' zal, tenzij er een grote subsidie aanwezig is, waarschijnlijk niet in staat zijn de kosten voor een beveiligingsplan te dragen.
- 3 Een wijk die in wording is en waar de bewoners en gebruikers met vergelijkbare problemen ten aanzien van criminaliteit geconfronteerd worden.
- 4 Een wijk waar de criminaliteit nog beheersbaar is. Indien dat niet het geval, behoort het in eerste instantie tot de taak van de politie daarin actie te ondernemen. De taak van beveiligingsbeambten is immers preventief en signalerend.
- 5 Een overlegorgaan waarin alle participanten kunnen meedenken en de ideeën over beveiliging kunnen uitkristalliseren en waarin het draagvlak voor het beveiligingsplan tot rijping kan komen.
- 6 Een vorm van subsidie, waardoor collectieve deelname aan het plan plaats heeft. De laatste twijfelaars worden op economische motieven over de streep getrokken.
- 7 Een rechtsvorm, waar de deelnemers zelf beslissen over de beveiliging.
- 8 Een bestuur, gevormd uit de deelnemers, dat zich actief met de organisatie en de acquisitie bezighoudt en dat ook werkt aan het voortbestaan op de lange termijn.

Voor het voortbestaan van het beveiligingsplan is het van belang dat de actieve betrokkenheid van gebruikers en bewoners blijft bestaan. Zodra alle participanten, vanwege het succes van het project, zelfgenoegzaam in een luie stoel achterover gaat leunen, beginnen de gevoelens van verantwoordelijkheid voor de veiligheid van de wijk te vervagen. Zeker als er in de wijk weinig criminaliteit is, verdwijnt ook het bewustzijn dat beveiliging noodzakelijk is. Daarmee vallen tevens de fundamenten onder het beveiligingsplan weg.

Met alleen een grote inzet van zowel het beveiligingsbedrijf als het bestuur van de VBR blijft het bouwwerk niet overleefd.

Deel 2

Resultaten Effectevaluatie

6 Verantwoording effectmeting

6.1 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het beveiligingsbedrijf voert sinds september 1990 in Randwyck een aantal preventieve activiteiten uit. Kort samengevat zien deze activiteiten er als volgt uit.

- Gedurende zeven dagen per week surveilleert in de avond en nachtelijke uren (tussen 19.00 uur en 7.00 uur) een surveillancewagen in de wijk.
- Tijdens deze surveillance wordt tevens een controle uitgevoerd op onregelmatigheden in en rondom bedrijven die deelnemen aan het project.
- In de periode september 1990 - september 1991 vond tijdens de weekeinden en op feestdagen ook overdag surveillance plaats (gedurende twee uur).

Door middel van deze preventieve surveillance wordt beoogd dat een uitbreiding van de criminaliteit en de (ervaren) onveiligheid in Randwyck wordt tegengegaan.

Bij de effectmeting gaat het uiteindelijk om twee onderzoeksvragen.

- In hoeverre is er sprake van een afname van onveiligheidsgevoelens bij bewoners en gebruikers in de wijk sinds de start van het beveiligingsplan.
- In hoeverre heeft de aanwezigheid van het beveiligingsbedrijf een preventief effect op de feitelijke criminaliteit in Randwyck.

Beantwoording van deze vragen wordt bemoeilijkt door het feit dat Randwyck als nieuwe wijk nog sterk in ontwikkeling is. De belangrijkste ontwikkelingen sinds de start van het beveiligingsplan waren de opening van het nieuwe Academische Ziekenhuis in Randwyck en de uitbreiding van activiteiten in het Congrescentrum (het MECC). Deze veranderingen hebben een toename van het gebruikersverkeer in de wijk met zich meegebracht. Op basis hiervan kan een stijging van de criminaliteit in de wijk worden verwacht. Hier zal rekening mee moeten worden gehouden bij de beantwoording van de tweede onderzoeksvraag.

Het effect van de ontwikkeling van de wijk op de (ervaren) onveiligheid in Randwyck, is minder eenduidig. Een toename van het gebruikersverkeer kan weliswaar leiden tot een toename van gevoelens van onveiligheid (bijvoorbeeld door de komst van 'enge types' en dergelijke) doch er kan ook sprake zijn van een afname van dergelijke gevoelens. Meer gebruikersverkeer betekent meer mensen en dus meer sociale controle op plaatsen die voorheen als verlaten en daardoor mogelijk als onveilig werden ervaren.

We zullen daarom de formulering van de eerste onderzoeksvraag handhaven. De tweede onderzoeksvraag wordt als volgt geconcretiseerd.

- In hoeverre heeft de preventieve aanwezigheid van het beveiligingsbedrijf geleid tot een stabilisering van de feitelijke criminaliteit in Randwyck³³.

Beantwoording van de twee onderzoeksvragen wordt gebaseerd op twee bronnen:

- een voormeting en een nameting onder bewoners en gebruikers van Randwyck;
- geregistreerde gegevens van politie over de periode vóór en de periode na de start van het beveiligingsplan.

33 Deze doelstelling komt overeen met de verwachting van de meeste leden van de Vereniging Beveiliging Randwyck (bij de start van het project).

6.2 Het bewonersonderzoek

De metingen onder bewoners zijn gehouden in januari 1991 en januari 1992. Bij het uitzetten van de (schriftelijke) enquêtes is gebruik gemaakt van het post-codeboek. In tabel 1 zijn de gegevens over populatie, onderzoeksgroep en respons weergegeven.

Tabel 1: Metingen onder bewoners

Nameting	Voormeting	
1 Huizenbestand Randwyck op basis van postcodeboek 1990	625	625
2 Netto populatie (huishoudens)*	540	540
3 Aantal uitgezette enquêtes	500	434**
4 Aantal geretourneerde enquêtes	317	282
5 Responspercentage	63 %	65 %

*= Uit het totale huizenbestand van 625 huishoudens werd een steekproef van 500 adressen getrokken. Van deze 500 enquêteformulieren waren er 85 onbestelbaar (tijdens de voormeting), omdat deze post-code-adressen niet bleken te bestaan. De netto-populatie is daarom op 540 huishoudens gesteld. De enquêtes die als onbestelbaar bij de PTT terug kwamen zijn vervolgens opnieuw uitzet.

**= Bij de nameting zijn, per abuis, 66 enquêtes die als onbestelbaar bij de PTT terugkwamen, bij de PTT blijven liggen en dus niet opnieuw uitgezet.

Tabel 1 laat zien dat bij de voormeting 92 % van alle huishoudens in Randwyck is benaderd voor het onderzoek. Bij de nameting is 80 % van alle huishoudens³⁴ benaderd. Bij de voormeting lag de respons op 63 %, bij de nameting was dat 65 %. Een responspercentage van respectievelijk 63 % en 65 % kan als een hoge respons beschouwd worden bij een schriftelijke enquête.

Vervolgens dienen twee vragen beantwoord te worden.

- In hoeverre komen de onderzoeksgroepen van de voor- en de nameting met elkaar overeen wat betreft formele kenmerken (met name leeftijd en sekse)?
- In hoeverre vormen de onderzoeksgroepen van de voor- en de nameting een juiste afspiegeling van de totale groep bewoners van Randwyck?

De tweede vraag is met name van belang omdat de enquête niet geadresseerd was aan personen maar aan 'huishoudens. In theorie zou het dus zo kunnen zijn dat bijvoorbeeld steeds de man des huizes de enquête heeft ingevuld, hetgeen beslist een eenzijdig beeld zou geven van de onderwerpen waarover men werd bevraagd. De vragen naar de representativiteit van de onderzoeksgroepen en naar hun onderlinge vergelijkbaarheid, hebben we beantwoord door een vergelijking te maken met bevolkingsgegevens die door de Gemeente Maastricht ter beschikking werden gesteld. Deze vergelijking werd gemaakt voor de variabele sekse, leeftijd en

34 Bij beide metingen is uitgegaan van het huizenbestand in 1990. Aangezien er sprake is van een groeiend aantal bewoners in Randwijck (per 1 januari 1991 woonden er 1.281 mensen van 20 jaar en ouder in Randwyck, per 1 januari 1992 waren dat er 1.452) liggen de percentages van de populatie in werkelijkheid dus lager.

samenlevingsvorm (tabel 2). Bij de bevolkingsgegevens is een ondergrens van 20 jaar gehanteerd.

Tabel 2: Sociaal demografische kenmerken van de onderzoeksgroepen en de populatie (per 1-1-'91 en per 1-1-'92 (in %))

	Populatie 1-1-'91 (n=1281)	Populatie 1-1-'92 (n=1452)	Voormeting (n = 317)	Nameting (n = 281)
Leeftijd				
Tot en met 30 jaar	33	32	32	26
31-50 jaar	49	51	56	64
51-65 jaar	12	11	8	7
Ouder dan 65 jaar	6	6	4	3
Totaal	100	100	100	100
Geslacht				
Man	49	49	47	42
Vrouw	51	51	53	58
Totaal	100	100	100	100
Leefvorm				
Alleenwonend	38*	39*	18	12
Samenlevingsvorm/ deel van gezin	62*	61*	82	88
Totaal	100	100	100	100

*= Bij de bevolkingsgegevens valt de categorie 'ongehuwd samenwonend' onder 'alleenstaand'!

Onderlinge vergelijkbaarheid voor- en nameting

Uit tabel 2 blijkt dat de voor- en nameting op de onderzochte formele kenmerken niet volledig overeenkomen.

Leeftijd: de categorie 31-50 jaar is bij de nameting sterker vertegenwoordigd, de jongste leeftijdsgroep (tot en met 30 jaar) juist minder sterk. De gevonden verschillen zijn echter niet significant.

Sekse: bij de nameting zijn naar verhouding meer vrouwen en dus minder mannen geënquêteerd, ook dit verschil is echter niet significant.

Leefvorm: bij de nameting is het percentage alleenwonenden lager dan bij de voormeting. Dit verschil is wel significant ($\text{Chi-kwadraat} = 4.38$, $\text{df} = 1$, $p = .03$)

Bij de vergelijking tussen voor- en nameting (de effectmeting) zal met het verschil in leefvorm tussen de twee onderzoeksgroepen rekening moeten worden gehouden. Dit betekent dat dit formele kenmerk bij analyse van de gegevens als controlevariabele zal worden ingevoerd.

Representativiteit van de metingen

Uit tabel 2 blijkt dat de **voormeting** wat betreft **sekseverdeling** als representatief mag worden beschouwd voor de gehele wijk. Bij de **nameting** is dat in mindere mate het geval.

Wat betreft **leeftijd** kan geen duidelijke uitspraak worden gedaan. Een (onbekend) deel van het verschil tussen metingen en populatie kan verklaard worden door het feit dat de categorie-indeling niet overeenkomt. De categorie 'gehuwd' is veel beperkter dan de categorie 'samenlevingsvorm/deel van een gezin'.

Bij de variabele **leeftijd** is sprake van een (beperkte) ondervertegenwoordiging van de oudere bewoners (ouder dan 50 jaar) in de voormeting en een (beperkte) oververtegenwoordiging van de leeftijdscategorie van 31-50 jaar. Bij de nameting zijn er voor elke leeftijdscategorie verschillen tussen onderzoeksgroep en populatie.

Conclusie:

De gegevens (met name uit de nameting) mogen niet zonder meer als representatief voor de populatie in Randwyck worden beschouwd.

De rapportage heeft primair het karakter van een effectmeting onder twee groepen bewoners die onderling wel vergeleken kunnen worden.

6.3 Het gebruikersonderzoek

Bij het onderzoek onder de categorie gebruikers van Randwyck hebben we ons in de eerste plaats beperkt tot de mensen die in Randwyck **werken**. De mensen die Randwyck met een zekere regelmaat bezoeken zijn dus buiten beschouwing gebleven. Binnen de categorie werkenden hebben we vervolgens gekozen voor de meest interessante groep: de mensen die 's avonds en/of 's nachts in Randwyck werken.

In totaal zijn circa 60 bedrijven in Randwyck gevestigd. Bij alle bedrijven is (ten tijde van de voormeting) geïnterviewd hoeveel mensen geregeld na 19.00 uur 's avonds werken. Dat bleken er 480 te zijn; deze groep is werkzaam bij 13 bedrijven/instellingen.

Het merendeel van deze mensen is werkzaam bij het PTT sorteercentrum of bij het dagblad 'de Limburger'.

Vervolgens zijn de aantallen uit te zetten enquêtes per bedrijf vastgesteld. Bij bedrijven met meer dan 10 avond/nachtwerkers is 60% van alle avond/nachtwerkers benaderd voor het onderzoek. Bij de bedrijven met minder dan 10 avond/nachtwerkers is iedereen die na 19.00 uur werkt geënterviewd.

In totaal zijn bij de voor- en de nameting 300 enquêtes uitgezet, hiervan zijn er respectievelijk 135 en 118 geretourneerd. Bij de voormeting bleken vijf geënterviewden toch zelden of nooit na 19.00 uur te werken. Bij de nameting gold dat voor twaalf respondenten. De responspercentages bedragen respectievelijk 41% en 35%, hetgeen beduidend lager is dan bij het bewonersonderzoek. Een verklaring van dit gegeven ligt onder meer in het feit dat men bij gebruikers minder betrokkenheid kan verwachten bij onderwerpen die Randwyck betreffen dan bij bewoners.

In onderstaande tabel is een opgave van aantallen per bedrijf weergegeven.

Tabel 3: Aantallen avond/nachtwerkers per bedrijf (populatie, steekproef en onderzoeksgroep)

	Totaal aantal avond/nacht* werkers: (per 1-1-'91) popu- latie (n = 480)	Aantal uitgezette enquêtes: steekproef (n = 300)	Respons voormeting** (n = 124)	Respons nameting** (n = 104)
PTT sorteercentrum	215	128	32 (25%)	28 (22%)
De Limburger	160	95	40 (42%)	36 (38%)
Provinciehuis	25	15	5 (33%)	7 (47%)
Universiteit	25	15	11 (73%)	6 (40%)
MECC	20	12	11 (92%)	5 (42%)
DGB	8	8	8	7
Hotel	8	8	5	3
EZN	6	6	3	5
Sporthal	5	5	-	1
PLEM	3	3	3	3
Bloemisterij	2	2	1	1
Assurantiekantoor	2	2	1	1
Chinees Restaurant	1	1	1	1
Onbekend			3	
Totaal	480	300	124 (41%)	104 (35%)

*= Het gaat hier om geschatte aantallen.

**= Tussen () zijn de responspercentages per bedrijf (met meer dan tien avond/nachtwerkers) en voor het totaal weergegeven.

Bovenstaande tabel laat het volgende zien.

- Driekwart van alle avond/nachtwerkers is werkzaam bij het PTT sorteercentrum of bij het Dagblad 'De Limburger'. De kleine bedrijven (met minder dan tien avond/nachtwerkers) maken tezamen slechts 7% uit van de populatie.
- De respons bij voor- en nameting laat een zelfde beeld zien. Bij de twee bedrijven met de meeste avond/nachtwerkers is de respons het laagst (tussen 22% en 42%). Bij de 'kleine' bedrijven (met minder dan 10 avond/nachtwerkers) is de respons het hoogst. Het responspercentage voor het totale aantal bedrijven ligt op 63% bij de nameting en zelfs op 71% bij de voormeting.

Conclusie:

Bedrijven met weinig avond/nachtwerkers zijn oververtegenwoordigd in de onderzoeksgroepen. (Enerzijds wegens de selectie bij de steekproeftrekking en anderzijds wegens de responsverdeling.) Deze 'kleine' bedrijven maken 7% uit van de populatie terwijl dit percentage bij de onderzoeksgroepen op 21% ligt.

De onderzoeksresultaten zijn dus niet zonder meer te generaliseren naar de totale populatie van avond/nachtwerkers in Randwyck.

Een vergelijking tussen voormetingsgroep en nametingsgroep is op dit punt echter wel verantwoord.

Vergelijking onderzoeksgroepen voor- en nameting

- Er bestaan geen significante verschillen tussen voor- en nameting wat betreft de verdeling naar leeftijd, woonplaats en het aantal uren dat men 's avonds/'s nachts werkt.
- Voor- en nameting komen wat betreft de sekseverdeling niet overeen. Het percentage 'vrouwen' in de voormeting ligt op 28%, tegenover 16% in de nameting ($\chi^2 = 5.03$, $df = 1$, $p = .02$). Het verschil is dus significant.

Bij de analyse van gegevens zal de variabele 'geslacht' dus als controle variabele worden ingevoerd. Gezien de bepalende invloed van deze variabele zullen de resultaten voor mannen en vrouwen vaak apart worden gepresenteerd in de rapportage.

6.4 Bekendheid met de maatregelen

Bij een voormeting is het van belang dat de respondenten niet reeds bekend zijn met - en dus mogelijkwerwijs beïnvloed door - de komende veranderingen. Op het moment van afname van de voormeting bestond het project echter al vier maanden. Er is dus geen sprake geweest van een zogenaamde 'nulmeting'. We hebben in de voormeting dan ook enkele vragen opgenomen naar de voorkennis van de maatregelen. De wetenschap dat er een surveillancewagen dagelijks in Randwyck surveilleert kan er toe geleid hebben dat men zich al veiliger is gaan voelen. De omgekeerde redenering kan echter ook opgaan: als er zo intensief gesurveilleerd wordt in Randwyck dan zal het daar wel onveilig zijn.

Voormeting: bewoners

Bijna alle bewoners (94%) blijken bij de voormeting reeds bekend met het beveiligingsplan; mannen en vrouwen, jonge en oudere bewoners zijn in gelijke mate op de hoogte.

Verder vindt 15% van de bewoners desgevraagd, dat de veiligheid in Randwyck het laatste half jaar is toegenomen. In de helft van de gevallen wordt dit (spontaan) toegeschreven aan het beveiligingsplan. In absolute zin gaat het hier echter om een klein aantal respondenten, om precies te zijn 20.

Vervolgens zijn we nagegaan of er sprake is van verschil in beleving wat betreft aspecten van onveiligheid tussen de groep die bekend is met het project/dan wel vindt dat de veiligheid is veranderd en de groep waarvoor dit niet geldt. Dit blijkt wat betreft de bekendheid met het project niet het geval te zijn. We mogen daarom concluderen dat van beïnvloeding door **voorkennis** ten aanzien van (on)veiligheid geen sprake is.

De groep die **zelf** zegt dat de veiligheid is toegenomen door het beveiligingsplan, scoort wel significant positiever op de centrale variabele 'veiligheid 's avonds' ($\chi^2 = 5.08$, $df = 1$, $p = .02$). Deze groep voelt zich minder onveilig dan de overige bewoners. Wat betreft andere verwante variabelen zoals 'angst voor slachtofferschap' en 'het vermijden van bepaalde plekken' vinden we geen significante verschillen. De effectmeting ten aanzien van onveiligheid zullen we daarom ook uitvoeren als deze groep ($n = 20$) buiten beschouwing is gelaten.

Voormeting: gebruikers

Tweederde van de ondervraagde gebruikers (65%) is reeds bekend met het bestaan van het beveiligingsplan; mannen en vrouwen, jonge en oudere respondenten zijn in gelijke mate op de hoogte. Een vijfde van de gebruikers (22%) vindt desgevraagd dat de veiligheid in Randwyck het laatste half jaar is toegenomen: 19 van deze 27 respondenten schrijven dit toe aan de invoering van het beveiligingsplan. Dit is 15% van alle ondervraagde gebruikers.

Ook voor de gebruikers zijn we nagegaan of er sprake is van verschil in beleving wat betreft aspecten van onveiligheid tussen de groep die bekend is met het project/dan wel vindt dat de veiligheid is veranderd en de groep waar voor dit niet geldt. Dit blijkt niet het geval te zijn.

Anders gezegd, vier maanden na de start van het beveiligingsplan is er nog geen sprake van een statistisch aantoonbaar effect op de onveiligheidsbeleving van avond/nacht werkers. Ook de groep die zelf vindt dat de veiligheid is toegenomen door het beveiligingsplan scoort niet (significant) positiever als het gaat om veiligheid.

6.5 Samenvatting

Bij de effectmeting gaat het om twee onderzoeksvragen.

- In hoeverre is er sprake van een afname van onveiligheidsgevoelens bij bewoners en gebruikers in de wijk?
- In hoeverre is er sprake van een stabilisering van de feitelijke criminaliteit?

De effectmeting is gebaseerd op een vergelijking van de resultaten van een voor- en een nameting onder bewoners en gebruikers van Randwyck. Daarnaast worden geregistreerde gegevens (van politie en bedrijven) geanalyseerd.

Aan de bewonersenquête die schriftelijk zijn afgenomen werd meegewerkt door respectievelijk 317 bewoners (voormeting) en 282 bewoners (nameting). Beide groepen zijn onderling goed vergelijkbaar, doch men dient voorzichtig te zijn met het generaliseren naar de totale populatie. Generalisatie van de voormeting is mogelijk met het volgende voorbehoud.

- De voormeting is representatief voor alle bewoners van Randwyck wat betreft sekseverdeling.
- De oudere bewoners (ouder dan 50 jaar) zijn enigszins ondervertegenwoordigd. De leeftijdsgroep 31-50 jaar is daarentegen oververtegenwoordigd.

Het gebruikersonderzoek werd beperkt tot mensen die 's avonds/'s nachts in Randwyck werken. Met een steekproef van 300 enquêtes werd circa 60% van deze populatie benaderd. De responspercentages bij voor- en nameting lagen bij deze schriftelijke enquêtes op respectievelijk 41% en 35%.

Voor- en nameting komen wat betreft de verdeling naar sekse niet met elkaar overeen. Bij de analyse wordt hiermee rekening gehouden.

Wat betreft de generaliseerbaarheid dient vermeld te worden dat de bedrijven met weinig avond/nachtwerkers zijn oververtegenwoordigd in de onderzoeksgroepen van voor- en nameting.

7 Bekendheid en waardering

7.1 Bekendheid en oordeel bij bewoners

Bekendheid met het project

In paragraaf 1.5 werd reeds aangegeven dat bij de voormeting (vier maanden na start van het project) 93 % van de bewoners op de hoogte is van het bestaan van het beveiligingsplan. Bij de nameting is dit percentage gestegen tot 95 %. Dit betekent dat slechts 5 % van de ondervraagde bewoners ($n = 13$) het project bij de nameting niet kent.

Bewoners zijn meestal over het project geïnformeerd via een rondschrijven aan alle wijkbewoners en/of via de lokale pers.

De nameting laat zien dat een derde van de bewoners (32 %) de informatie die men over het project heeft gekregen onvoldoende vindt; nog eens 28 % vindt de hoeveelheid informatie maar net voldoende.

Dit heeft waarschijnlijk te maken met de 'marginale' positie die bewoners in het project innemen. Slechts 10 % van de totale nametingsgroep doet via de eigen bewonersvereniging mee aan het project. Van deze groep vindt slechts 4 % de informatievoorziening onvoldoende.

Uit de opmerkingen van bewoners op het enquêteformulier blijkt dat er behoefte bestaat aan meer voorlichting over het project. Met name de vraag of en hoe men SafeNed kan inschakelen, als dat nodig is, wordt regelmatig gesteld.

Ervaringen met het project

Het percentage bewoners dat wel eens een surveillancewagen van SafeNed heeft gezien is gestegen van 48 % (voormeting) naar 78 % (nameting). Slechts een kleine groep (6 %)³⁵ heeft wel eens contact gehad met een medewerker van SafeNed. Dit persoonlijk contact is door de meerderheid positief gewaardeerd (twaalf van de zestien gevallen). Men vindt de surveillanten van SafeNed vriendelijk, correct en opmerkzaam.

Beoordeling van het project

In onderstaande tabel is de mening over het project weergegeven bij de voor- en de nameting.

Tabel 4: Mening over het beveiligingsplan (in %)

Oordeel	Voormeting ($n = 313$)	Nameting ($n = 275$)
Positief	53	42
Matig	13	24
Negatief	7	6
Geen mening	27	28
Totaal	100	100

35 Op basis van de nameting. Dit is bij de voormeting niet gevraagd.

De vergelijking tussen voor- en nameting laat zien dat een meerderheid nog steeds een positief oordeel geeft. Er heeft zich echter wel een (significante) verschuiving voorgedaan van 'positief' naar 'matig'.

De toelichtende redenen die men geeft bij de beoordeling van het project zijn in grote lijnen gelijk gebleven.

Bij een positief oordeel wordt meestal verwezen naar het gunstige effect op de veiligheid in de wijk.

- 'Geeft toch een veilig gevoel'.
- 'Geruststellend'.
- 'Minder kans op inbraak, vandalisme en dergelijke'.
- 'Goed dat alles in de gaten gehouden wordt'.

Een matig of negatief oordeel wordt meestal als volgt gemotiveerd.

- 'Criminaliteit blijft toch'.
- 'Je merkt er niets van'.
- 'Werkt stigmatiserend: de indruk wordt gevestigd dat Randwyck onveilig is'.
- 'Routes zijn te voorspelbaar' of 'ze controleren maar één keer/ze rijden meestal maar snel een rondje door de wijk'.
- 'Alleen bedrijven profiteren van het project'.

Argumenten in de twee laatst genoemde categorieën zijn nieuw. Deze kwamen bij de voormeting nog niet of nauwelijks voor.

Het nut van het project voor bewoners is ook nog expliciet aan de orde gesteld. Dit is gebeurd door middel van de volgende stelling.

- 'Het beveiligingsplan is een project van en voor bedrijven en instellingen in Randwyck. Voor bewoners heeft het weinig of geen nut'.

Een afwijzing van deze stelling overheerst.

- 21 % van de bewoners is het er (helemaal) mee eens;
- 42 % neemt een wifelende positie in (gedeeltelijk mee eens, gedeeltelijk mee oneens);
- 37 % is het er (helemaal) mee oneens.

Concluderend kunnen we stellen dat bewoners minder positief oordelen over het project dan in de startfase. De groep die een positief oordeel heeft, is echter nog steeds aanmerkelijk groter dan de groep met een gematigd of negatief oordeel.

Opvallend is voorts dat een groot deel van de bewoners twijfels heeft over het nut van het project voor de bewoners zelf.

Er blijkt bij bewoners in elk geval behoefte te bestaan aan betere voorlichting over het project.

7.2 Bekendheid en waardering bij gebruikers

Bekendheid met het project

De bekendheid van het project is onder de avond/nachtwerkers gestegen van 65 % (voormeting) naar 75 % (nameting). Men is meestal geïnformeerd via interne informatie vanuit het bedrijf waar men werkzaam is, of via de lokale pers.

Ook de avond/nachtwerkers zijn lang niet altijd tevreden over de informatie die men over het project heeft gekregen, hetgeen blijkt uit gegevens van de nameting. Bijna de helft van de avond/nachtwerkers (48 %) vond de hoeveelheid informatie die men over het project kreeg onvoldoende.

Alle bedrijven die benaderd zijn voor het onderzoek onder avond/nachtwerkers doen mee aan het beveiligingsplan. Het percentage avond/nachtwerkers dat hiervan op de hoogte is, is gestegen van 50 % (voormeting) naar 80 % (nameting).

Ervaringen met het project

De meeste avond/nachtwerkers (85 %) hebben wel eens een surveillancewagen van SafeNed gezien. Bij de voormeting lag dit percentage op 50%.

De gebruikersgroep heeft veel vaker contact gehad met een medewerker van SafeNed dan de bewoners. Bijna de helft (43%) heeft wel eens een bewaker ontmoet. Meestal komt men zo iemand tegen binnen het bedrijf (tijdens de avond of nacht) tijdens een controle.

Het contact werd overwegend positief gewaardeerd. (Slechts 6 van de 44 mensen die een of meerdere bewakers ontmoet hebben geven het oordeel 'matig' of 'negatief'.)

Mening over het project

In onderstaande tabel is de mening over het project weergegeven bij de voormeting en bij de nameting.

Tabel 5: Mening over het beveiligingsplan (in %)

Oordeel	Voormeting (n = 122)	Nameting (n = 104)
Positief	48	44
Matig	7	11
Negatief	2	2
Geen mening	43	43
Totaal	100	100

Het oordeel over het project is nagenoeg gelijk gebleven. Bij de motivatie van een positief oordeel wordt meestal de preventieve werking van het project op de onveiligheid en de criminaliteit genoemd. Een matig of negatief oordeel wordt bij de nameting door twaalf mensen gegeven en komt meestal voort uit het feit dat men de beveiliging niet optimaal vindt:

- 'SafeNed is slechts op bepaalde tijden aanwezig';
- 'de beveiliging is te weinig zichtbaar';
- 'alleen gebouwen worden in de gaten gehouden';
- 'de bereikbaarheid van SafeNed bij incidenten is niet goed geregeld'.

Conclusie

Ondanks het feit dat bijna de helft van de avond/nachtwerkers wel eens een bewaker van SafeNed heeft ontmoet en driekwart van de ondervraagden het project kent, is er nog steeds een grote groep avond/nachtwerkers die geen oordeel weet te geven over het project. Men weet blijkbaar toch te weinig van het project. We zien dat ook terug in het feit dat bijna de helft van de avond/nachtwerkers vindt onvoldoende geïnformeerd te zijn. Ook bij deze groep blijkt dus behoefte te bestaan aan meer voorlichting.

Wanneer men wel een oordeel geeft, dan is en was dat overwegend positief. Dat geldt ook voor de contacten met de medewerkers van SafeNed.

8 Onveiligheid, vermijding en (angst voor) slachtofferschap

8.1 Veranderingen geconstateerd door bewoners en gebruikers

Aan bewoners en avond/nachtwerkers is in de nameting expliciet gevraagd of men zich veiliger voelt in de avond en/of nacht dankzij het beveiligingsplan. Deze vraag wordt door een derde van de bewoners (32%) bevestigend beantwoord. Bij de avond/nachtwerkers ligt dit percentage nog iets hoger (38%).

8.2 Onveiligheid: vergelijking voor- en nameting

Bewoners

Bij beide metingen zijn twee vragen naar onveiligheidsgevoelens gesteld. De vragen luiden als volgt:

- Voelt u zich **overdag** wel eens onveilig in Randwyck?
- Voelt u zich 's **avonds** wel eens onveilig in Randwyck?

Het percentage dat zich overdag wel eens onveilig voelt is iets gedaald (van 4,1 % naar 2,5%). Dit verschil is echter niet significant.

De gevoelens van onveiligheid 's avonds zijn bij de nameting eerder toe dan afgenomen. Bij de voormeting zei 33 % zich wel eens onveilig te voelen, bij de nameting is dit percentage gestegen naar 40%. Het verschil is net niet significant (Chi-kwadraat = 3.05, df = 1, p = .08).

Gebruikers

Bij beide metingen zijn de volgende twee vragen gesteld.

- Voelt u zich 's avonds/'s nachts wel een onveilig als u op weg bent van of naar uw werk?
- Voelt u zich 's avonds/'s nachts wel eens onveilig in het gebouw waar u werkt?

Het percentage dat zich 's avonds/'s nachts wel eens onveilig voelt is bij de mannen nagenoeg gelijk gebleven en bij de vrouwen gedaald (van 57% naar 31%). Het verschil is net niet significant (Chi-kwadraat = 2.94, df = 1, p = .08).

De gevoelens van onveiligheid in het gebouw waar men werkt zijn bij de mannen ook gelijk gebleven en bij de vrouwen significant afgenomen: van 29% naar 0% (Chi-kwadraat = 5.68, df = 1, p = .02).

8.3 Vermijding: vergelijking voor- en nameting

Over het onderwerp vermijding zijn de volgende vragen gesteld.

- Zijn er in Randwyck plekken of straten waar u 's avonds **liever** niet alleen zou komen? Zo ja, welke plekken of straten zijn dat?
- Zijn er in Randwyck plekken of straten waar u 's avonds **zeker** niet alleen zou komen? Zo ja, welke plekken of straten zijn dat.

De beantwoording is in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 6: Vermijding bij voor- en nameting (in %)

Zijn er plekken waar men liever niet komt	Bewoners		Gebruikers	
	Voor (n = 317)	Na (n = 281)	Voor (n = 124)	Na (n = 104)
Ja	65	65	35	27
Nee	13	13	13	17
Weet niet	22	22	52	56
Totaal	100	100	100	100

Zijn er plekken waar men zeker niet komt	Bewoners		Gebruikers	
	Voor (n = 317)	Na (n = 273)	Voor (n = 124)	Na (n = 104)
Ja	39	40	19	14
Nee	33	27	13	25
Weet niet	28	33	68	61
Totaal	100	100	100	100

Voor de bewoners is de situatie bij de voormeting en bij de nameting nagenoeg gelijk. Bij beide metingen zegt tweederde van de bewoners dat er straten zijn in Randwyck waar men **liever** niet komt. Het beperkte verschil bij de tweede vraagstelling (**plekken** waar men **zeker** niet komt) is niet significant.

Bij de avond/nachtwerkers scoort de categorie 'weet niet' telkens het hoogst. Tevens zien we bij de avond/nachtwerkers een afname van het vermijdingsgedrag. Bij de nameting zijn er significant minder avond/nachtwerkers die op bepaalde plaatsen in Randwyck liever niet komen. Bij nadere analyse blijkt dit effect zich bij mannen voor te doen (Chi-kwadraat = 5.84, df = 1, p = .05). Het geconstateerde verschil bij de tweede vraagstelling (plekken waar men **zeker** niet komt) doet zich vooral bij vrouwen voor. Doch dit verschil is niet significant.

De plekken waar men liever/zeker niet alleen zou komen zijn bij voor- en nameting gelijk gebleven. Het gaat in de meeste gevallen om gebieden (met name fietspaden en parkeerplaatsen) rondom bedrijfsgebouwen (zoals MECC, Provinciehuis, Ziekenhuis, de Limburger, postkantoor, RUL, Vrije School en Sporthal).

De vermenging van twee functies (wonen en werken) blijkt dus als nadelige consequentie te hebben dat de omgeving van bedrijfsgebouwen 's avonds als verlaten en daardoor onveilig wordt ervaren.

Andere plaatsen die als onveilig worden ervaren zijn:

- het fietstunneltje naar Heugem;
- het station Randwyck;
- de Praaglaan (het donkere stuk).

8.4 Angst voor slachtofferschap: vergelijking voor- en nameting

Bewoners

Aan bewoners is gevraagd of men wel eens bang is om slachtoffer te worden van een aantal vormen van criminaliteit zoals inbraak, lastig gevallen worden, vandalisme en diefstal.

De resultaten van de voor- en nameting zijn in tabel 7 weergegeven.

Tabel 7: Angst voor slachtofferschap bij bewoners (in %)

Percentage dat bang is om slachtoffer te worden van:	Voormeting (n = 317)	Nameting (n = 281)
Inbraak/insluiping	44	48
Inbraak (tijdens eigen afwezigheid)	72	71
Vernieling/beschadiging	20	21
Graffiti	13	12
Fietsdiefstal	17	16
Diefstal (delen) auto	14	20
Inbraak in auto	18	23
Lastig gevallen worden	22	20

De angst voor slachtofferschap is bij het merendeel van de delicten gelijk gebleven. Bij inbraak (als men zelf thuis is), bij diefstal van (onderdelen van) auto en bij auto-inbraak zien we een tendens tot stijging van de angstpercentages. De gevonden verschillen zijn echter niet significant.

Bij beide metingen springt de angst om slachtoffer te worden van inbraak als men zelf niet thuis is, eruit qua omvang.

Gebruikers

De vraag of men bang is om slachtoffer te worden van criminaliteit, is ook aan de avond/nachtwerkers gesteld (tabel 8).

Tabel 8: Angst voor slachtofferschap bij gebruikers³⁶

Percentage dat bang is om slachtoffer te worden van:	Mannen		Vrouwen	
	Voor (n = 89)	Na (n = 86)	Voor (n = 35)	Na (n = 16)
Lastig gevallen worden onderweg van/naar werk	14 (16%)	13 (15%)	19 (54%)	5 (31%)
Vernieling/beschadiging	21 (24%)	18 (21%)	15 (43%)	4 (25%)
Graffiti	5 (6%)	3 (3%)	3 (9%)	1 (6%)
Fietsdiefstal	22 (25%)	25 (29%)	15 (43%)	4 (25%)
Diefstal (delen) van auto	36 (40%)	17 (20%)	14 (40%)	4 (25%)
Inbraak in auto	38 (43%)	27 (31%)	14 (40%)	5 (31%)

³⁶ Vanwege de kleine aantallen, met name bij de vrouwen, worden niet alleen percentages maar ook de exacte aantallen weergegeven.

Bij de categorie 'mannen' is sprake van een significante daling bij de variabele 'angst om slachtoffer te worden van het delict diefstal (onderdelen) van auto' (Chi-kwadraat = 8.86, df = 1, p = .003). Bij de meeste andere delicten zijn de angst-percentages ongeveer gelijk gebleven.

Bij de categorie 'vrouwen' zien we bij bijna alle delicten een tendens tot afname van de angst voor slachtofferschap. De gevonden verschillen tussen voor- en nameting zijn echter nergens significant.

8.5 Slachtofferschap

In de tabellen 9 en 10 is voor bewoners en gebruikers weergegeven van welke delicten men slachtoffer is geworden gedurende de laatste 12 maanden voorafgaand aan de voormeting én voorafgaand aan de nameting.

Tabel 9: Slachtofferschap bij bewoners (in aantallen en in %)

Aantal slachtoffers laatste 12 maanden	Bewoners	
	Voor (n = 317)	Na (n = 281)
Inbraak	7 (2%)	4 (1%)
Poging inbraak	17 (6%)	7 (2%)
Vernieling/beschadiging	33 (10%)	32 (11%)
Graffiti	9 (3%)	9 (3%)
Fietsdiefstal	11 (3%)	9 (3%)
Diefstal (onderdelen) auto	2 (1%)	7 (3%)
Auto-inbraak	4 (1%)	3 (1%)
Lastig gevallen	7 (2%)	7 (3%)

Het slachtofferschap is voor alle delicten nagenoeg gelijk gebleven. Het grootste verschil doet zich voor bij 'poging inbraak', doch ook dit verschil is niet significant.

Het gevonden verschil bij het delict 'poging inbraak' wordt echter groter als we niet kijken naar het aantal slachtoffers, maar naar het aantal pogingen:

- In de 12 maanden voorafgaand aan de voormeting werden 24 inbraakpogingen gemeld. Bij de nameting is dit aantal gedaald tot 9 pogingen.

Tabel 10: Slachtofferschap bij gebruikers (in aantallen)³⁷

Aantal slachtoffers laatste 12 maanden	Gebruikers	
	Voor (n = 124)	Na (n = 104)
Vernieling/beschadiging	8	6
Graffiti	-	2
Fietsdiefstal	4	4
Diefstal (onderdelen) auto	-	3
Inbraak auto	2	-
Lastig gevallen	1	3

Tabel 10 laat zien dat het aantal slachtoffers bij voor- en nameting bij alle delicten gering is. Verder is er in de situatie bij de nameting weinig veranderd in vergelijking met de voormeting.

8.6 Leefbaarheid

Tijdens de voor- en nameting hebben we bewoners en gebruikers een lijst met problemen voorgelegd en gevraagd om aan te geven in hoeverre deze in hun woon-/werkbuilt een rol spelen. De top-4 van problemen is voor een belangrijk deel gelijk gebleven en ziet er als volgt uit³⁸.

Voormeting	Nameting
1 Te weinig speelmogelijkheden (36 %)	1 Te weinig speelmogelijkheden (45 %) ³⁹
2 Gebrek aan parkeerruimte (29 %)	2 Auto's die te snel rijden (24 %)
3 Gebrekkige straatverlichting (21 %)	3 Gebrek aan parkeerruimte (22 %)
4 Auto's die te snel rijden (19 %)	4 Onvoldoende onderhoud groen (26 %)

Het ontbreken van voldoende speelmogelijkheden springt er in beide metingen uit wat betreft de ernst van het probleem. Een opmerkelijk gegeven is verder dat het probleem 'gebrekkige straatverlichting' bij de nameting aanzienlijk is afgenomen. Bij de voormeting ervaaarde 21% de straatverlichting duidelijk als een probleem, bij de nameting is dit percentage gedaald tot 10%. (Dit heeft wellicht te maken met verbeteringen die op dit punt zijn aangebracht). Bij de overige items doen zich geen opmerkelijke verschuivingen voor.

Het rapportcijfer dat bewoners geven voor Randwyck als wijk om in te wonen is bij beide metingen nagenoeg gelijk. Bij de voormeting lag de gemiddelde waardering op 7.1, bij de nameting is dat 7.2 geworden.

37 Vanwege de kleine aantallen zijn percentages weggelaten en is de uitsplitsing naar sekse achterwege gelaten.

38 Tussen haakjes staat het percentage bewoners dat dit item duidelijk als een probleem ervaart.

39 Het verschil tussen voor- en nameting doet zich ongeveer even sterk voor bij de alleenstaanden als bij de gehuwden/samenwonenden.

De top-4 van problemen bij de avond/nachtwerkers is nagenoeg gelijk gebleven⁴⁰, alleen de volgorde is veranderd⁴¹.

- 1 Onvoldoende toevoerwegen: 39% (42%).
- 2 Gebrek aan parkeerruimte: 24% (27%).
- 3 Te weinig fietsvoorzieningen: 21% (23%).
- 4 Gebrekkige straatverlichting: 18% (27%).

Ook hier is het meest urgente probleem nog niet aangepakt. De gebruikers van Randwyck vinden vooral de toegankelijkheid van de wijk een probleem. Ook hier zien we een (beperkte) afname van de omvang van het probleem 'gebrekkige straatverlichting'.

De ondervraagde gebruikers gaven bij de voormeting een gemiddeld rapportcijfer van 6.0 voor Randwyck als wijk om in te werken. Bij de nameting is de gemiddelde waardering 5.9 geworden.

8.7 Samenvatting en conclusies

In de effectmeting is nagegaan in hoeverre veranderingen hebben plaatsgevonden op het gebied van veiligheid, vermijding en slachtofferschap en aantrekkelijkheid van de wijk in de periode van één jaar waarin het beveiligingsplan in Randwyck is uitgevoerd.

Uit de nameting blijkt in de eerste plaats dat een aanzienlijk deel van de ondervraagde bewoners (32%) zegt zich veiliger te voelen in de avond en/of nacht dankzij het beveiligingsplan. Bij de avond/nachtwerkers ligt dit percentage op 38%.

In schema 1 worden alle gevonden verschillen tussen voor- en nameting schematisch weergegeven.

40 De percentages die genoemd worden zijn niet gecorrigeerd voor de variabele 'seks', die verschilt per meting. De verschillen tussen beide seksen zijn echter beperkt.

41 Tussen haakjes staat het percentage dat het item bij de voormeting duidelijk als een probleem ervaarde.

Schema 1: Effecten onveiligheid, vermijding en (angst voor) slachtofferschap en leefbaarheid

	Bewoners	Gebruikers
Onveiligheid-Vermijding		
Onveiligheid overdag	.	n.v.t.
Onveiligheid 's avonds/'s nachts	+	—
Onveiligheid 's avonds/'s nachts in gebouw waar men werkt	n.v.t.	—
Vermijding (ergens liever niet komen)	.	—
Vermijding (ergens zeker niet komen)	.	—
Angst voor slachtofferschap		
Inbraak/insluiping	.	n.v.t.
Vernieling/beschadiging	.	—
Graffiti	.	.
Fietsdiefstal	.	—
Diefstal (delen) auto	+	—
Inbraak auto	+	—
Lastig gevallen worden	.	—
Slachtofferschap		
(poging) inbraak	—	n.v.t.
Vernieling/beschadiging	.	.
Graffiti	.	.
Fietsdiefstal	.	.
Diefstal (delen) auto	.	.
Auto-inbraak	.	.
Lastig gevallen	.	.
Aantrekkelijkheid Randwyck		
Rapportcijfer	.	.

- . betekent geen verschil.
- betekent tendens tot afname onveiligheid/vermijding/slachtofferschap.
- significante afname onveiligheid/vermijding/slachtofferschap.
- + tendens tot toename onveiligheid/vermijding/slachtofferschap.
- ++ significante toename onveiligheid/vermijding/slachtofferschap.

Conclusie

Een derde deel van de bewoners geeft zelf aan zich veiliger te voelen door het beveiligingsplan. Deze verandering in beleving kan echter niet gestaafd worden door de effectmeting. Op enkele punten is zelfs een tendens tot toename van de onveiligheidsproblematiek.

Bij de avond/nachtwerkers in Randwyck wordt de afname in onveiligheid die een gedeelte van de onderzoeksgroep zelf constateert op een aantal punten wel bevestigd door de vergelijking van voor- en nameting.

Op het gebied van onveiligheidsgevoelens, vermijding en angst voor slachtofferschap, is sprake van een tendens tot afname. Op een drietal punten ('onveiligheid in het gebouw waar men werkt', 'liever vermijden' en 'angst om slachtoffer te worden van auto-diefstal' is sprake van een significante afname.

Ten aanzien van het daadwerkelijke slachtofferschap zijn nauwelijks verschillen te constateren; wel lijkt er sprake te zijn van een afname van het aantal inbraakpogingen bij bewoners.

De waardering voor Randwyck als wijk om in te wonen/werken is niet veranderd. Dit gaat samen met het feit dat de grootste problemen op het gebied van de leefbaarheid gelijk zijn gebleven. Hierbij gaat het om: het ontbreken van voldoende speelmogelijkheden en van voldoende toevoerwegen naar de bedrijven in de wijk.

9 Politiecijfers

Door middel van analyse van politiegegevens zal de vraag beantwoord worden of er sprake is van een stabilisering van de criminaliteit sinds de start van het beveiligingsplan.

Men dient zich bij het lezen van deze cijfers te realiseren dat deze politiegegevens betrekking hebben op aangiften. Feiten waarvan geen aangifte werd gedaan, blijven dus buiten beschouwing⁴².

In tabel 11 is het aantal geregistreerde delicten in Randwyck per maand voor de laatste vier jaar weergegeven.

Tabel 11: Aangiften Randwyck

	1988	1989	1990	1991
Januari	2	5	19	11
Februari	2	6	8	15
Maart	3	6	21	22
April	2	9	5	10
Mei	5	8	16	16
Juni	5	16	13	23
Juli	3	4	6	11
Augustus	5	14	8	6
September	13	13	14*	31
Oktober	13	17	13	24
November	10	12	9	16
December	5	13	5	14
Totaal	71	121	137	199

* = Start beveiligingsplan.

Het overzicht in tabel 11 maakt direct duidelijk dat er sprake is van een gestage toename van de criminaliteit. Sinds 1988 is de geregistreerde criminaliteit sterk gestegen (van 71 naar 199 geregistreerde delicten). De toename per jaar is in tabel 12 weergegeven.

42 Bij de vraag naar slachtofferschap (van bewoners en gebruikers) die in hoofdstuk 8 werd beantwoord, speelt deze beperking geen rol. Het gaat hierbij echter om zeer kleine aantallen, waarbij overigens wel sprake is van een stabilisering.

Tabel 12: Ontwikkeling criminaliteit

	Toename aangiften per jaar	
	absoluut	percentueel
1989	42	70%
1990	16	13%
1991	62	45%

De stijging van het aantal aangiften was in 1991 in **absolute** zin het grootst (namelijk van 137 in 1990 naar 199 in 1991). In 1990 is de criminaliteit nauwelijks toegenomen; 1989 liet echter **naar verhouding** de grootste stijging zien (een toename van 70%).

Om na te kunnen gaan of er ondanks de gesignaleerde toename een preventieve werking toegeschreven kan worden aan het beveiligingsplan dienen twee gelijke periodes (vóór en na de start van het project) met elkaar vergeleken te worden. Aangezien het beveiligingsplan in september 1990 van start ging is een verantwoorde vergelijking, de vergelijking tussen september 1989-september 1990 en september 1990 en september 1991.

Tabel 13: Vergelijking voor en na start beveiligingsplan

	Aantal aangiften	
	Voor	Na
September	13	14
Oktober	17	13
November	12	9
December	13	5
Januari	19	11
Februari	8	15
Maart	21	22
April	5	10
Mei	16	16
Juni	13	23
Juli	6	11
Augustus	8	6
Totaal	151	155

Tabel 13 laat zien dat de criminaliteit in de twaalf maanden voor de start van het project en in dezelfde periode daarna, nagenoeg gelijk gebleven is.

Wanneer we de tabel nader bekijken, blijkt dat er in de eerste zes maanden **na** de start van het project sprake is van een daling (in vergelijking met de periode september 1989-februari 1990). In de periode februari-augustus 1989 zien we echter een stijgende tendens (in vergelijking met de periode februari-augustus 1990). Deze stijgende tendens zet zich voort en komt het meest duidelijk tot uiting in de vergelijking van de periodes september-december 1990 en september-december 1991.

In de periode september-december 1990 werden in totaal 41 aangiften gedaan, in de periode september-december 1991 was sprake van 85 aangiften. Voor alle duidelijkheid: voor beide periodes geldt dat het beveiligingsplan van kracht is. We hebben de politiecijfers over deze twee periodes nader geanalyseerd om na te gaan waar de stijging van het aantal aangiften uit voort komt. (Waarbij het beveiligingsplan dus als een constante beschouwd kan worden). Bij deze analyse is gekeken naar soort delict, tijdstip waarop delict plaatsvond en naar pleegplaats.

Tabel 14: Vergelijking wat betreft type delict

	Aantal aangiften	
	Sept-dec '90	Sept-dec '91
Diefstal uit/van auto (motor, caravan)	10	20
Diefstal (brom)fiets	6	6
Diefstal overig	12	43
(Poging) inbraak woning/bedrijf e.d.	4	1
Vernieling auto	4	2
Vernieling overig	2	1
Overig:		
- overlast jeugd	1	
- openlijke geweldpleging	1	
- mishandeling	1	1
- oplichting		1
- zakkenrollerij		1
Totaal	41	85

Tabel 14 laat zien dat de geregistreerde criminaliteit voor het merendeel betrekking heeft op het delict diefstal. Van andere delicten wordt nauwelijks aangifte gedaan. Vergelijking met de slachtoffercijfers (paragraaf 8.5) maakt duidelijk dat van het delict vernieling (33 bewoners werden hiervan slachtoffer in 1991) zelden aangifte wordt gedaan. Vermoedelijk gaat het deels om kleine vernielingen. De toename van het aantal aangiften in het najaar 1992 heeft betrekking op de aangiften van diefstal van/uit auto en van diefstal in het algemeen. Het aantal (brom)fietsdiefstallen is constant gebleven.

Tabel 15: Vergelijking wat betreft tijdstip waarop delict plaatsvond*

	Aantal aangiften	
	Sept-dec- '90	Sept-dec '91
Nacht 24.00-6.00 uur	10	13
Ochtend 6.00-12.00 uur	3	6
Middag 12.00-18.00 uur	9	22
Avond 18.00-24.00 uur	14	17
Onbekend	5	27
Totaal	41	85

* = Deze vergelijking geeft geen exacte informatie aangezien het tijdstip vaak niet exact bekend is. De indeling is als volgt gemaakt: er is steeds gekozen voor het dagdeel waarin de meeste uren vallen. Bijvoorbeeld wanneer als tijdstip stond aangegeven tussen 20.00 en 7.00 uur is gescoord in het dagdeel 'nacht'. Op de opgave tussen 17.00 en 7.00 uur is gescoord in de categorie 'onbekend'.

De grootste stijging doet zich voor in de categorie onbekend. Hier is sprake van een toename met ruim 400%. Bij de bekende dagdelen ligt de toename tussen 20% en 140%. Er kunnen uit deze vergelijking geen duidelijke conclusies getrokken worden. De toename in de categorie onbekend heeft waarschijnlijk vooral te maken met de eerder geconstateerde toename van een bepaald soort delicten (met name diefstallen).

Uit de analyse naar pleegplaats blijkt dat er sprake is van een beperkt aantal grote verschuivingen⁴³.

Tabel 16: Vergelijking naar (belangrijke) pleegplaatsen

	Aantal aangiften	
	Sept-dec- '90	Sept-dec '91
P. Debeyelaan	2	31
Molensingel	-	9
Forum	6	14
Sorbonnelaan	2	8

De grootste toename doet zich voor in de P. Debeyelaan. Deze laan wordt in 1991 31 keer als pleegplaats genoemd; in 1990 is dat slechts twee keer het geval. Over de pleegplaats zijn ook nog nadere gegevens bekend. Grote instellingen/-bedrijven zijn met name genoemd in de aangiften⁴⁴.

43 Bij de overige straten die als pleegplaats genoemd worden in de aangiften blijven de aantallen in beide periodes beneden de vijf.

44 We gaan er dan vanuit dat dit stelselmatig is gebeurd.

Tabel 17: Vergelijking nadere gegevens belangrijkste pleegplaatsen

	Aantal aangiften	
	Sept-dec '90	Sept-dec '91
P. Debeyelaan		
diefstal uit AZM	2	17
Diefstal uit auto	-	6
diefstal (vanaf) auto	-	3
diefstal (vanaf) fiets	-	3
zakkenrollerij	-	1
oplichting AZM	-	1
	----	----
Totaal	2	31
Molensingel		
(poging) diefstal uit bedrijf	-	5
diefstal auto	-	1
diefstal auto vanaf terrein	-	3
	----	----
Totaal	-	9
Forum		
diefstal uit MECC	2	9
diefstal uit hotel	1	1
diefstal (uit) auto	2	4
poging inbraak geldautomaat	1	-
	----	----
Totaal	6	14
Sorbonnelaan		
diefstal uit sporthal	2	4
poging inbraak sporthal	-	1
diefstal uit/inbraak in kantine	1	1
fietsdiefstal	-	1
poging zware mishandeling	-	1
	----	----
Totaal	3	8

Deze nadere gegevens laten zien dat de stijging in het aantal aangiften in belangrijk mate is terug te brengen tot de ontwikkeling die de wijk heeft door gemaakt (de komst van het AZM en de toename van activiteiten in het MECC).

Het aantal diefstallen uit AZM en MECC is in een jaar tijd gestegen van vijf naar 27. Het aantal diefstallen van (uit) auto's steeg van twee naar dertien⁴⁵.

Wanneer we de aantallen aangiften van de P. Debeyelaan en het Forum buiten beschouwing laten, dan ziet de vergelijking (per maand) tussen het najaar 1990 en het najaar 1991 er als volgt uit.

45 Het AZM heeft een eigen beveiligingsdienst. Op de parkeerplaats van het AZM wordt niet gesurveilleerd door SafeNed. SafeNed surveilleert wel op de parkeerplaatsen van het MEC, doch niet als hier festiviteiten plaatsvinden. Dan is er sprake van betaald parkeren.

Tabel 18: Vergelijking najaar 1990-najaar 1991* excl. P. Debeylaan en Forum

	Aantal aangiften	
	Sept-dec. '90	Sept-dec- '91
September	13 (14)	15 (31)
Oktober	9 (13)	14 (24)
November	8 (9)	8 (16)
December	3 (5)	8 (14)
Totaal	33 (41)	40 (85)

* = Tussen haakjes zijn de totale aantallen aangiften weergegeven.

De factor 'ontwikkeling van de wijk' speelt in elke maand ongeveer in gelijke mate een rol. De eerder geconstateerde toename van 107% (van 41 naar 85 aangiften) is gereduceerd tot 21 % (van 33 naar 40) en kan dus voor 80% verklaard worden door de komst van het AZM en de uitbreiding van MECC.

Conclusie

Op basis van de aangiftecijfers kan geconcludeerd worden dat het beveiligingsplan in de beginperiode (de eerste vijf maanden) geleid heeft tot een **afname** van de geregistreerde criminaliteit. Daarna is het aantal aangiften steeds meer gaan stijgen. Wanneer we de eerste twaalf maanden, dat het beveiligingsplan bestaat, als totaliteit bekijken, dan kan gesproken worden van een **stabilisering** van de geregistreerde criminaliteit.

De stijging die zich na de eerste twaalf maanden voordoet kan voor 80% worden toegeschreven aan de komst van het AZM en (in mindere mate) aan de uitbreiding van activiteiten van het MECC. Wanneer we deze factoren elimineren, dan blijft er dus een beperkte stijging over, hetgeen betekent dat de stabilisering zich niet heeft voortgezet. De gestelde doelstelling is dus alleen in de eerste twaalf maanden gerealiseerd.

De politiegegevens maken ook duidelijk dat de aanwezigheid van het AZM in Randwyck om aanvullende maatregelen vraagt teneinde de toename van de criminaliteit te doen keren.

Tenslotte kunnen uit de vergelijking tussen aangiftecijfers en onderzoeksgegevens over slachtofferschap nog enkele conclusies getrokken worden.

- Er is onder bewoners sprake van een veelvoorkomende vrees om slachtoffer te worden van inbraak. Het beveiligingsplan heeft hier niets aan veranderd. Toch laten aangiftecijfers en de slachtoffercijfers zien dat inbraak eigenlijk heel weinig voorkomt.
- De toename van het aantal autodiefstallen/c.q. inbraken zien we weerspiegeld bij de bewoners in een toenemende angst om slachtoffer te worden van deze delicten.
- Bij de avond/nachtwerkers zien we een andere ontwikkeling. De angst om slachtoffer te worden van auto-inbraak/diefstal was groot maar is het laatste jaar minder geworden. Dit effect kan toegeschreven worden aan de bewakers van SafeNed die regelmatig aanwezig zijn op de parkeerplaatsen van de meeste bedrijfsgebouwen in Randwyck⁴⁶

46 Niet op de parkeerplaats van het AZM. Het AZM heeft een eigen beveiligingsdienst.

10 Samenvatting en conclusies effectmeting

In het kader van het beveiligingsplan rijdt er gedurende zeven dagen per week tussen 19.00 uur 's avonds en 7.00 uur 's ochtends een surveillancewagen van SafeNed door Randwyck. Tijdens deze surveillance wordt tevens een controle uitgevoerd in en rondom bedrijven die meedoen aan het project.

Door middel van onderzoek is nagegaan of deze preventieve surveillance heeft geleid tot:

- 1 een afname van onveiligheidsgevoelens bij bewoners en bij mensen die in de avond/nacht in Randwyck werken;
- 2 een stabilisering van de feitelijke criminaliteit in Randwyck.

Om deze vragen te kunnen beantwoorden is een voormeting en een nameting onder bewoners en gebruikers gehouden.

Er is twee keer een a-selectie steekproef getrokken uit alle huishoudens in Randwyck. Respectievelijk 317 en 282 huishoudens hebben de schriftelijke vragenlijst geretourneerd. Dit is respectievelijk 63% en 65% van alle benaderde huishoudens in Randwyck.

Het gebruikersonderzoek werd beperkt tot de mensen die in de avond/nacht in Randwyck werken. Met een steekproef van 300 enquêtes werd circa 60% van deze groep benaderd.

Hiervan hebben er 124 meegedaan aan de voormeting en 104 aan de nameting. Ook hier ging het om schriftelijke enquêtes.

Eenderde van de bewoners geeft zelf aan (in de nameting) dat men zich veiliger voelt in de avond/nacht door de aanwezigheid van SafeNed. Dit positieve resultaat wordt echter niet ondersteund door de effectmeting (de vergelijking tussen voor en nameting).

Bij de avond/nachtwerkers is het onderzoeksresultaat gunstiger. Deze mensen hebben ook directer te maken met het project. Ongeveer de helft heeft wel eens een bewaker van SafeNed ontmoet. De belangrijkste ontwikkelingen zijn een afname van het gevoel van onveiligheid in het gebouw waarin men werkt en een afname van de neiging om bepaalde plekken te vermijden.

Hoewel de eerste doelstelling van het project (een afname van onveiligheid) niet op alle fronten is gerealiseerd kan er zeker een preventieve werking aan het project worden toegeschreven.

Wil men dit preventieve effect voor bewoners ook op de langere duur handhaven, dan lijkt bijstelling van het project noodzakelijk. Deze verwachting wordt vooral gevoed door het feit dat een groot deel van de bewoners twijfels heeft over het nut van het project voor de bewoners (we komen hier in de eindconclusies en aanbevelingen nader op terug).

Een stabilisering van de criminaliteit is alleen over de eerste 12 maanden na de start van het project gerealiseerd. De stijging in het aantal aangiften die echter al na de vijfde maand inzet is voor 80% toe te schrijven aan de komst van het AZM. Deze betreft met name diefstal uit het AZM en diefstal van (uit) auto's op de parkeerplaats bij het AZM (en in mindere mate het MECC).

Ook als we deze stijging bij het AZM buiten beschouwing laten dan is er (na de eerste 12 maanden) sprake van een lichte toename van de feitelijke criminaliteit (met 20%).

Dit betekent dat de tweede doelstelling op de langere duur niet meer volledig is gerealiseerd⁴⁷.

Voor een beheersing van de criminaliteit in Randwyck is het echter op de eerste plaats van belang dat de diefstallen in en rondom het AZM worden aangepakt.

47 Wij gaan hier uit van het gestelde criterium: stabilisering van de feitelijke criminaliteit (zie ook paragraaf 6.1).

Deel 3:

Generale conclusies en aanbevelingen

11 Generale conclusies en aanbevelingen

Dit deel van het onderzoek bevat drie paragrafen:

- 1 Conclusies.
- 2 Aanbevelingen voor continuering van het beveiligingsplan in Randwyck met eventueel uitbreiding naar andere wijken.
- 3 Lessen voor gemeenten die vergelijkbare projecten willen starten.

11.1 Conclusies

De proces-evaluatie heeft aangetoond dat het gemeenschappelijk beveiligingsplan tot tevredenheid van de betrokken partijen functioneert. Uiteraard waren er kinderziekten. Die zijn tijdig gediagnostiseerd en verholpen. De participanten ervaren in de praktijk de voordelen die het plan hen biedt.

- Voor de politie heeft het plan een positief effect op de werkdruk. Het aantal aangiften is in het eerste projectjaar niet toegenomen, wat in een, in inwoner-aantal, groeiende wijk, opmerkelijk is. Ook komen er minder (nodeloze) alarmeringen bij de politie binnen. Uit een analyse van gegevens van SafeNed en de politie blijkt dat SafeNed de afhandeling van een kwart van alle alarmmeldingen voor haar rekening neemt. Uit de gesprekken hebben we ook kunnen afleiden dat het beveiligingsbedrijf als eerste op een alarmmelding reageert en pas de politie inschakelt als dat nodig is. In veel gevallen gaat het om loos alarm, waar-bij te gevoelig afgestelde apparatuur de boosdoener is.
- De gemeente geeft aan dat de gemeentelijke eigendommen in Randwyck minder aan vernielingen onderhevig zijn dan voorheen. Een ander voordeel betreft de werkgelegenheid. Door de gemeentelijke steun aan het project hebben minimaal negen langdurig werklozen een baan gevonden.
- Datzelfde aspect is van belang voor het GAB. De investering in een omscholingsproject heeft een hoog rendement aan geslaagden voor het beveiligingsdiploma opgeleverd en geleid tot verwijdering van negen kaarten uit de bak met het opschrift 'werkzoekenden'.
- De VBR, zowel het bestuur als de leden, ervaart dat de criminaliteit bij de deelnemende objecten laag, c.q. afwezig is, hetgeen overeenkomt met de doelstelling van het beveiligingsplan.
- Tenslotte heeft het ingeschakelde beveiligingsbedrijf door de uitvoering van het plan het aantal klanten en daarmee de omzet zien groeien.

De tevredenheid die uit de interviews met de verschillende betrokkenen naar voren kwam, blijkt (voor zover dat objectief kan worden vastgesteld) op grond van andere onderzoeksresultaten terecht te zijn.

Uit de gehouden enquêtes onder de bewoners van Randwyck en mensen die er 's avonds of 's nachts werken (verder kortweg gebruikers) blijkt dat een overgrote meerderheid van beide groepen het project kent en dat ook hier een positief oordeel over het project overheerst.

Aan de hand van de effectmeting zijn ten aanzien van de ontwikkeling van de criminaliteit en de onveiligheidsbeleving de volgende conclusies te trekken.

- De geregistreerde criminaliteit in Randwyck heeft zich de eerste twaalf maanden na invoering van het beveiligingsplan gestabiliseerd, nadat in het jaar daarvoor (1989) de geregistreerde criminaliteit flink was gestegen.

De resultaten van de gehouden enquêtes onder de bewoners bevestigen dit beeld. Voor de meeste delicten is het slachtofferpercentage voor beide categorieën over het jaar 1990 (voormeting) gelijk aan dat over het jaar 1991 (nameting). Bij de pogingen tot inbraak (bij bewoners) is zelfs sprake van een dalende tendens.

- Het beeld van de stabilisering wordt doorbroken vanaf september 1991. Volgens de gegevens over de geregistreerde criminaliteit blijkt zich dan een sterke stijging voor te doen, die voor een belangrijk deel voor rekening komt van diefstallen die plaatsvinden in het MECC en het AZM en van diefstallen van/uit auto's in de omgeving van het AZM en (in mindere mate) het MECC. De stijging van het aantal diefstallen uit auto's zet zich in vanaf het moment dat het AZM in gebruik is genomen. Kennelijk heeft het beveiligingsplan in zijn huidige vorm weinig of onvoldoende preventieve werking ten aanzien van dit feit, hetgeen ook samenhangt met het feit dat SafeNed tijdens evenementen in het MECC niet op de parkeerplaats surveilleert en dat het AZM-parkeerterrein (er kan 24 uur per etmaal geparkeerd worden, tegen betaling) niet in het plan is opgenomen.
- Een derde deel van de bewoners geeft bij de nameting aan zich veiliger te voelen door het beveiligingsplan. Voor deze verandering wordt echter bij vergelijking tussen de voor- en de nameting geen bevestiging gevonden in de antwoorden op de vragen naar specifieke aspecten van de (on)veiligheidsbeleving. Op enkele van deze aspecten, met name angst om slachtoffer te worden van diefstal van (onderdelen van) auto en diefstal uit auto en de onveiligheidsgevoelens 's avonds/'s nachts, vertonen de antwoorden van de bewoners zelfs een tendens tot toename.
- Eveneens een derde deel van de geënquêteerde avond/nacht-werkers van bedrijven en instellingen geeft aan zich veiliger te voelen door het beveiligingsplan. In tegenstelling tot de uitkomsten onder bewoners wordt hier wel een bevestiging gevonden in de antwoorden op de vragen naar specifieke aspecten van (on)veiligheidsbeleving. Voor de meeste aspecten van onveiligheidsbeleving is een tendens tot afname te constateren. Verder zijn er ook enkele significante verschillen. De gebruikers voelen zich veiliger in het gebouw waar men 's avonds/'s nachts werkt, ze vermijden minder vaak bepaalde plekken in de buurt en ze zijn minder bang voor diefstal van (onderdelen van) auto's. Dit laatste gegeven kan toegeschreven worden aan de aanwezigheid van de mensen van SafeNed op de parkeerplaatsen in de avond en nacht.

Op basis van deze uitkomsten kan worden vastgesteld dat de eerste twee hoofdoelen van het project, te weten de stabilisering van de criminaliteit in Randwyck en de vermindering van de onveiligheidsgevoelens in de eerste twaalf maanden na de start van het project voor een belangrijk deel gerealiseerd zijn.

Hierbij passen echter wel twee kanttekeningen:

- De bewoners hebben minder profijt van het beveiligingsplan dan de bedrijven en instellingen die in Randwyck gevestigd zijn. Uit de proces-evaluatie is reeds naar voren gekomen dat de betrokkenheid van de bewoners te wensen over liet. De wat ondergeschoven positie van de bewoners wordt nog eens bevestigd door de volgende resultaten van de effect-evaluatie:
 - . De waardering voor het project bij bewoners is bij de nameting afgenomen, ten opzichte van de voormeting; terwijl dit bij de gebruikers ongeveer gelijk is gebleven.

- Een substantieel deel van de bewoners (21 %) is het eens met de bewering dat het beveiligingsplan van en voor bedrijven en instellingen is en voor bewoners weinig nut heeft, en 42 % neemt een tussenpositie in (gedeeltelijk mee eens, gedeeltelijk mee oneens).
- Een derde deel van de bewoners vindt dat men onvoldoende geïnformeerd is over het beveiligingsplan. Van de bewoners die via een woningbouwvereniging participeren aan het project, vindt slechts 4 % de informatievoorziening onvoldoende.

De gebleken verschillen in effecten op onveiligheidsbeleving - voor gebruikers wel positief en voor bewoners niet - zijn overigens niet te verklaren uit het feit dat de gebruikers beter geïnformeerd zouden zijn. Het percentage gebruikers dat zich onvoldoende geïnformeerd acht, ligt immers nog hoger dan bij de bewoners. Waarschijnlijk is vooral van betekenis dat het percentage gebruikers dat ooit contact heeft gehad met een beveiligingsbeambte van SafeNed veel hoger ligt dan het percentage bewoners (43 % versus 6 %). Het is niet onaannemelijk dat juist door het directe contact met de 'eigen' beveiligers de veiligheidsbeleving positief wordt beïnvloed.

De stijging van het aantal diefstallen uit het MECC en het AZM en het aantal diefstallen uit auto's in de omgeving van het AZM en het MECC maakt duidelijk dat het beveiligingsplan niet alleen zaligmakend is; er zal meer moeten gebeuren om het criminaliteitsniveau laag te houden.

Ten aanzien van een andere hoofddoelstelling, te weten het bevorderen van de werkgelegenheid kan eveneens gesteld worden dat deze gerealiseerd is. In de eerste plaats hebben van de twaalf cursisten (waaronder één niet gediplomeerde medewerker van SafeNed) er elf binnen een jaar na afloop van het experiment het basisdiploma beveiliging gehaald. Voor het GAB was bij acht geslaagden al voldaan aan dit facet van de doelstelling. Daarnaast zouden acht personen binnen een jaar een baan in de beveiligingsbranche moeten verwerven. Deze doelstelling is precies bereikt. Van deze acht werken er vijf bij SafeNed. In totaal heeft slechts één persoon geen concreet uitzicht op een betrekking. Door het project zijn een aantal langdurig werklozen weer vast in het arbeidsproces opgenomen. Daarnaast heeft SafeNed, dank zij de groei van het bedrijf door het succesvolle project en de aanvullende contracten, nog meer mensen een plaats op de arbeidsmarkt kunnen bieden. Omdat landelijk gezien, de beveiligingsbranche een groeiend segment van de arbeidsmarkt vertegenwoordigt, valt het te betreuren dat het GAB niet van zins is verdere medewerking te verlenen aan omscholing van langdurig werklozen⁴⁸. Derhalve zal het Randwyckproject het zonder stagiaires moeten stellen, hetgeen jammer is voor langdurig werklozen met belangstelling voor een baan in de beveiliging, én voor de VBR, die daardoor een surveillance, uitgevoerd door twee personen, moet missen. Voor het VBR-bestuur was de inschakeling van stagiaires niet doel ván, maar middel tót de realisering van het project. Voor de gemeente was de aanwezigheid van de stagiaires echter het voor-naamste argument om in ruime mate financieel bij te dragen aan het project.

48 Bovendien is niet alleen het feit dat het beveiligingsdiploma kan worden behaald van belang. Het behalen van een diploma vormt op zich al een positieve wending in de carrièrelansen van de langdurig werkloze. Het vormt vaak een opstap naar ander betaald werk. De werkloze heeft laten zien dat hij weer met een vaste dagindeling kan functioneren en dat hij zelfstandig een taak tot een goed einde kan brengen.

Aangezien de doelstellingen van het project grotendeels gerealiseerd worden, is het enerzijds van belang om aanbevelingen te doen voor de continuering van het beveiligingsplan in Randwyck en eventueel andere wijken in Maastricht. Anderzijds kunnen op grond van de geleerde lessen over wat goed en minder goed is verlopen tijdens de opzet en uitvoering van het beveiligingsplan aanbevelingen gedaan worden voor andere gemeenten waar plannen voor soortgelijke projecten bestaan.

11.2 Aanbevelingen voor continuering in Randwyck

Uit de evaluatie komt naar voren dat ondanks het succes van het project de continuering van het beveiligingsplan geen vanzelfsprekendheid is.

Cru samengevat komt het erop neer dat (zoals bij meer preventieve projecten het geval is) het beveiligingsplan aan zijn eigen succes ten onder dreigt te gaan.

Een aantal bedrijven en instellingen heeft al te kennen gegeven de deelname aan het beveiligingsplan te heroverwegen, primair op grond van het eigen belang: het is rustig in de wijk en deelname aan het beveiligingsplan lijkt niet langer nodig om het eigen slachtoffer risico in te perken. Vermoedelijk speelt daarbij een rol dat SafeNed tijdens de loop van het project met veel participanten contracten heeft afgesloten voor aanvullende diensten. In die zin kan zelfs gesteld worden dat het project ten onder dreigt te gaan aan het succes van SafeNed.

Daarnaast wordt het gevoel dat deelname aan het beveiligingsplan niet meer zo nodig is in de hand gewerkt door de beperkte informatievoorziening aan de deelnemers over de activiteiten van SafeNed, het verloop van het project en de feitelijke ontwikkeling van de criminaliteit. Op de achtergrond speelt bij een aantal bedrijven en instellingen ook mee dat zij weliswaar bijdragen aan de collectieve beveiliging van Randwyck en daarmee ook aan de surveillance van het beveiligingsbedrijf door woongebieden, maar dat bewoners nauwelijks bijdragen in de kosten van het beveiligingsplan.

Met het oog op de continuering van het project is het dus, naast de vele inspanningen die de VBR zich al getroost, van belang dat de volgende vier aanbevelingen ter harte worden genomen:

- In de eerste plaats dient de informatievoorziening over het project te worden verbeterd. Daarbij gaat het in de eerste plaats om de deelnemers als direct belanghebbend. Zij dienen in ieder geval te worden geïnformeerd over de activiteiten die SafeNed onderneemt: de uitgevoerde controles en de geconstateerde incidenten. Daarbij is van belang dat de gegevens in een toegankelijke vorm worden aangeleverd. Meters computeruitdraai worden door geen mens gelezen; wel een periodiek overzicht waar per gecontroleerd object wordt aangegeven hoe vaak er gecontroleerd is en hoeveel incidenten (onderverdeeld in verschillende categorieën) er zijn geconstateerd.
- In de tweede plaats is het noodzakelijk om ook indirect betrokkenen (bewoners en mensen die in Randwyck werken) over de voortgang van het project en de geboekte resultaten te informeren. Dit zou kunnen gebeuren door periodiek een artikel in een wijkblad op te nemen of een eigen informatiebulletin uit te geven. Een uitgelezen mogelijkheid om de deelnemers te wijzen op de noodzaak om in het beveiligingsplan te blijven participeren is natuurlijk de sterke groei van het aantal diefstallen uit auto's. Daarnaast moet natuurlijk extra aandacht worden geschonken aan de diefstallen uit het MECC en het AZM. Dit is vooral een taak voor deze instellingen zelf. Wellicht is het zinvol dat deze instellingen een organisatie inschakelen die kan adviseren over preventie van diefstal. Daaraan moet

natuurlijk wel een visie gekoppeld zijn over de wijze waarop deze problemen moeten worden aangepakt. Het ligt vanuit het beveiligingsplan voor de hand om hier - zo mogelijk in samenwerking met de politie - tijdens de surveillance extra aandacht aan te besteden. Een probleem daarbij is dat grotendeels onbekend is op welke tijdstippen deze diefstallen voorkomen.

- In de derde plaats dienen de bewoners een andere rol in het beveiligingsplan te krijgen. Hier staan twee opties open.
Er kan worden gekozen om de surveillance door het woongebied te laten vervallen en de bewoners totaal uit te sluiten van deelname. Dit maakt het beveiligingsplan voor de bedrijven en instellingen goedkoper. Het betekent echter tevens dat het plan een groot deel van zijn charme verliest door de weg van de minste weerstand te kiezen. Bedrijven en instellingen hoeven niet meer te betalen aan de zorg voor hun directe omgeving en van bewoners wordt niet verwacht dat zij iets willen bijdragen voor een vergroting van de eigen veiligheid. Het plan zal zich in niets onderscheiden van ander vormen van collectieve beveiliging, waarbij eigenbelang (quantum-korting) de drijfveer is.
De tweede optie is gelegen in een goed opgezette acquisitie onder bewoners. Deze zou kunnen resulteren in de oprichting van een vereniging van bewoners die als volwaardige instelling in het beveiligingsplan participeert. De kosten van deelname moeten uit het lidmaatschap van de vereniging worden opgebracht. Overigens hoeft het tot stand brengen van een dergelijke vereniging zeker niet alleen een taak van de VBR te zijn. Er kan bijvoorbeeld worden overwogen om de oprichting van een dergelijke vereniging te koppelen aan een buurtpreventieproject. De gemeente en de politie zouden hierbij een initiërende rol kunnen vervullen.
In aansluiting op het bovenstaande punt is het van belang om het Gebruikers-overleg nieuwe impulsen te geven. Dit is bij uitstek het platform van waaruit verschillende partners en bewoners initiatieven kunnen ontplooien om de leefbaarheid in de wijk te optimaliseren.
- Een ander aandachtspunt in het beveiligingsplan betreft de beperkte rol van de politie, met name waar het de controlerende taken in het kader van de Wet op de Weerkrpns betreft. In dit verband verdient het aanbeveling de draad weer op te pakken en net als in de ontstaansperiode van het project regelmatig met het beveiligingsbedrijf te overleggen. De uitvoering van het beveiligingsplan en de daarbij aangetroffen incidenten bieden voldoende ruimte voor evaluerende gesprekken. Daarbij geven wij de voorkeur aan het coöperatieve controlemodel, waarbij de politie er voor waakt niet het beveiligingsbedrijf 'op het matje' te roepen, maar geregeld met het bedrijf informatie uitwisselt en bekijkt welke verbeteringen eventueel in de beveiliging van de wijk kunnen worden aangebracht. Voor de motivatie van het beveiligingsbedrijf is het van belang dat de politie hen als partner in de zorg voor een veilige wijk ziet.

Kortom er is nog veel werk aan de winkel om het voortbestaan van het beveiligingsplan in Randwyck te continueren. We constateren dat een public-private-partnership veel weg heeft van een relatie: je moet er hard aan blijven werken om die goed te houden. In dit verband is het dan ook sterk aan te bevelen om over één of twee jaar opnieuw een systematische evaluatie van het beveiligingsplan uit te voeren. Hierdoor kunnen nieuwe ervaringen gebundeld worden en nieuwe lessen getrokken worden.

11.3 Aanbevelingen voor uitbreiding naar andere wijken in Maastricht

De proces-evaluatie heeft laten zien dat het bestuur van de VBR het beveiligingsplan graag met andere wijken in Maastricht zou willen uitbreiden. De dichtsbijzijnde wijken waar participatie voor de hand ligt zijn Randwyck-Zuid II en Ceramique.

In de eerstgenoemde wijk zijn leden van de ondernemersvereniging (in oprichting) al volop bezig met een bezinning op de mogelijkheden voor een collectieve beveiliging van hun bedrijven. Dienaangaande hebben er al gesprekken plaatsgevonden met het bestuur van de VBR. Vanwege de aangrenzende ligging en de relatief beperkte omvang van dit industriegebied is aansluiting bij de VBR een logische stap, omdat daarmee een goede en goedkope beveiliging wordt verkregen.

Ten aanzien van Ceramique is het eigenlijk te vroeg om stellige uitspraken te doen. In eerste instantie zijn er nogal wat overeenkomsten met Randwyck. Ceramique is een volkomen nieuwe wijk, waarin een menging van de functies 'wonen' en 'werken' gepland is. Voorts is er plaats voor culturele voorzieningen. De wijk verkeert volop in het ontwerpstadium, waardoor op stedenbouwkundig gebied nog aandacht kan worden besteed aan de sociale veiligheid van de wijk. Het verschil met Randwyck is dat er geen grote bedrijven of instellingen van het kaliber MECC, AZM, Dagblad 'De Limburger' of Provinciehuis zijn gepland. Ceramique zal met betrekking tot de functie 'werken' vooral onderdak bieden aan detailhandel en kantoren. De bedrijven, die in een beveiligingsplan grote financiële injecties kunnen geven, ontbreken. Ceramique krijgt ook een duidelijke woonfunctie; er zijn 1600 woningen gepland. We hebben in Randwyck kunnen zien hoe belangrijk het is voor het voortbestaan van een beveiligingsplan dat bewoners zich betrokken voelen bij de wijk en samen met de andere belanghebbenden participeren in overlegorganen.

Daarom is het de vraag of het een goede zaak is de nieuwe wijk een kant en klaar beveiligingsplan voor te schotelen. Het zal de VBR ongetwijfeld enkele nieuwe leden opleveren, maar of het ook de steun van de gehele wijk (in dezelfde mate als in Randwyck) zal ontvangen blijft twijfelachtig. Immers, in Randwyck is aan het beveiligingsplan een bewustwordingsproces van bewoners en gebruikers aangaande preventie vooraf gegaan. Het lijkt ons een beter idee om met de toekomstige bewoners en gebruikers van Ceramique een overlegplatform op te richten waarin zich dat bewustwordingsproces kan voltrekken. Hulp van 'experts', zoals de leden van de VBR, de afdeling buurtbeheer van de gemeente en de wijkagent, is daarbij gewenst. Indien dan alsnog gekozen wordt voor aansluiting bij de VBR is dat zonder meer toe te juichen, omdat het dan gaat om de keuze van een hele wijk.

Ook in andere wijken van Maastricht leven plannen voor collectieve beveiliging. Ondernemers uit Beatrixhaven, een industrieterrein aan de periferie van Maastricht, hebben het VBR-bestuur al eens dienaangaande om advies gevraagd. De wil is aanwezig. Het is voor dit gebied, ons inziens, beter om een nieuw plan op te zetten - de afstand tot Randwyck is groot - waarbij de vraag kan worden gesteld of daarbij gekozen moet worden voor de inzet van een commercieel beveiligingsbedrijf. Immers er zijn al veel beveiligingsbedrijven werkzaam in Beatrixhaven, die een gevestigde relatie met hun klanten onderhouden. Wellicht moet hier gezocht worden naar een aanvullende vorm van toezicht vanuit een organisatie die zich inzet voor de terugleiding van langdurig werklozen naar de arbeidsmarkt. Het schijnt dat bij de gemeentelijke diensten dienaangaande creatieve gedachten aanwezig zijn.

11.4 Aanbevelingen voor projecten elders

Voor gemeenten die vergelijkbare projecten willen starten willen we nog enkele aanbevelingen doen. Ze betreffen het van de grond krijgen en het laten functioneren van een public-private-partnership en het inschakelen van langdurig werklozen bij beveiligingswerkzaamheden.

Een public-private-partnership op het gebied van beveiliging

De beginfase:

- Het is van belang dat de wijk waar een public-private-partnership tot stand moet komen gezond is, waarmee we bedoelen dat er geen overheersende problemen met bepaalde vormen van criminaliteit mogen zijn, zoals bijvoorbeeld een wijk die gekenmerkt wordt door grote problemen met drugs en prostitutie. Het hangt van de soort criminaliteit af. Hetzelfde geldt voor een wijk in verval. Een beveiligingsplan heeft kans van slagen als de wijk een positief geloof in de eigen toekomst uitstraalt.
- Het is evident dat die situatie meestal aangetroffen wordt in een nieuwe wijk. Deze biedt een uitstekende basis voor een collectief plan. Immers daar is zelden sprake (tenzij bij verhuisde bedrijven) van jarenlange relaties met verschillende beveiligingsbedrijven. Indien de wijk een menging van de functies 'wonen' en 'werken' bevat, zijn de vooruitzichten voor een financieel draagvlak florissanter.
- Voorts is het van belang dat de bewoners en gebruikers zich bewust worden van een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een prettige, veilige wijk. Dat proces kan plaatshebben in een platform van overleg waarin bewoners, gebruikers, gemeente en politie vertegenwoordigd zijn. In een dergelijk platform kan dat maatschappelijk middenveld verenigd worden dat volgens de beleidsnota 'Samenleving en Criminaliteit' samen met het bestuur gemobiliseerd moet worden bij de aanpak van veel voorkomende criminaliteit. Aangezien genoemde nota de hoofdrol aan het bestuur toebedeelt is de gemeente de aangewezen instantie om een dergelijk platform op te zetten. Omdat het om samenwerking gaat is het belangrijk dat zowel de gemeente als de politie zich niet boven de partijen opstellen, maar op basis van gelijkwaardigheid met alle betrokkenen samenwerken.
- Teneinde een goed plan op te stellen mag van de organisatoren enige deskundigheid en kwaliteit verwacht worden. Is die binnen de groep niet aanwezig, dan verdient het aanbeveling externe capaciteit in te huren. Het HBO, het Wetenschappelijk Onderwijs en adviesbureaus staan vaak te popelen om hun talenten (onder begeleiding) op dergelijke problemen los te laten.
- Een public-private-partnership staat of valt met de kosten die er voor de participanten aan verbonden zijn. In eerste instantie zal in een vroeg stadium duidelijk moeten zijn hoe de kosten verdeeld worden. Voorts dienen alle mogelijke financieringsbronnen aangeboord te worden. Hoewel participanten het woord 'solidariteit' nogal eens hanteren, mag toch worden gesteld dat een lage prijs meer potentiële deelnemers over de streep trekt dan een gloedvolle speech. Een structurele, substantiële bijdrage van de gemeente werkt al verlichtend, maar nog beter is het als daarnaast een combinatie gemaakt kan worden met een gesubsidieerd project dat langdurig werklozen weer terugbrengt naar de arbeidsmarkt.

De uitvoering:

- Ons inziens is de keuze van een vereniging als rechtsvorm een gelukkige. Immers de leden blijven betrokken doordat zij de beslissingsbevoegdheid hebben. De kwaliteit van het bestuur is daarnaast van belang. Indien de bestuursleden uit het hoger kader van de deelnemende bedrijven komen, verloopt de communicatie met de andere deelnemers en de acquisitie bij andere bedrijven

in het algemeen soepeler. Er ontstaat bovendien op den duur een netwerk van beslissingsbevoegde deelnemers die elkaar ook op andere terreinen dan de beveiliging weten te vinden.

Ook bij contacten met politie en gemeente is het van belang dat de lijnen naar de personen die de beslissingen nemen niet te lang zijn. Het doorlopen van de hiërarchieke weg werkt vertragend.

- De gezamenlijkheid van het project dient onderstreept te worden door open op te treden en voldoende informatie te bieden aan de participanten en de bewoners c.q. belangstellenden. Dit vereist een goede administratie bij het ingehuurde beveiligingsbedrijf, een goed functionerende, toegankelijke registratie bij de politie en een 'vaardige pen' bij de persoon die dit op interessante wijze voor leden en belangstellenden verwerkt.
- De Wet op de Weerkorpsen geeft aan de politie de taak erop toe te zien dat beveiligingsbedrijven op correcte wijze hun taak vervullen. Een goede controle vraagt om regelmatig contact. Wij geven dan ook de aanbeveling om die controlerende taak regelmatig uit te oefenen, evenwel niet als controle achteraf, maar als preventieve controle, waarbij samen met het beveiligingsbedrijf wordt bekeken hoe het plan verloopt en waarin plaats is voor gezamenlijk overleg over eventueel aanvullende maatregelen in het belang van de wijk.
- Ook indien een bepaald project voorspoedig verloopt en overleg met het platform waarin het zogenaamde maatschappelijk middenveld vertegenwoordigd is, niet strikt noodzakelijk is, blijft het niettemin geïndiceerd deze groep niet los te laten, maar ervoor te zorgen dat andere aspecten die eveneens bepalend zijn voor een prettige wijk tot het takenpakket gaan behoren.
- Tenslotte is een flexibele en creatieve opstelling van het bestuur en de publieke sector van belang. Ook andere vormen van beveiliging (anders dan surveillance) door een commercieel beveiligingsbedrijf kunnen goede resultaten opleveren.

Het inschakelen van langdurig werklozen

In de beginfase

- Het is van belang dat de langdurig werklozen goed geïnformeerd worden over wat een omscholing betekent en welke verwachtingen zij daaraan mogen ontleen. Vanaf het begin dient duidelijk te zijn hoe de verhoudingen, meer speciaal de gezagsverhoudingen, tussen hen, het GAB, het verenigingsbestuur en de stageverlenende instantie liggen. Die informatie zal vooraf door het GAB gegeven moeten worden.
- Vóór het begin van de stage verdient het aanbeveling al enkele bijeenkomsten te beleggen met de stagebegeleider, die overigens onafhankelijk moet zijn van de stageverlenende instantie, en de stagiaires, teneinde de groep al enigszins onderling coherent te maken. Indien de stagebegeleider in het verenigingsbestuur wordt aangetroffen is die onafhankelijkheid gewaarborgd, maar dan dient er ook deskundigheid aanwezig te zijn. Is dat niet het geval, dan moet een externe kracht aangetrokken worden.
- Voordat de stage begint dienen alle afspraken omtrent kleding en uitrusting door het beveiligingsbedrijf nagekomen te zijn.

De uitvoering

- Het verdient aanbeveling de stagiaires te laten wennen aan een vast arbeidsritme, daarom mogen zij niet meteen geconfronteerd worden met langdurige surveillancebeurten. Dat moet het beveiligingsbedrijf kunnen inschatten.
- Een onbezoldigde stage van een half jaar is ruimschoots toereikend om werker-
varing op te doen.

- Teneinde ieder gemotiveerd te houden is het van belang dat ongenoegens geuit worden. Daarom dienen regelmatig in aanwezigheid van alle betrokkenen evaluatie-gesprekken plaats te vinden. Een taak die het verenigingsbestuur kan waarnemen.
- Voor de stagiaires is het aardig wanneer hun stage met een attentie afgesloten wordt; een verantwoordelijkheid die zowel het verenigingsbestuur als het beveiligingsbedrijf op zich mogen nemen, vanwege het feit dat zij beiden voordeel hebben gehad van deze 'low-budget-gasten'.

Voorts is de opmerking van belang dat de hier gekozen vorm van uitvoering van het beveiligingsplan (inschakeling van stagiaires bij een beveiligingsbedrijf) één van de mogelijkheden is. Een andere vorm is een stadswachtproject; in de toekomst zou ook gedacht kunnen worden aan de inzet van politie-assistenten.

De keus voor één van deze vormen zal mede bepaald moeten worden op grond van de aard van het gebied, het niveau van toezicht dat wordt verlangd en het mogelijke argument van concurrentievervalsing als de uitvoering niet door een beveiligingsbedrijf geschiedt.

Tenslotte

Het beveiligingsproject Randwyck heeft veel aandacht gekregen in de media. Publiciteit is erg belangrijk. Niet alleen om de bewoners en gebruikers te informeren, maar ook om de potentiële daders af te schrikken. Bij de publiciteit is het gewenst dat het project op positieve wijze benaderd wordt; dat wil zeggen dat de nadruk niet op het bestrijden van misdadigheid wordt gelegd, maar op het belang van een project voor een goede sfeer in de wijk, voor een mooie, veilige wijk.

Het gaat in het Randwyckproject niet om een defensieve controle, maar om een preventieve; een die trots uitstraalt. Op mooie, kostbare zaken zijn mensen zuinig. Randwyck was zo'n kostbaar ding. Voor vergelijkbare projecten heb je een soortgelijke basisfilosofie nodig. Mensen moeten graag in zo'n wijk willen wonen en werken. Het is in die zin dat we hiervoor ook veiligheid koppelen aan een 'mooie' wijk.

Veiligheid wordt nog te vaak vanuit een louter defensieve visie benaderd; hoewel het in wezen een kwaliteitskenmerk is dat het meeste 'spreekt' als de betrokkenen er ook zelf in geloven.

Bijlage 1a

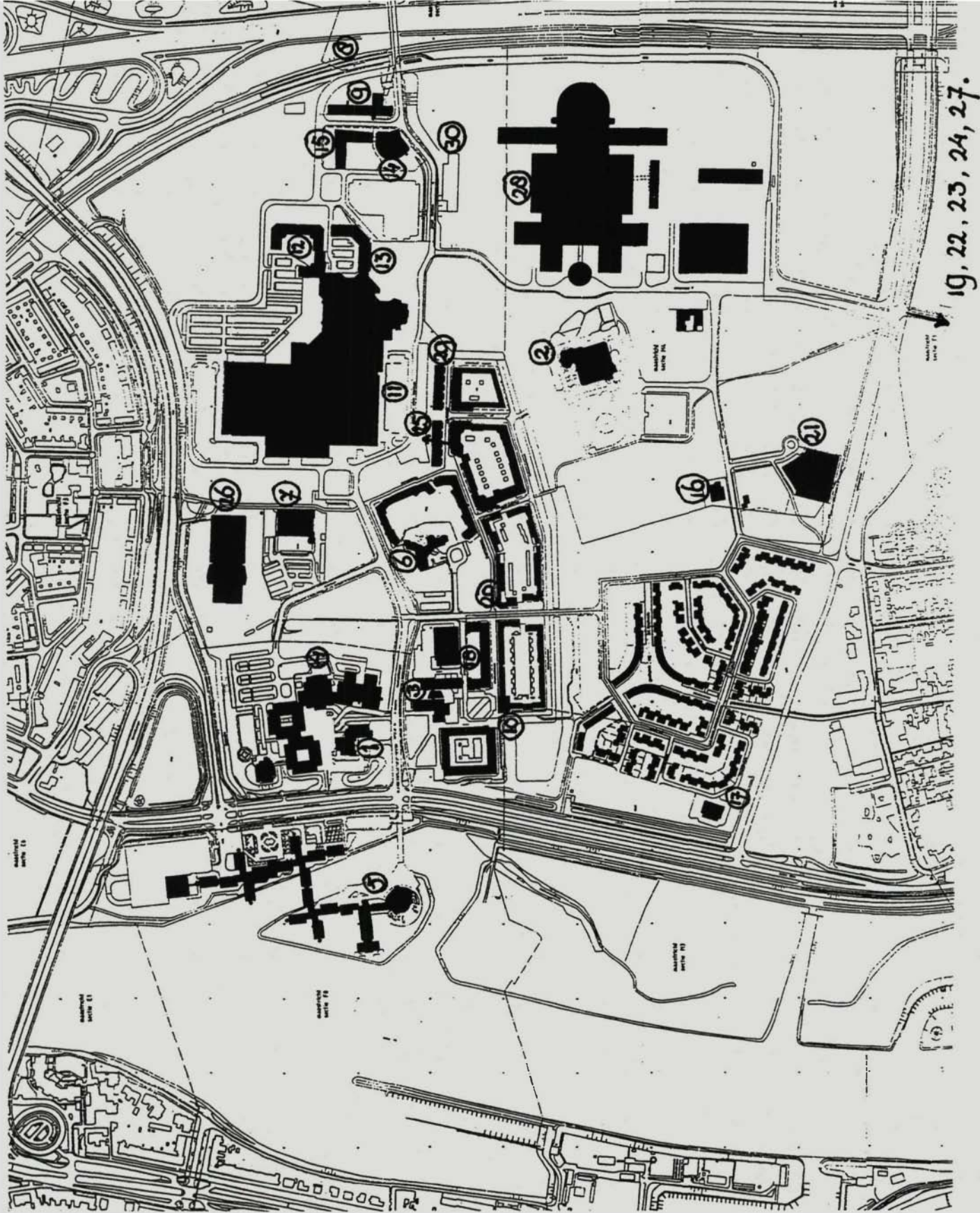
Lijst van de deelnemende bedrijven met daarbij het jaar waarin het pand is opgeleverd

1	DGD	1979
2	Universiteitsgebouw (eerste fase)	1981
3	KNP	1982
4	PLEM	1983
5	Provinciehuis	1985
6	Vrije School	1986
7	PTT-voorsorteercentrum	1986
8	N.S.-station	1987
9	Bakken Research	1988
10	Wong Dynasty	1988
11	MECC	1988
12	Aegon-handelscentrum	1988
13	Barbizon-hotel	1988
14/15	RVB en RVB-hostel	1988
16	Openbare School (noodgebouwen, nieuwbouw is in wording)	1988
17	Satijn Administratie kantoor en belastingadviesbureau	1988
18	NSAW	1988
19	EZN	1988
20	Reinders Assurantiën	1988
21	Sporthal	1989
22	Sour bloemisterijen	1989
23	Autoschade Merkelbag	1989
24	Car Cleaning centrum	1989
25	Stichting Arbeidsmarkt en Werkgelegenheid	1990
26	Dagblad De Limburger	1990
27	Helios	1990
28	AZM	1991
29	Woningbouwvereniging Sint Servatius	1991
30	3 X-factoren gebouw	1991

De bouwactiviteiten in Randwyck gaan verder. De volgende bouwprojecten zijn in aanbouw, of worden op korte termijn gestart;

- Een kantorencomplex, gelegen aan de Universiteitssingel van WILMA-vastgoed.
- Het VGZ-kantoor aan de Randwycksingel.
- De drukkerij van de universiteit, gesitueerd ten westen van het eerste-fase gebouw van de universiteit.
- 40 woningen door Bouwbedrijf Beter Wonen, gesitueerd aan het Doppler-domein.
- Ten noorden van het ziekenhuis komt het MRI.

Randwyck-Noord
Bijlage 1b

19. 22. 23. 24. 27.

Bijlage 2

In het kader van deze eindevaluatie zijn gesprekken gevoerd met:

- 1 De voorzitter van het Gebruikersoverleg.
- 2 De project-manager van Randwyck.
- 3 De voorzitter van de VBR.
- 4 De Rayon manager van SafeNed.
- 5 De ambtenaar Bijzondere Wetten van de gemeentepolitie.
- 6 Het VBR-bestuurslid dat de stagiaires begeleidde.
- 7 De consulent van het GAB.
- 8 De wijkagent van groep 4, waaronder Randwyck ressorteert.
- 9 De coördinator Buurtbeheer van de gemeente Maastricht.
- 10 De penningmeester van de VBR.
- 11 De wetenschappelijk begeleider van het Bestuurlijk Preventie Project Randwyck.
- 12 De voorzitter van het Adviescollege voor de Beveiliging.
- 13 De coördinator Bestuurlijke Preventie van de gemeentepolitie.

Met vertegenwoordigers van de volgende bedrijven heeft een gesprek naar aanleiding van een lijst met dezelfde vragen plaatsgehad:

- 1 DGD.
- 2 Reinders Assurantiën.
- 3 KNP.
- 4 AZM.
- 5 MECC.
- 6 RVB-Hostel.
- 7 Dagblad 'de Limburger'.
- 8 EZN.
- 9 PTT-voorsorteercentrum.
- 10 MEGA (voorheen PLEM).
- 11 Satijn, administratiekantoor en belastingadviesbureau.
- 12 Stichting Werkgelegenheid en Arbeidsmarkt Limburg.
- 13 Stichting Beheer Gebouw 3X-factoren.

Bijlage 3

Over het bestuurlijk preventieproject Randwyck en het beveiligingsplan zijn de volgende publicaties verschenen:

Randwyckers doen het samen, naar een gebruikersoverleg Maastricht - Randwyck, Bureau Criminaliteitspreventie/ Rijksuniversiteit Limburg, Harm Jan Korthals Altes en Joop Beckers, Amsterdam/ Maastricht, maart 1988.

Tussentijdse Procesevaluatie van het Bestuurlijk Criminaliteitspreventie Project Randwyck Maastricht, Rijksuniversiteit Limburg Maastricht/ Bureau Criminaliteitspreventie Amsterdam, Joop Beckers en Harm Jan Korthals Altes, met medewerking van A.G. van Dijk van Bureau Criminaliteitspreventie en G. v.d. Heuvel van de Rijksuniversiteit Limburg, Maastricht, april 1989.

Eindevaluatie project preventie criminaliteit Maastricht Randwyck, Drs. J.Beckers en Dr. G.v.d.Heuvel/ Rijksuniversiteit Limburg, Drs. H.J.Korthals Altes en Drs. A.G.van Dijk/ Van Dijk, Van Soomeren en Partners, Maastricht/Amsterdam, juli 1991.

Tussentijdse evaluatie Gemeenschappelijk Beveiligingsplan Randwyck Maastricht, Joop Beckers en Agnes van Burik met medewerking van Bram van Dijk, Rijksuniversiteit Limburg/Van Dijk, Van Soomeren en Partners, Maastricht/Amsterdam, juli 1991.

Bijlage 4

Overzicht van de geregistreerde activiteiten van SafeNed over een periode van drie maanden (september 1991, oktober 1991 en november 1991)

	Aantal
Open ramen/deuren/poorten aangetroffen/ (alarm) verlichting die aan is	46
Alarmmeldingen	14
Verdacht geparkeerde auto's	6
Constatering diefstal fiets/auto-inbraak	2
Constatering vernieling	2
Overige	3
- Persoon verzocht terrein te verlaten	
- Jeugd van terrein weggestuurd	
- Beveiligingsbeambte opzettelijk bijna aangereden	
Totaal	73

Bovenstaande gegevens zijn ontleend aan het zogenaamde logboek dat door de beveiligingsbeambte wordt bijgehouden. De gegevens uit dat logboek zijn aangevuld met gegevens uit de meldkamer van SafeNed. Beide registraties blijken nogal uiteen te lopen, hetgeen doet vermoeden dat de registraties niet volledig zijn. In totaal zijn 73 onregelmatigheden geregistreerd. Dit betekent gemiddeld per maand 25 geregistreerde bijzonderheden.

